

Atúró mala AMƏ MISHAN Məncəu

Cau mana aba *Atúró mala amə Mishan* ka mægiləe tita ne aba Maləmcə mala *Luka*. Bangcau amur lang sə aməkpata Yesu mədəmbe, aba rəcandəa mala Bangjo Məfele ka, à mesə Cau Amsəban a banza malea kat. Bangcau amur atúró, andə agya mishan mala amə'mishan kəla a Bitərus, andə Yohana, andə Jemis, andə Buləs; andə mala acilia abwana-məgule amur ikəlisiya mana didyal ka kəla a Itəfanu, andə Barnabas, andə Pərisəla andə Akila, andə Lidiya. Bang cau amur lang sə Yesu túrban nə Bangjo Məfele bə pea aməkpata Yesu rəcandəa mala banggi ko yana le ka, a koya ban Cau Amsəban mala Yesu. Masələi nə yiu mala Buləs nə Cau Amsəban a Roma, yì nggea-là mala Domurəm mala amə Roma. Gır mənana Bangjo Məfele andə aməkpata Yesu amə'məsəcau nì pe ka, à giləi ace loasə pabamuru mala abwana bəa kum rəcandəa aba do məkwane.

Agir mənana abaləi ka

Gilərəu ace nakún1:1-26

Masələata kwarkiru mala Yesu andə pəcau
male1:1-14

Mə'ak bantúró mala Yahuda1:15-26

Nakún a Urəshalima2:1--8:3

Nakún a nzali Yahudi andə Samariya8:4--12:25

Túró Mishan mala Buləs13:1--28:31

Gya Mishan mədəmbe13:1--14:28

Do dapi a Urəshalima15:1-35

Baria Gya Mishan15:36--18:22

Tàruia Gya Mishan 18:23--21:16

Buləs afa kùrban a Urəshalima, andə
Kaisariya, andə Roma 21:17--28:31

Cau mala túrban nə Bangño Məfele

¹ We Tiyoifulus, afa Maləmce mem mədəmbe ka, ən angña damba ən giləno agir mənana kat Yesu tita pea andə kane,*

² bà pwari mənana à twali nēi aban ká kùli ka. Sə kaniama nē o a kùli ka, kwarkir amə'mishan male mənana tàrkia ka, nə rəcandəa mala Bangño Məfele.

³ Anzəm tanni andə lú mala Yesu ka, yi long nə yiləmu dəm. Abalə anongño lumi-ine, pusərēi kusə pas aban alaggana male, arə anjar dāngdāng mənana ləmdəia wia ama kàngkàng longñəna ndanə yiləmu ka. À sənī nə məsəia sə bangcau nəia amur Domurəm mala Bakuli.

⁴ Sə nda peatu abania ka, banggia wia ama:

Wu kəa nying Urəshalima dāng. Wu kúndəô, she bə Tárrám pana wun Bangño Məfele mənana wu oem ən na nəma, bang ama nē pa wun ngga.

⁵ Yohana ka pakki abwana batisəma nə múr, sə banī pà nē sau dāng abalə anonggio bəti ka, à nē pakka wun batisəma nə Bangño Məfele.†

*À twal Yesu aban o a kùli
(Markus 16:19-20; Luka 24:50-53)*

* **1:1 1:1** Balli gbal afa: Luk 1:1-4. † **1:5 1:5** Balli gbal afa: Mat 3:11; Mar 1:8; Luk 3:16; Yoh 1:33.

⁶ Lang amə'mishan yi dapina aban Yesu ka, pələa à dī ama, <<Mətalabangŋo, ado sə a nə nyesə domurəm aban amə Isərayila le?>>‡

⁷ Pələa Yesu banggia wia ama, <<Kə Tárrám nda nəmurəi mənana ndanə rəcandəa mala tsək aməno yì apwari andə abákú ka, sə à pa ace wun bə wu súrəia ka dāng.

⁸ Səa ma, wun ngga, wun nə kum rəcandəa, yi mənana bə Bangŋo Məfele suləna amur wun ngga. Wun nə duk amə nacau mem a Urəshalima, andə bá nzali Yahudi, andə nzali Samariya, andə banza kat.>>§

⁹ Anzəm mənana Yesu naná cau anggo ka, àkə məsəia à nda rə səne, kara à twali aban ká o a kùli. Kya ko aba pərbang, à gandə səne dəm dāng.*

¹⁰ Lang à nda rə tsək məsəia più a kùli aban sən o male ka, kara abwana bari nə agirkùró məpwasəe, à pusə rəia aban came abania.

¹¹ Sə à bang ama, <<Wun amə Galili, palang sə wu cam kani aban sənban a kùli? Mənia yì Yesu à twali arə wun aban ká kùli ka, nə nggá nyare kəla mənə wu sənì aban o a kùli ka.>>

*À twal Matəyes bə ak
ban came mala Yahuda
(Matiu 27:3-10)*

‡ **1:6 1:6** Mətalabangŋo, ado sə a nə nyesə domurəm aban amə Isərayila le: Ko <<Mətalabangŋo, ado sə a nə panzə amə Isərayila bəa puri bata amə Roma, a nə nyesəia a domurəm malea le?>> § **1:8**

1:8 Balli gbal aba: Mat 28:19; Mar 16:15; Luk 24:47,48. * **1:9 1:9** Balli gbal aba: Mar 16:19; Luk 24:50,51.

12 Pələa amə'mishan mənəia nyàrî Nkono Olif, mənana sauwa mala nrei andə Urəshalima ka, nda kələ mēl mwashat.†

13 Lang à bwaləna bala ka, pələa à kutio a kurəm kùli, ban mənana à duki kam ngga. Abwana mənana à nda abanì ka, à nda ka Bitərus, andə Yohana, andə Jemis, andə Andəru, andə Filip, andə Toma, andə Batalomi, andə Matiu, andə Jemis muna mala Alfiyus. À nda atārəia andə Shiman mənana earkeyi ace là male raka, andə Yahuda muna mala Jemis.

14 Yia a binado malea ka, à uekiyì dapi nè babumia mwashat atārəia a ban pak hiwi dāng, andə amaməna, andə Maryamu nggea Yesu, andə amə'eam Yesu.

15 Abalə anongŋo mənə ka, aməkpata Yesu yiu à yì rambəa a banbwáná, làkkì malea kat ka nda gbəman nè lumi-bari. Pələa Bitərus lo came nacau ama:

16 Wun amə'eambəam, duməna púp ama à nè lùmsə cau Maləmce mala 'Bakuli mənana Bangŋo Məfele bangŋi dīdŋal nè kun Murəm Dauda amur Yahuda ka. Yahuda ka nda bwa mənana ləmdə njar aban ká nè abwana mənana à bwal Yesu ka.

17 Dīdŋal ka nda abalə səm, sə ndanə kāmbe male gbal mənana à pe wi aba túró mishan ngga.

18 (Nə boalo mala túró məbane, sə Yahuda kúr nzali, pələa abaləi sə kpa, sok murí wũ, bumi ara, alungŋe sukkio a nza.‡

19 Abwana mənana à do a Urəshalima kat ka, à ok ce, nda tsəa sə à tunə banì nè kun malea ama,

† 1:12 1:12 Balli gbal aba: Mat 10:2-4; Mar 3:16; Luk 6:14-16.

‡ 1:18 1:18 Balli gbal aba: Mat 27:3-8.

Akeldama ka, bāləi nda <<Nzali Nkila.>>)

²⁰ Acemənana à giləa aba Maləmce mala
Anggyal ama,

<<Bala male ka bə̀ do
nə bāləi atarə̀,

kəbwa pà nə duk kam
dang.>>

Dəm ngga à giləa ama:

<<Bə̀ bəbwa dang bə̀

ak bantúró male.>>§

²¹ Ado ka duməna púp ama səm nə twal
bəbwa bə̀ ak bancame mala Yahuda. Səm nə
twal abalə abwana mənana à nda atà səm abalə
apələ mənana kat səm nda a tarə səm sənəa
Mətalabangjo Yesu ka.*

²² Bə̀ tite a pwari mənana Yohana pakki Yesu
batisəma nəi, yi bwal a pwari mənana à twali nəi
arə səm aban o a kùli ka. Bə̀ yana sə à twali ka,
nə duk mwashat atà səm aban hamnə cau mala
loapi bəmbe mala Yesu.

²³ Pələa à pa lullə abwana bari: Yisəfu, mənana
à kə tunəi ama Barsabas (Sə à sùrəi gbal nə Yustus
ka) andə Matəyes.

²⁴ Pələa à pak hiwi ama, <<We Mətalabangjo,
mənana sùrə babum koyan kat ka, ləmdəa səm
yana a twalo abalə abwana mənəi bari ka,

²⁵ bwa mənana nə twal bantúró mishan a kúnì
Yahuda, mənana nying səm o a ban mənana dupi
wi ka.>>

§ **1:20 1:20** Balli gbal aba: Ang 69:25; 109:8. * **1:21 1:21** Balli
gbal aba: Mat 3:16; Mar 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51.

²⁶ Pələa à túr mäsəboalo a kùli, à nè sən bwa mənana nè li ka, sə yi kpa, ləmdə ama Matəyes na li ka; nda à twal Matəyes yi lumsə kun lakkì mala amə'mishan mala Yesu mənana à ueo lum-nong-mwashat ka.

2

Yiu Mala Bangjo Məfele

¹ A pwari mala Lamsan mala Pentikos* ka, aməkpata Yesu nda atārəia a ban mə'mwashati.†

² Zuku ka, kara à ok gəshi gîr pur a kùli kəla gəshi gung-mbulo məcandəe aban bwa. Yi lumsə bala mənana à ndakam aban do ka.

³ Pələa à sən gîr mənana nda kəla alasə bəsa, yi sulə amur koyan atəà ka kat.

⁴ Abwana mənana kat abanì ka, à lumsəia nə Bangjo Məfele, sə à tita nacau nə abea kún dāngdāng, mənana Bangjo Məfele pea wia rəcandəa mala ne ka.

⁵ A bàkú mənə ka, amə Yahudi mənana amə banggi Bakuli na, mənana à purkio arə anzali mala banza kat sə à yiu ka, à ndakam nə do aba Urəshalima.

⁶ Lang à ok mənəia yì loàsəban ngga, bwabundəa bangja yiu yi rambəa. À ndali acemənana koyan atəà ok aməkpata Yesu aban nacau nə akún malea.

* **2:1 2:1** *Lamsan mala Pentikos*: Mənəia ka nda bə lamsan mənana amə Yahudi kə pe mala dənəi nə pwari mana à pea wia Nggurcau mala Musa ka. À kə pe nə anongjo lumi-tongno a nzəm Lamsan Yàlímurù, sə karə arə pakkidire bumpwasəa malea mala pwan məssa a baban. † **2:1 2:1** Balli gbal aba: Pəris 23:15-21; Nggur 16:9-11.

⁷ Gîr nî pea wia ndali, sə dupia wia gîr-gyambəliban kərkər, sə à kə na ama:

Amənia yî abwana kat ka, amə Galili na re?

⁸ Sə lang sə səm oea aban nacau nə akún la səm?

⁹ Səm ngga, səm purki arə anzali Pataya, andə Medes, andə Elam, andə Mesopotamiya, andə Yahudi, andə Kapadosiya. Sə abea bwana atə səm ngga à purki arə anzali Pwantus andə Asiya,

¹⁰ andə Firigiya, andə Pamfiliya, andə Masar, andə abuban mala amə Libiya mənana tū nə Sayirin ngga, andə anzali Roma,

¹¹ andə Kəreti, andə Arabiya. Abea abwana atə səm ngga amə Yahudi na, sə acili səm ngga abwana na mənana à pələ aməkpata peri mala amə Yahudi ka. Səm kat ka, səm ok abwana man aban nacau nə akún la səm amur agir-ndələki mənana Bakuli pea ka!

¹² Yia kat, à cam a banì aban ndaləki, mურიà zuriki, à kə diki rəia ama, <<Mana nda bá mənía yî gîr ka?>>

¹³ Sə abea bwana abalə abwabundəa ka à nyesə ce nî gîr oalban na, à kə na ama, <<Mür-bəlanggun anap nda à nu sə kə walia ka!>>

*Bitərus hamnə cau mala Bakuli
a pwari Pentikos*

¹⁴ Pələa Bitərus lo cam nə came andə acilia amə'mishan mala Yesu lum-nong-mwashat gbal atə, loasə gi a kùli bangcau nə bwabundəa ama:

Wun abwana ma'səm, amə Yahudi andə abwana mənana kat à ndanə do akani aba Urəshalima ka! Wu kwaki kir wun pale wu o, wun kat, bə ən bəla wun bá mənía yî gîr ka.

15 Abalə wun ngga, abea abwana nda ban
bang ama, abwana mən̄ia ka mūr-bəlanggun anap
nda à nu, kə walia ka. Ən nggə bangga wun,
anggo sə pak dāng. Wu sələ ama, ado ka dəmbari
na. Mūr-bəlanggun anap pà n̄ə wal abwana a bu-
pwari tongno-nong-ine mala dəmbari dāng.

16 Awo, g̃r mənana ado wu sən̄i ka, à ang̃a
dəmba à naná ce, a pwarian, a kún məbangnəa
mala Bakuli kəla Joyel, ama:

17 <<Bakuli bang ama,
a masələata apwari ka,
Mə nə sulə Bang̃o mem
amur b̄wapəndəa kat.
Amuna-burana andə amuna-
maməna ma'wun,
à n̄ə na g̃r Bakuli.
Alaggana ma'wun n̄ə
sən sən̄a aba bang̃o,
sə abwana-məgule n̄ə
lòrə alorəo.

18 Arə apwari mən̄o ka,
mə nə sulə Bang̃o mem
amur aguro mem,
aburana andə amaməna,
sə à n̄ə na g̃r Bakuli.

19 Mə nə pakki agir-
gyambəliban a k̄uli
andə agir-ndali a nzali.

À n̄ə sən nkila, andə bəsa,
andə apər̄bang-yelebəsa.

20 Pwari n̄ə pələ pəndəa,
sə zong̃o n̄ə pələ məbang̃e

kəla nkila,
 anzəm mənə sə Pwari Məgule
 andə Məboarḃwe
 mala Mətalabangḡo
 nə yia tusəo.

21 Sə ḃwa mənana kat ḃua
 a ban Mətalabangḡo ka,

nə kum àwá.>>‡

22 Wun amə Isərayila, wu kwakikir wun, wu
 ok acau man. Yesu ḃwa Nazarat ka, ḃwa na
 mənana Bakuli earnəi, sə ləmdə ama yì nə túrí,
 sə pe wi rəcandəa mala pakki agir-ndələki andə
 agir-gyambəliban, andə agir-ləmdəa aməgulke
 ka. Wun nə ḃamur rə wun ngga, wu sələna,
 acemənana akani abalə wun, àkə məsə wun sə
 pea.

23 Bakuli súrənà rə gir mənana nə kum-
 ban ngga, sə nə kani male, sə wu mak Yesu
 aban aḃwana mənana amə Yahudi na raka, amə
 ḃwanyì kpata Nggurcau, mənana à yì gballì amur
 nggun-gangndəi, à wal-luí ka.

24 Səama Bakuli panzəi a ḃabu rəcandəa mala
 lú, pələa loasəi a ḃembe, acemənana lú kārəa nə
 bwali a ḃembe ḃang.

25 Dauda bangcau amurí ama:

<<Ən nggə sən
 Mətalabangḡo
 a koya pwari ka a banam;
 ḃangciu pà nə
 pakkam ḃang,
 acemənana nda a girem.

‡ 2:21 2:21 Balli gbal aḃa: Jol 2:28-32.

26 Acemani ka,
 babumam nə pakkidire,
 sə lasəam ngga lumsə
 nə bumpwasəa;
 sə amur mənə ka,
 nggūrəam nə usələo
 aba tsəkbaləu.

27 We ka, a pà wunə nying
 yiləmem bə ueo
 abalə alú§ dāng,
 sə a pà wu nə nying
 guro mò Məfele bə
 rəmbəo a bəmbe dāng.

28 A ləmdənəm anjar
 mala yiləmu,
 sə do mō a banam ngga
 ndá nə lumsəam nə
 banboarnado ka.>>*

29 Wun amə'eambəam, mə nə gandə na wun
 nə rəcandəa ama, kà-səm Dauda ka wú, sə à tsəi
 a bəmbe, sə bə yalung, bəmbe male ndya a ban
 səm ngga.

30 Sə acemənana yì ka, məbangnəa mala
 Bakuli na ka, súrənà rə cau mənana Bakuli banggi
 wi nə kángìr ama, nə tsək mwashat atà aməkè bə
 do a buno-murəm male ka.

31 Dauda ka sənəna gìr mənana Bakuli nə
 nggá pa a dəmba ka, nda gìr mənana tsəa sə
 nacau amur loapi bəmbe mala Kərəsti ka, ama,

§ 2:27 2:27 *abalə alú*: Ko <<a Hades, yì banza mala alú.>> * 2:28
 2:28 Balli gbal aba: Ang 16:8-11.

<<Bakuli nyi a bembə ɗang, sə nggūrəi gbal ka rəm ɗang.>>

³² Bakuli loasə Yesu a bembə, səm kat ka, səm səni nə məsə səm anzəm lo male.

³³ Ado ka à loasəni, à tsəngɲəni a buno-gulo a bù-məlì mala Bakuli Tárrí. Sə Bakuli panì wi Bangɲo Məfele, kəla mənana bang ama nə pà ka. Gír mənana ado wu səna sə wu ok ka, nda boro male mənana yi soapa səm amur səm ngga.

³⁴ Dauda ka eauwe wari a kùli ɗang, ace mani ka pà aban nacau amur ɓamúri ɗàng mənana yi na ama:

<<Mətalabangɲo banggi

Mətalem ama:

<Do akani a buam məli,

³⁵ she ɓən tsəngɲənà

abio aməbura à pələna

abuno tsək kusəu

a ɓakusəo ka.> >>†

³⁶ Ace mani ka, abwana mala amə Isərayila kat, ɓəà sələa nə məsəcau ama, Yesu mənana wu gbàllì amur nggun-gangndəi ka, nda ɓwa mənana Bakuli tsəi ɓə do nda Mətalabangɲo, sə nda Kərəsti, Mə'amsəban ngga!

³⁷ Lang amənia yì abwana ok anggo ka, cau təmia a ɓabumia kərkər, sə à ne Bitərus andə aciliə amə'mishan ama, <<Amə'eam səm, mana ɓoaro ɓə səm pa?>>

³⁸ Pələa Bitərus earia wia ama, <<Koyan abalə wun ngga, ɓə pwanzali ɓə vwakibui arə caubikea. ɓəà pakki wi batisəma aba lullə Yesu Kərəsti, ace mənana ɓə Bakuli twala wun ban acaubikea

† 2:35 2:35 Balli gbal aba: Ang 110:1.

ma'wun, sə wun nə kum boro mala Bangho Məfele.

³⁹ Mənia yì bʷamuru Bakuli bangce ka, nda ace wun andə amuna ma'wun, andə abwana mənana amə Yahudi na raka, andəa mənana Mətalabangho Bakuli ma'səm nə nggá tunəia ka.>>

⁴⁰ Pələa Bitərus banggia wia abea acau pas sə nunkiria ama, <<Wu amsə bamur rə wun aba nza məbike mənəia ka!>>

⁴¹ Abwana mənana à akcau mala Bakuli ka, à pakkia wia batisəma. Lakki mala mənəia yì abwana, à tsəa amur làkkì mala aməkpata Yesu a pwari mənəo ka à nda á-tàrú.

⁴² Pələa yia ka à paʔamuria aban ak kanigìr a ban amə'mishan, andə do atārəia, andə li girlina atārəia, andə pakki ahiwi.

Dotarəu mala aməkpata Yesu

⁴³ Bʷapəndəa kat ka do nə banggi Bakuli, acemənana Bakuli kə pakki agir-ndələki, andə agir-gyambəliban nə abu amə'mishan.

⁴⁴ Sə aməkpata Yesu kat ka, à dapi ʔamuria, a do atārəia, à kə gau agirbunda malea atārəia.‡

⁴⁵ À makki agirkuma andə agəna malea, sə à pè koya bʷa nani ka gír mənana karə arə təle male ka.

⁴⁶ Koya pwari ka, à kə yiu a dapi atārəia, aban peri aba Ndəməgule mala Bakuli. À kə kpapiki arə abala malea aban li girlina. À kə li girlina atārəia nə banboarnado, nə ʔabumia mwashat.

⁴⁷ À camarə ʔwangsəki Bakuli, sə abwana kat ka banboaria wia a rəia. Sə koya pwari ka, Bakuli kə

‡ 2:44 2:44 ʔalli gbal aba: Atúró 4:32-35.

tsəa amur làkkì malea nə abwana mənana à kə
kum amsəban ngga.

3

À twalî gbakəre ban kwánó male

¹ A bə pwari mwashat, Bitərus andə Yohana ka à
ndaban eauwe aban ká a Ndàməgule mala Bakuli,
a bu-pwari tàrú mala pwari, ace pak hiwi.

² Bə bwa nakam, mənana à bəli ka gbakəre na.
Koya pwari ka à kə twali à kə tsəi a giriban, a kun
Ndàməgule mala Bakuli, mənana à tunəki ama,
Kunbala Məboarjami, ace mənana bə kə zəmgì
agir a bu abwana mana à kə kútí aba Ndàməgule
mala Bakuli ka.

³ Lang nə sən Bitərus andə Yohana aban kutio
aba Ndàməgule mala Bakuli ka, zəmbia wia boalo.

⁴ Pələa Bitərus andə Yohana soaki wi məsəu, sə
Bitərus banggi wi ama, <<Sən səm!>>

⁵ Pələa gbakəre-bwa tsək məsəi arəia, kə sənì
ama à nə pe wi boro.

⁶ Sə Bitərus banggi wi ama, <<Ən panə boalo*
mə nə po dāng. Səama gır mənana mə ndanəi ka
nda ən nggə po ka. Aba lullə Yesu Kərəsti bwa
Nazarat, lo sə wu gya!>>

⁷ Pələa Bitərus bwal bui məli, loasəi tamsəi.
Nə pa anggo ka, kara akusə bwabura man andə
ankpalkusəi kum rəcandəa,

⁸ sə yəl a kuli came amur akusəi, sə tita gya! Kə
gya, kə yəl a kuli, aban bwang səki Bakuli. Pələa
kutio ateà a Ndàməgule mala Bakuli.

* **3:6 3:6** *boalo* ko <<azərfa ko njəngəlan.>>

⁹ Abwana kat səni aban gya, sə kə bʷangəsəki Bakuli.

¹⁰ Lang à yì sùrəi ama, nda kə gbakərə, mə'zəmnggiagir mənana dukiyi a kunbala Məboarjami mala Ndàməgule mala Bakuli ka, à pak ndali kərkər nə gir mənana à pakki wi ka!

*Bitərus hamnə cau aba
Ndàməgule mala Bakuli*

¹¹ Lang mənəia yì bʷa na ban kur arə Bitərus andə Yohana aban mənana à tunəki ama, Tara mala Solomon ngga, abwana kat mana aban nì ka, à bangɲa à yiu à yì came abania aban pak ndaləki nə mənəia yì gír ka.

¹² Lang Bitərus sən bʷabundəa yi ram ka pələa banggia wia ama:

Wun amə Isərayila, palang sə wu kə pak ndali, sə palang sə wu kə soa məsə wun arə səm? Wu kə səni kəla nə rəcandəa ma'səm andə cauboarna ma'səm sə mənəia yì bʷa ka kə gya ado le?

¹³ Bakuli mala Ibərayim, andə Ishaku andə Yakupu, Bakuli mala aká səm, nda pè guro male yì Yesu gulo nə mənəia yì gír ka. Sə wun ngga wun nə twali sə wu pea abwana bəà walì. Wu bìnəki a bədəm Bilatus, anzəm mənana yì Bilatus ka, earəna ama nə panzəi bə o ka.†

¹⁴ Wu ginəki Bwa Məboarne, Guro Məfele mala Bakuli, sə wu banggi Bilatus ama, bə panzəa wun mə'walki-alú.‡

† **3:13 3:13** Balli gbal aba: Pur 3:14-16. ‡ **3:14 3:14** Balli gbal aba: Mat 27:15-23; Mar 15:6-14; Luk 23:13-23; Yoh 19:12-15.

15 Wu wal-lú bwa mənana nda pākiyi yiləmu ka, səama Bakuli loasəi a bembe. Sə səm ngga səm sənəni nə məsə səm, nda səm nggə nacau male ka.

16 Nə gūli arə lullə Yesu, sə mənəi yì gbakəre ka kum rəcandəa. Sə wun ngga, wu sələna rə ulang gbakəri male dīdya. Sə pabamuru aban Yesu nə yinəi wi nə rəcandəa mala nggūrəi, kəla mənə adə wun kat wu sənəi ka.

17 Adə ka, wun amə'eamrəarəu, ən sələna ama gīr mənana wun, wunəa abwana-məgule ma'wun pakki Yesu ka, wu pè aba d'wanyi sələe. §

18 Sə Bakuli ka, nda ban lūmsə agir mənana bangce nə kun amə'bangnəa male ama, Kərəsti nə nu tanni ka.

19 Wu pwanzali adə, wu pələ nzəm wun arə acaubikea ma'wun. Wu nyare aban Bakuli, ace mənana bə twala wun ban acaubikea ma'wun.

20 Sə Mətalabangŋo ka nə pà wun apwari mala kum bəsa rəcandəa, sə nə tasəa wun Kərəsti Yesu, mənana twali tsəi bə duk Mə'amsəban ace wun ngga.

21 Duməna púp ama Yesu ka nə ueo kano a kùli, bà pwari mənana Bakuli nə nyesə agir kat bəa pələ bəshe, kəla mənana bangce nə kun amə'bangnəa male aməfele a pwarian ngga.

22 Musa bang ama, <<Mətalabangŋo Bakuli ma'wun, nə loasə bə məbangnəa, kəla mim abalə abwana ma'wun. Wu tsəkir wun arə agir mənana kat nə bangga wun ngga.

23 Sə bwa mənana kat pà nə okî mənəi yì

məbangnəa mala Bakuli raka, à nè pusəi əbalə
əbwana mala Bakuli bə kidiki.>>*

²⁴ Tite aban Samuyila, amə'bangnəa mala
Bakuli kat, amənana Bakuli bang cau nəia ka,
à bang cau amur agir mənana à kə kumban
yalung ngga.

²⁵ Wu nda ka amuna mala aməno yia
amə'bangnəa mala Bakuli ka, sə wu nda aba
kùrcəu mala Bakuli mənana pakki aká wun ngga.
Acemənana Bakuli banggi Ibərayim ama, <<Né
bú mə'keò sə mə nə tsəki əbwana a banza kat
buam.>>†

²⁶ Lang Bakuli loasəna guro male Yesu ka,
tasəi a ban wun, wun amə Isərayila peatu, ace
mənana bə tsəka wun bu, a njar mala pələ koyan
atà wun ngga, bə nying bealbikea male.

4

Bitərus andə Yohana a badəmbə aməkùrcəu

¹ Bitərus andə Yohana ka, à ndaban nea əbwana
cau più, sə apəris andə bəwaməgule mala amə'yál
Ndəməgule mala Bakuli andə amə Saduki pələa à
yì tusəo.

² Yia ka bumia lul kərkər, acemənana Bitərus
andə Yohana na ban kani əbwana gir sə à kə
hamnəi ama, nə ban Yesu ka əbwana nè kum lo a
bəmbe, kəla mənana Yesu loapi bəmbe ka.

³ Pələa à bwal Bitərus andə Yohana à oasəia
a ndəkurban, bəa nongho she bə ban fana ka,
acemənana pwari kpana.

* 3:23 3:23 Balli gbal aba: Nggur 18:15,18,19. † 3:25 3:25 Balli
gbal aba: Tite 22:18; Tite 26:4.

⁴ Kat andə amani ka, abwana pas mənana à ok cau mala Bakuli ka à pabamuria, sə mənina ka yi tsək làkkì mala aburana mənana à pabamuria ka, yi bwal á-tongno (5,000).

⁵ Ban fana ka, amətala la, andə abwana-məgule mala amə Yahudi, andə amaləm Nggurcau mala Musa, à yi dapi a Urəshalima.

⁶ Annas Pəris Məgule ka ndakam, andə Kayafas, andə Yohana, andə Alizanda, andə abea abwana amətau mala Pəris Məgule.

⁷ Pələa à yiu nə alaggana mala Yesu mənina yia bari ka, à came a badəmbia, sə à día ama, <<Nə ya rəcandəa, sə aba lullə yana sə wu pak mənina yi gír ka?>>

⁸ Sə Bitərus ka, lùmsə nə Bangno Məfele, pələa nea wia ama:

Wun amətala là andə abwana-məgule ma'səm!

⁹ Ado ka, wu ndaban dī səm ace túró məboarne mənana à pakki gbakəre man ngga le? Wu kə earce wun nə sùrə lang sə yi kum rəcandəa ka le?

¹⁰ Came bə ən bangga wun bwāng, wun, wunəa amə Isərayila kat ama, nda aba lullə Yesu Kərəsti bwa Nazarat, yi bwa mənana wu gballi amur nggun-gangndəi, sə Bakuli loasəi a bembe ka, sə mənina yi bwa ka kum rəcandəa.

¹¹ Yesu ka nda bwa mənana Maləmcə nacau amurí, ama,
<<Tali mənana wun aməba
wu nyesəi bà ka,
nda yi duk kə tali
mənana kútì abea kat

nə boaro ka.>>*

¹² Amsəban ngga à kə kumi aban Yesu nəmuraì, Bakuli pa ma bekə lulləu aba banza, mənana nə yì sə abwana nè kum amsəban ngga dāng.

¹³ Sə abwana-məgule man kat ka, à pak ndaləki nə məsəkang-kangŋa mala Bitərus andə Yohana, acemənana à sənia ka abwana na anggo, à kum bekə kanigir aba Maləmcə dāng. Pələa gir nī yì kpākia wia ama Bitərus andə Yohana ka à do a tārəia andə Yesu.

¹⁴ Sə abwana-məgule man ngga à pənə cau mənana dəm à nè na ka dāng, acemənana à sən bwa mənana à twali wi ban rəkwana ka, aban came aban Bitərus, andə Yohana aban nì.

¹⁵ Pələa à nea wia ama, bəa nying nda-kpapi bəa pur a nza, sə yia ka à lidəmba nə nacau arəarəia.

¹⁶ Sə à dī rəarəia ama, <<Lang sə səm nè pang nə aman yia abwana ka? Acemənana koyan a Urəshalima ka sələna ama à nda à pak mənəia yì gir'ndələki ka, sə pà səm nè təmce dāng.

¹⁷ Sə ace mənana səm nè tamsə mənəia yì cau bə kəa lidəmba nə mesəe abalə abwana dəm raka, bə səm nunkiria, bəa kəa na ama à nè nyare à nè ne kəbwa cau dəm aba lullə Yesu dāng.>>

¹⁸ Pələa à tunəia, sə à nea wia ama, bəa kəa na ama à nè nyare à nè nacau, ko à nè kanigir nə lullə Yesu dəm dāng.

¹⁹ Sə Bitərus andə Yohana nea wia ama, <<Nggearə wun nə bamur rə wun ngga, wu gau

* **4:11 4:11** Balli gbal aba: Ang 118:22.

mənia yì bashi ka a badəm Bakuli, amur mana boaro bəà pa; bəà oka wun le, ko bəà okî Bakuli?

²⁰ Acemənanana pà səm nə tamsə nacau amur gir mənana səm səni, sə səm ok ka dāng.>>

²¹ Pələa abwana-məgule nyare nunkiria nə rəcandəa, sə à nyia à o. Acemənanana à səni ka, nə kwano sə à nə pea wia tanni, acemənanana bwapəndəa na rə bwang səki Bakuli, nə gir'ndali mənana à pe ka.

²² Mənia yì bwa mənana à pakki wi gir'ndələki mala twalban rəkwana ka, apələa male a banza kùti lumi-ine.

*Hiwi mala aməkpata Bakuli
ace məsəkang-kangja*

²³ Lang à nyingnənia ka, Bitərus andə Yohana nyar aban abea aməkpata Yesu, sə à yì bang-gia wia cau mənana agbani pəris andə abwana-məgule mala amə Yahudi na ka.

²⁴ Lang aməkpata Yesu o anggo ka, kara à loasə già atārəia a ban Bakuli aban pak hiwi ama:

We Mətalabangnə mənana Karban kat ka, a nda bwa mənana a pusə kuli, andə nzali, andə nggeamùr, andə agir mənana abaləia kat ka!

²⁵ A bang cau nə Bangnə mò, nə kún kà-səm Dauda, yì guro mò, ama:

†<<Palang sə bum abwana
mala anzali banza kə lúllô,
palang sə abwapəndəa
kə kùr kunarəia bə?

²⁶ Amurəma banza kùr rəia,
sə amə'talanzali ramba,

† 4:25 4:25 Balli gbal aba: Ang 2:1-2.

arə Mətalabangŋo Bakuli,
andə Kərəsti male.>>

²⁷ Acemənana anggo sə Hirədus andə Buntu Bilatus kpapi kunarəia aba mənəia yì là ka. À kpapi kunarəia andə abwana mənana à sùrè 'Bakuli raka, andə amə Isərayila kat, nə bībura arə Yesu, yì guro mò Məfele, yì bwa mana a tsəi nda Kərəsti Mə'amsəban ngga.‡

²⁸ Sə gîr mənana yia à pak kat ka, nda gîr mənana we, aba rəcandəa andə kàne mò ka, a tsəa ama anggo sə nə yia pa.

²⁹ Sə adyan ngga, Mətalabangŋo, ok cau bungi babum malea,§ sə wu pa səm, səm aguro mò, rəcandəa mala bang cau mò nə babumcandəa.

³⁰ Ləmdə buo nə rəcandəa mala twalban rəkwana, pakki agir-ndələki andə agir-gyambəliban nə lullə guro mò Məfele yì Yesu.

³¹ Lang à nə mal pak hiwi ani ka, kara ban mənana à ram kam ngga dəurəki. Sə yia kat ka, à lùmsə nə Bangŋo Məfele, sə à hamnə cau mala 'Bakuli nə babumcandəa.

Aməkpata Yesu gapia rəia agir

³² Aməkpata Yesu kat ka à dum nə babumia andə dənyicau malea mwashat. Acemənana kəbwa baləia twal girkuma male ka, male na nəmurəi raka, à gaki agir kat arəarəia.*

³³ Amə'mishan lidəmba aba rəcandəa nə banggi abwana cau mala loapi bəmbe mala

‡ 4:27 4:27 Balli gbal aba: Luk 23:1,7-11; Mat 27:1-2; Mar 15:1; Yoh 18:28-29. § 4:29 4:29 ok cau bungi babum malea: Ko <<sən nabura malea arə səm.>> * 4:32 4:32 Balli gbal aba: Atúró 2:44,45.

Mətalabangŋo Yesu, sə bʷamuru mala Bakuli suləo amúrià kərkər.

³⁴ Kə bʷa pà kàm abaləia mənana dʷanyi kəgír ka dāng, acemənana abwana mana à ndanə agirkuma kəla anzali ko abala ka, à mea,

³⁵ sə à yiu nə boale a ban amə'mishan, acemənana bəà pè koyan ngga gír mənana pàk təle ka.

³⁶ Səm nə gandə səni arə Yisəfu, mənana amə'mishan pè wi bə lulləu ama Barnabas ka (bá lulləuī nda, Bwa mənana kə bəkəbabum abwana ka). Yì ka, bʷa tâu mala Lawi na, mənana pur a Luran mana à tunəki ama Sayipərus ka.

³⁷ Yì Barnabas ka, yiu yi mak nzali male, pələa yinə boale kat a ban amə'mishan.

5

Hananiya andə Safira

¹ Sə bəbʷa nakam lùlləi ama Hananiya. Yì andə māmí Safira ka à mak nzali malea.

² Sə nə eare mala māmí, sə san boalo mənana à mangŋa nzali nəi ka, sə warinə cili aban amə'mishan, kya pea wia.

³ Pələa Bitərus banggi wi ama, <<Hananiya, palang sə a eare Shetan lùmsə bəbumo, gandəa a ne Bangŋo Məfele nyir, sə a tsək cili boalo mənana a kúmô aba mak nzali ka a pāngŋənà mò nəi?>>

⁴ Nzali nî ka, mona sə a me re? Sə anzəm mənana a mangŋénì ka, boale kat ka mona a nə pāngŋənà gír mana kat a earkiyice ka nəi. Palang sə a pak dənycəu mala pak mənəia yì gír ka? Sə səm nda mənana a bangga səm nyir ka dāng. Bakuli na mənana a ne wi nyir ka.

⁵ Lang Hananiya nə ok cau mənə ka, kara kpa a nzali, wu. Sə abwana mana kat à ok cau mənə ka, gır nı pea wia bangciu kərkər.

⁶ Pələa alaggana marəki lui, à kya tsəi a tūli.

⁷ A nzəmi kəla abúpwari tərú ka, māmí yiu, pənə sələe mala gır mənəna kum burí ka dang.

⁸ Bitərus pələa dı ama, <<Banggam, mənə ka nda kə boalo mənəna kat à pa wun ace nzali mənəna wu me ka le?>>

Pələa pa eare ama, <<E, anggo sə səm me.>>

⁹ Pələa Bitərus banggi wi ama, <<Palang sə wun kəm wu eare, wu pak dənyicau mala kərəki Bangjo mala Bakuli? Səni, kusə alaggana mənəna à tsək burio a tūli ka, à nda à cam a kərbala ka, à nə yia twalo gbal!>>

¹⁰ Àkə banı, kpa a badəm Bitərus wu. Pələa alaggana man kutio, sə lang à yı kumi wuna ka, à twali à kya tsəi abanarəia andə burí.

¹¹ Pələa bangciu məgule sulə amur ikəlisiya kat, andə abwana mənəna kat à ok ce mənə yı gır ka.

Amə'mishan pakkia agir-ndali andə agir-gyambəliban

¹² Amə'mishan pakki agir-ndali andə agir-gyambəliban pas abalə abwana. Sə aməkpata Yesu kat pak ka à kə dapi a Ndəməgule mala Bakuli a buban mənəna à kə tunəi ama Tara mala Solomon ngga.

¹³ Acili abwana ka, bangciu pakkia wia, à gandə kutio abalə aməkpata Yesu dang, sə abwana kat ka à twal aməkpata Yesu nə gulo kərkər.

14 Kat andə mənə ka, aburana andə amaməna pas camarə pabamuria aban Mətalabangŋo. Mənia ka tsəa amur lakkì malea.

15 Nda gîr mənana tsəa, sə abwana pusə aməkwánó à nongsəia a gîrəi anjar abalə aleso andə akala, ace mənana bə Bitərus nə yia kútí ka, bə yiləmi bə sulə amur abea abwana ateà.

16 Abwabundəa purki arə amuna-là pas mala Urəshalima, à yiu nə aməkwánó andə abwana mənana akukwar nda a rəia ka. Sə yia kat ka à kum twalban mala akwánó malea.

À pe amə'mishan tanni.

17 Pələa Pəris mægule andə abwana mənana atè, mənana à nda bui mala amə Saduki ka, à lo nə mbali kərkər arə amə'mishan.

18 Pələa à bwal amə'mishan, à oasəia a ndàkurban.

19 Sə nə dú mənə ka, məturonjar mala Mətalabangŋo mən akún ndàkurban, pusə amə'mishan a nza, sə banggia wia ama,

20 <<Wu kyane, wu kya came a Ndàmægule mala 'Bakuli, wu banggi abwana kat cau mala mənəia yì bəsa yiləmu ka.>>

21 Pələa amə'mishan onghəna anggo ka, à kutia Ndàmægule mala 'Bakuli nə budəmbari, sə à tita kanigir.

Lang Pəris Mægule andə abwana atè yina ka, à tunə aməkùrcəu mala amə Yahudi a banəwáná, sə à tasəban a Ndàkurban ace mənana bəa kya yiu nə amə'mishan a bədəmbia ka.

22 Lang abwana mənana à túriá, à yiu a ndàkurban ngga, à yì kum amə'mishan a

ndàkurban dāng. Pələa à nyare a ban dapi a kya bangce, ama,

²³ <<Lang səm warina a ndàkurban ngga, səm nggea kum akún ndàkurban ngga à kumlənia, sə à bun kə bə ateà dāng. Sə amə'yál ndàkurban gbal ka, à nda aban came malea, sə lang səm loasə kunakurəm ngga, səm kum kəbwa abaləi dāng!>>

²⁴ Lang agbani pəris andə b̄waməgule mala amə'yál Ndàməgule mala 'Bakuli ok anggo ka, gír nī pea wia ndali, nə gír mana kum amə'mishan ngga, andə gír mana nə kpate ka.

²⁵ Pələa bəbwa yiu a bania sə yi banggia wia ama, <<Wu kwaki kir wun! Abwana mənana wu oasəia a ndàkurban ngga, à nda a Ndàməgule mala 'Bakuli aban kani abwana gír!>>

²⁶ Pələa b̄waməgule mala amə'yál Ndàməgule mala 'Bakuli puro wari andə amətè, à kya yinə amə'mishan. À pakkia wia bə kəgír nə rəcandəa dāng, acemənana bangciu kə pakkia wia ama, abwana nə bukkia nə atali.

²⁷ Pələa à kútí nə amə'mishan à yì tamsəia a b̄adəm aməkùrcəu, sə Pəris Məgule pakkia wia d̄iban,

²⁸ ama, <<Səm nunkir wun nə rəcandəa ama, wu kəa na ama, wun nə kanigir nə lullə b̄wa man d̄əm dāng. Ado ka wu tsəngnənà kanigir ma'wun akina ban kat ab̄a Urəshalima, nyar d̄əm ngga, wu kə earce tsəa b̄əà na ama, səm nda səm wal Yesu ka!>>*

²⁹ Pələa Bitərus andə abea amə'mishan eare ama:

* 5:28 5:28 Balli gbal ab̄a: Mat 27:25.

Səm ngga, səm nə okî Bakuli, amur mənana səm nə okî bwapəndəa ka.

³⁰ Bakuli mala aká səm nda loasə Yesu a bembə, anzəm mənana wu gbəlli amur nggun-gangndəi, wu wal-luî ka.

³¹ Nda Bakuli loasəi, dumsəi a bunə mala gulo, a bui məli, nda sə duk Bwaməgule andə Mə'amsəban ngga. Bakuli pak mənia yì gîr ka ace pè amə Isərayila dəmbu mala pwanzali bəà pələ nzəmia arə acaubikea malea, sə nə twalia wia bəni.

³² Səm nda ka abwana mənana səm səni nə məsə səm, nda səm nggə nakún amənia yì agir ka, sə anggo gbal sə Bangho Məfele, mənana Bakuli pani abwana mənana à kə kpata cau male ka.

³³ Lang aməkùrcəu kat onghəna mənə yì cau ka, bumia lul kərkər, sə à lo ama, à nə wal-luia.

³⁴ Pələa bəbwa nakam abaləia, bwa Farisi, mənana à tunəki ama Gamaliyel, maləm Nggur-cau mala Musa, mənana bwapəndəa kat kə pə wi gulo ka. Lo came abaləia, sə tsəa bə amə'mishan puro a nza bəti.

³⁵ Pələa banggi dapi ama:

Wun amə'eambam, amə Isərayila, wu bal babum wun nə gir mənana wu kə earce pakkî abwana man ngga.

³⁶ Wun nə gandə denyi ama, bwa kəla Tiudas, pur a pwarian kə na ama, yì ka, bwaməgule na, yì mənana abwana gbəman-ine pələ aməkpatə ka. Sə à yì wali wũ, amə kpate gbal ka à mesəke, sə cau male yì wú anggo.

³⁷ A nzəmi ka, Yahuda, bwa Galili yì lo gbal, a bəkú mala balban. Yì nun abwana pas atè, yì gbal

ka à yì wali wũ, sə amətè mesəki kat.

³⁸ Ace mani ka, mə ndaban bangga wun, wu kəa na ama, wun nə pakkî abwana man bə kəgîr dāng. Wu nyia anggo! Acemənanana gîr mana yia ka à ne, sə à pè ka, bə pè mala bwapəndəa na ka, nə kútí anggo,

³⁹ sə bə pè mala Bakuli na yinə gir man ngga, wun pà nə gandəia dāng, bə ana raka, wun nə nggá kum bamur rə wun aban munəo arə Bakuli!

Pələa dapi kat kpata kwarkiru mala Gamaliyel,

⁴⁰ sə à tunə amə'mishan bəa kutio a bania, sə à nunkiria, à koea. Pələa à nea wia ama, bəa kəa na ama à nə bəsələ nacau nə lullə Yesu dəm dāng. Pələa à nyia bəa o anggo.

⁴¹ Lang amə'mishan nying bania ka, à pak banboarnado, acemənanana Bakuli sənənia ama à kārəna nutanni ace lullə Yesu.

⁴² Nda do ama ko aya pwari ka, ko a Ndàməgule mala Bakuli, ko arə abala, amə'mishan ngga, à lidəmba nə kanigir andə hama nə Cau Amsəban ama, Yesu nda Kərəsti, Mə'amsəban.

6

À tàrki amátúró tongno nong-bari

¹ Abalə aməno yì anonggio, lang làkkì mala aməkpata Yesu nə nggə lidəmba ka, nggwani kutio a nre ka amə Yahudi mənana à kə na kún Gərik, andə amana à kə na kún Ibəru ka. Amənanana à kə na kún Gərik ka, à na ama à kə tsəkir amā-lú malea aban gau girlina mala koya pwari ka dāng.

² Pələa amə'mishan mana lum-nong-bari ka, à tunə amə kpata Yesu kat aban dapi, à na ama,

<<Pa nè boaro bə səm bwəki bu səm arə túró hamnə cau mala 'Bakuli, bə səm nyare a gaki gírlina dang.

³ Ace maní ka, wun amə'eamrəarəu, wu tərki abwana tongno-nong-bari abalə wun, amənana à kə b̄wangšəia, dəm ngga à lùmsə nə Bang̃ɲo mala 'Bakuli, andə sələe, mənana səm nè pea wia mənía yì túró ka.

⁴ Sə səm ngga, səm nə pa rəcandəa ma'səm arə pakki 'Bakuli túró nə hiwi andə hamnə cau.>>

⁵ Mənía yì cau à bang ngga, banboari koyan ngga arəi. Pələa à twal Itəfanu, b̄wa mənana lùmsə nə pabamuru aban 'Bakuli andə Bang̃ɲo Məfele ka, andə Filip, andə Pərokorus, andə Nikano, andə Timon, andə Pamena, andə Nikolas. Nikolas ka b̄wa nggea-là Antiyok na, mənana kúti a kpata peri mala amə Yahudi ka.

⁶ Amənia yia abwana ka, nda à yì tamsəia a b̄adəmbə amə'mishan, à pakkia wia hiwi, sə à tsəkia wia bu ka.

⁷ Anggo sə cau mala 'Bakuli lidəmba kə akiban. Aməkwadi mənana a Urəshalima ka, à lidəmba nə làkkì. Sə apəris pas pabamuria aban kpata Yesu.

À b̄wal Itəfanu

⁸ Itəfanu ka, lùmsə nə b̄wamuru andə rəcandəa mala 'Bakuli, kə pakki agir-gyambəliban andə agir-ndali mægulke abalə abwana.

⁹ Sə abea amə Yahudi mənana à pur nə anggea-là Sayirin andə Alizandəriya, mənana à nda balə amə ndakpapi mənana à tunəki ama Ndakpapi mala abwana mənana à panzəia ka, à mgbicau a rəi. Yia andə abea mənana à pur arə abu-nzali

mala amə Səlisiya andə Asiya ka, à lo nə makgìr a rəi.

¹⁰ Sə Bangño mala Bakuli pe Itəfanu səlæ mənana bə nacau ka, kəbwa atəà gandə makgiri dāng.

¹¹ Pələa à soakita abea abwana aba səmbərəa ama bəà na ama, <<Səm oè aban kyauwiki Musa, sə kə nacau məbane amur Bakuli.>>

¹² Anggo sə à soa bum amə Yahudi andə abwana-məgule andə amaləm Nggurcau mala Musa. À lo à bwal Itəfanu à um nəi aban amə'bashì.

¹³ Pələa à loasə abea abwana bəà na nyir amurì ama, <<Mənia yì bwa ka, koya pwari ka nda mur na məbane amur Ndàməgule mala Bakuli andə Nggurcau mala Musa.

¹⁴ Səm oè bang ama, mənia yì Yesu, Bwa Nazarat ka, nə arki Ndàməgule mala Bakuli, sə nə nggadì akúncau mənana Musa nyingga səm mia ka!>>

¹⁵ Məsə bwapəndəa mənana kat a ndabashi ka, ueo arə Itəfanu aban səne kyap-kyap. Sə à sən bəməsəi ka, nda kəla mala məturonjar mala Bakuli.

7

Cau mala Itəfanu

¹ Pələa Pəris Məgule dī Itəfanu ama, <<Acau mənia à nea a muro ka, bafo na le?>>

² Itəfanu eare ama:

Wun amə'eambəam andə atarram, wu kwakikir wun a rəàm! Bakuli məboarbwe pusərəi aban ká səm Ibərayim a nzali Mesopotamiya peatu, kaniama bə o a dola a Haran.

³ Sə ne wi ama, <<Deki abwana mô andə nzali ma'wun, o a nzali mənana mə nə ləmdəo wi ka.>>

⁴ Anggo sə Ibərayim deki Chaldi, nzali malea, kutio o kya do a Haran. Anzəm lú mala tárri ka, Bakuli loasəi aban yiu a nzali mənía wu nda kam ado ka.

⁵ Sə Bakuli ka, pe Ibərayim kə ban aba nzali nì ama libala na ace ka dāng, ko məbakusəu mwashat. Səa ma yi pəcau ama nənzmò ka, nə pe wi nzali nì bə duk male andə aməkè atè, kat andəa mani ama anggo ka Ibərayim malaká kum muna dāng peatu.

⁶ Mənia ka nda cau mana Bakuli ne wi ka: <<Aməkeo nə nggá do kəla abəri a bə nzali mənana malea na raka. Amə nzali mənə nə cia à nə duk aguro, à nə pea wia tanni arə apələa gbəman-ine.>>*

⁷ Səa ma Bakuli bang ama, <<Mə nə bəshia abwana mala nzali mənə mənana à nə cia a guro ka. A nzəmi ka, à nə purî bá mənə yì nzali ka, à nə yia peri abanam àkə ban mənía ka.>>

⁸ Pələa Bakuli pe Ibərayim kùrcəu mala kasə batau†. Anggo, lang Ibərayim bəlna Ishaku ka, kasəi wi bate a tongno-nong-tàruia nongno. Ishaku bəl Yakupu, sə Yakupu yì bəl aká səm mənana lum-nong-bari ka.‡

* **7:6 7:6** Balli gbal aba: Ang 29:3; Tite 11:31; 12:1-5; 15:7,13-15.

† **7:8 7:8** Kùrcəu mala kasə batau ka nda <<cau mənana Bakuli ne Ibərayim ama, yì andə koya muna bəwabura a bala male andə aməkè amuna-burana ka, à nə kasəia wia batea. Mənia ka nə duk gir'ləmdəa ama à nda ka mala Bakuli, sə à nə kpata cau mənana Bakuli banggi Ibərayim bə pak ka.>> ‡ **7:8 7:8** Balli gbal aba: Tite 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:30-35:18.

9 Aká səm ngga à mwar arə mə'eambia yì Yisəfu, sə à me, bə kya duk guro a Masar. Sə Bakuli na atè,§

10 amsəi abalə atanni male. Pe wi múrboarna andə sələe a badəm Firona, Murəm Masar, pələa murəm Masar tsək Yisəfu bə duk nggwamna mala nzali Masar, sə amur bala male kat yì Murəm.*

11 Sə nzala yì kpa aba nzali Masar andə nzali Kan'ana kat, mənana yiu nə tanni kərkər ka. Aká səm gandə kum girlina dang.†

12 Sə lang Yakupu yì ok ama məsəsa nda a nzali Masar ka, pələa tūr amuni, yia aká səm. Mənia ka nda tita ká malea a Masar.

13 Baria ká malea ka, Yisəfu ləmdə bamúri aban amə'eambi, pələa Firona yì sūrə aməbala mala Yisəfu.‡

14 Anzəm mənə ka, Yisəfu pələa tasəban a ban tárrí Yakupu bəà ne wi ama, kə earce yì andə aməbala male mənana bwaməpəndəe lumi tongno-nong-bari bwamdə-tongno ka, yia kat bəà yiu a Masar.§

15 Pələa Yakupu o a Masar, akəm sə yì andə amuni, yia aká səm, à kya wukio.

16 À pwan aluia à um nəia a Shekem, akanó sə à kya cia a bəmbe mənana Ibərayim kúr a bu amuna mala Hamo nə boalo ka.*

17 Lang pwari mənana Bakuli nə lumsə gir

§ 7:9 7:9 Balli gbal aba: Tite 37:11,28; 39:2,3,21. * 7:10 7:10 Balli gbal aba: Tite 41:39-41. † 7:11 7:11 Balli gbal aba: Tite 42:1,2.

‡ 7:13 7:13 Balli gbal aba: Tite 45:1,16. § 7:14 7:14 Balli gbal aba: Tite 45:9,10,17,18; 46:27. * 7:16 7:16 Balli gbal aba: Tite 23:3-18; 33:19; 50:7-13; Jes 24:32.

mənana pàcau ace a ban Ibərayim yi gbashìnà ka, abwana ma'səm yi lakkina a Masar kèrkér.†

18 Pələa bə Murəm mənana sùrə kəgìr amur Yisəfu raka, yi eau a buno-murəm a Masar.

19 Mənia yì murəm ngga təpəri aká səm, pea wia tanni kèrkér mənana kwanrəia ka. Kə tsəa ama bəà nying abangna-muna malea a nza ace mənana bəà kəa au raka.‡

20 Àkə bá bákú mənə ka, nda à bəlna Musa nəi ka; muna na nə boarbwa kèrkér a məsə Bakuli. À iuləi zongno tărú a bala mala tărri.§

21 Lang à kya nyingənəni a nza ka, boarnsari mala Firona twali, yi ləsəi kəla muni.

22 À kanî Musa sələe mala amə Masar kat, pələa dum nə rəcandəa aba nacau andə tūrú.

23 Lang apələa mala Musa lumsəna lumi-ine ka, denyicau yipì wi a babumi ama bə kyane, bə kya sən abwana male, yia amə Isərayila.

24 Kya sən bə bwa-Masar aban pakkì bə bwa-Isərayila gìr mənana boar raka, bə. Nda sə lo kya cama ta bwa-Isərayila, ak munəo, pələa wal-lú bwa-Masar.

25 Musa twali ama abwana male, yì amə Isərayila, à nə sələ ama Bakuli nda aban paktúró nəi bə amsəia, sə ko à sùrə mani dāng.

26 Ban fana ka yi kuməna amə Isərayila bari aban munəo, pələa kutia gakkia. Nea wia ama, <<Wu nda ka amə'eamrəarəu amə Isərayila wun kəm, sə palang sə wu kə munəo a rəarə wun?>>

† 7:17 7:17 Balli gbal aba: Pur 1:7,8. ‡ 7:19 7:19 Balli gbal aba: Pur 1:10,11,22. § 7:20 7:20 Balli gbal aba: Pur 2:2-15.

²⁷ Sə bwa mənana kə pè bî tanni ka, jambərə Musa, ne wi ama, <<Yana cio bʷaməgule andə məʔbashi amur səm?

²⁸ A kə earce wal-luem kəla mənana a wal-lú be bwa-Masar yilung ngga le?>>

²⁹ Lang Musa nə ok ana ka, kara bangña o a nzali Midiyan, kya duk bəri-bwa kàm. A bani sə kya bəl amuna-burana bari.*

³⁰ Anzəm apələa lumi-ine ka, məturonjar mala Bakuli pusərai a ban Musa aba lasəbəsa mənana kə earke aba nkwarki ka, a njenza a ban Nkono Saina.†

³¹ Lang Musa nə sən mənia yì gir ka, ndali kərkér nə gir mənana sən ngga. Twal kusəi aban ká, nə nggá peləki pepè, kara ok gi Mətalabangño ama:

³² <<Mə nda Bakuli mala akeô, Bakuli mala Ibərayim, andə Ishaku, sə Yakupu.>> Rə Musa twal bəla nə bangciu, gandə loasə məsəi nə sənban dang.

³³ Pələa Mətalabangño ne wi ama, <<Swár ankura mənana a kusəo ka, acemənana ban mana a cam kam ngga, nzali məfele na.

³⁴ Bafo na, ən sənəna tanni mala abwana mem a Masar. Ən ongñəna bua malea, sə ən suləo mə nə yia panzəia. Ado ka, Mə nə túrǒ, nyare, kya Masar.>>

³⁵ Mənia ka nda kə Musa mənana à binəki, à ne wi ama, <<Yana cio bʷaməgule andə məʔbashi amur səm?>> Nda kə bwe mənana Bakuli tasəi, bə duk bʷaməgule amúrià andə məʔamsəia, nə bu məturonjar mala Bakuli mənana pusərai

* **7:29 7:29** Balli gbal aba: Pur 18:2-4. † **7:30 7:30** Balli gbal aba: Pur 3:1-10.

a baní aba lasəbəsa mənana kə earke aba
nkwarki ka.‡

36 Yi amsəia à purî bá nzali Masar nə
pakki agir-gyambəliban andə agir-ndələki aba
nzali Masar; andə Nggeamùr Nzuno, sə abalə
apələa lumi-ine a njenja.§

37 Mənia ka nda kə Musa mənana nea amə
Isərayila ama, <<Bakuli nə loasə be məbangnəa
male kəla mim àkə balə abwana ma'wun.>>*

38 Yi Musa ka, nda atà amə Isərayila a ban
ramba a njenja; ndakam akanó atà aká səm
atārəia andə məturonjar mala Bakuli mənana nacau
nəi a Nkono Saina, sə ak acau mərəpə yiləmuì, ace
yinəia aban səm.†

39 Sə aká səm ngga, à binə okî Musa; à ginəkì,
sə aba dənyicaui malea ka, à earce ama à nə
nyare a Masar.

40 À ne Haruna ama, <<Pakka səm ankúl
mənana à nə dupa səm kəla abakuli, bəà akà səm
dəmba aban gya. Acemənana mənia yì Musa pusə
səm a nzali Masar ka, səm sùrə gir mənana kumi
ka dāng.>>‡

41 A bəkú mənə ka à bək bənzál kəla muna
jamnda. À yinə agirkusəu, à dārə nkilia a baní, sə
à pak banboarnado nə mənia yì gir à pè nə buia
ka.§

42 Sə Bakuli ka pələia wia nzəmi, nyia bəà kutia
peri a ban anlero mənana a kùli ka, kəla mənana

‡ 7:35 7:35 Balli gbal aba: Pur 2:14. § 7:36 7:36 Balli gbal aba:

Pur 7:3,4; 14:21; Bal 14:33. * 7:37 7:37 Balli gbal aba: Nggur
18:15,18. † 7:38 7:38 Balli gbal aba: Pur 19:1–20:17; Nggur 5:1-33.

‡ 7:40 7:40 Balli gbal aba: Pur 32:1-6. § 7:41 7:41 Balli gbal aba:
Pur 32:2-6.

à giləi aba Maləmcə mala amə'bangnəa mala
Bakuli ama:

* <<Wun amə Isərayila!

Mə nda wu yinəəm

nə agir'nkila

andə apagir abalə

apələa lumi-ine

a njenja ka dāng.

⁴³ Ndàkalú mala bənzál Molek,[†]

andə nlero mala bənzál

ma'wun yì Rifan,[‡]

à nda wu twalo wu kə

gingnəia atə wun ngga.

Amənia ka à nda ka ankúl

mənana wu pakkî

bamur rə wun

ace peri a bania ka.

Ace mani ka, mə nə tsəa

à nə pwan wun,

à nə umnə wun

arə anzali kuko,

a dəmba nə Babila.>>

⁴⁴ Aba gya mala aká səm a njenja ka, à ndanə

Taragula mala Bakuli mənana ləmdə do male

ateə ka. Mənia yì Taragula ka à pè kəla mənana

Bakuli kani Musa ama bə pè ka. §

* **7:42 7:42-43** Balli gbal aba: Amo 5:25-27. † **7:43 7:43**

bənzál-Molek: Mənia ka bə kəgìr na abwana mala nzali Kan'ana
kə twali ama nda bakuli mala bumkuli andə pwari. À kə peri a
baní nə pe wi boro nə abangna-muna malea bəa twania a bəsa a
badəmbi. ‡ **7:43 7:43** *Rifan*: Mənia ka bənzál mala bə nlero na

amə kpata alú kə peri a baní. § **7:44 7:44** Balli gbal aba: Pur
25:9,40.

45 Nə nzəməò ka, aká səm yì ak mənìa yì Taragula ka a bu atárrià. À yinəi a buia a nza mənana Jesəwa yiu nəia a ban mənìa ka. À ak nzali mənìa ka a bu abea akún mənana à ndakam dīd̄yal sə Bakuli pəria, aban ká munəo mala aká səm a rəia ka. Taragula ka ueo kano a bania bà nza mala murəm Dauda.*

46 Dauda ka kum earmúrú mala Bakuli, pələ zəmbi Bakuli ama, nə bakkì wi bala abalə abwana male amə Isərayila.†

47 Səa ma Solomon nda yi bakkì Bakuli balae ka.‡

48 Kat andə amani ka, Bakuli mana Gulo Karban kat ka, kə do a bala mənana bwapəndəa nə bak ka dāng. Kəla mənana məbangnəa mala Bakuli bang ama,

49 <<Mətalabang̃o na ama,
<Kuli ka nda buno-murəm
mem,

sə banza ka ban tsək
akusəam na.

Sə ya ulang bala na dəm
wun nə bakkam?

Ko ana raka, aya ban nani
sə wun nə bakkam bala
mənana nə kārəam ngga?

50 Nə buam sə ən pak kùli
andə nzali re?> >>§

51 Wun amə murcandəa, andə amə d̄wanyì
súrə Bakuli aba d̄enyicaú ma'wun! Kir wun

* 7:45 7:45 Balli gbal aba: Jes 3:14-17. † 7:46 7:46 Balli gbal aba: 2Sam 7:1-16; 1Kpa 17:1-14. ‡ 7:47 7:47 Balli gbal aba: 1Amur 6:1-38; 2Kpa 3:1-17. § 7:50 7:50 Balli gbal aba: Isha 66:1-2.

dəmbəri aban ok cau mala Bakuli fat! Wu nda kəla aká wun gbal, wu camarə mgbiki Bangɲo Məfele kiru!*

⁵² Kə bə məbangnəa mala Bakuli nakam mənana aká wun pè wi tanni raka le? Amə'bangnəa mala Bakuli mana a pwarian à bangce yiu mala Məbealboarna† ka, aká wun wal-luia. Sə ado ka wu kúrkúró nɛi, nyare wu wali wú,

⁵³ yì wun mənana wu ak Nggurcau mala Bakuli mənana à pa wun nɛ bu aməturonjar, sə wu kpate raka.

À bukki Itəfanu à wali wu

⁵⁴ Lang aməkùrcau nə ok ana ka, kara ce nì lul bumia kèrkér, à nəm munabuia arəi nə bumlulla.

⁵⁵ Sə Itəfanu ka, lùmsə nə Bangɲo Məfele, pələa loasə məsəi a kùli, sən tálaban mala boarɔwa mala Bakuli, sə sən Yesu aban came a bu mɛli mala Bakuli.

⁵⁶ Pələa na ama, <<Wu sɛni! Ndo ən sən kùli à mənɛni, sə Muna mala Bwa ndo cam nə came a bu mɛli mala Bakuli ka!>>

⁵⁷ À nə ok ana ka, kara à girki akiria nə abuia, sə nə zwalo a kunia bəng-bəng, à ndashi aban ká arəi.

⁵⁸ À bwali à nungi, à pusəi anzəm nggea-là, sə à tita bukki nə atali. Anggo ka, abwana mənana à tsəki wi cau arəi ka, à nongsə anggea-daure malea a ban bə məlagga lùlləi ama Sawul.‡

* **7:51 7:51** Balli gbal aba: Isha 63:10. † **7:52 7:52** Məbealboarna ka nda <<Yesu Mə'amsəban.>> ‡ **7:58 7:58** Sawul: Sawul ka à sùrəi pepe nə lulləu ama Buləs, mənana yì pələ bə kanggərang məkpatə Yesu sə abwana sùrəi a koya ban ngga.

⁵⁹ Lang à ndarə bukki ka, Itəfanu loasə gi pak hiwi ama, <<Mətalabangno Yesu, ak yiləmem!>>

⁶⁰ Pələa bun amur ankünəi loasə gi nə rəcandəa ama, <<Mətalabangno, kəa bwalia nə mənəia yì caubikea ka amúrià dāng.>> Lang banghəna anggo ka, kara kúni kùmsəó.

8

Sawul pe aməkpata Yesu tanni

¹ Sawul ka ban boari wi arə wal-lú Itəfanu.

Àkə pwari mənə ka pàtanni lo arə ikəlisiya mana a Urəshalima ka. Aməkwadī kat à mesəki arə aban dāngdāng aba nzali Yahudi andə Samariya, kə amə'mishan na nəmūrəia à ueo aba Urəshalima ka.

² Abea amə'banggi Bakuli na à yì tsəkban Itəfanu ka. À bua ace kərkər.

³ Pələa Sawul lo wuni adyan aban pe ikəlisiya tanni ace mənana nə kidiki ka. Kə kutikio arə abala, kə bwalki aburana andə amaməna, kə um nəia a ndəkurban.*

Filip hamnə cau amsəban a Samariya

⁴ Aməkwadī mənana à mesəki ka, à camarə hamnə Cau Amsəban a koya ban mənana à wari kam ngga.

⁵ Filip ka wari a be nggea-là aba nzali Samariya, kya camarə hamnə cau mala Kərəsti, Mə'amsəban aban abwana.

⁶ Bwabunda kwaki kiria aban ok cau mənana Filip kə na ka nə babumia kat, lang à sən agir-ndələki mənana kə pea ka.

* **8:3 8:3** Balli gbal aba: Atúró 22:4,5; 26:9-11.

⁷ Abangŋo məbane kə purkì rə abwana pas, nə zwalo bàng-bàng. Sə abwana mənana bè barea wú, andə agbakəre ka, à twalia wia ban akwánó malea.

⁸ Ace mani ka, banboarnado sulə kərkér a məno yì nggea-là ka.

Shiman mədikalú

⁹ A məno yì nggea-là ka, bebwə nda kam lùlləi ama Shiman, yì ka, mədikalú na. Kə pe abwana mənana a Samariya ka ndali. Kə twali bamúri ama yì ka, nggea bwa məcandəe na.

¹⁰ Bwapəndəa kat, muna andə bwaməgule kə kwakikiru arəi. À kə bang ama, <<Yì ka, ndanə rəcandəa mala Bakuli mənana à tunəki ama <Rəcandəa Məgule> ka.>>

¹¹ Yia ka à nyesə dənyicau malea a baní acemənana banì sauwuna, nda aban pea wia ndali nə kutan male.

¹² Sə lang abwana yi ak cau amsəban mənana Filip kə hamnəi amur Domurəm mala Bakuli andə lullə Yesu Kərəsti ka, à kya pakkia wia batisəma, aburana andə amaməna.

¹³ Sə Shiman nə nggearəi gbal ka, pabamuri, pələa à pakki wi batisəma. Pələa yì ka, akrəi atà Filip, à kə gya andəi a koya ban mənana wari kam ngga. Kə ndali kərkér lang sən agir-ndələki andə agir-gyambəliban məgulke mənana Filip kə pea ka.

¹⁴ Lang amə'mishan mənana a Urəshalima, ongŋəna ama amə Samariya angŋəna cau mala Bakuli ka, à tasə Bitərus andə Yohana abania.

¹⁵ À yì bwalna ka, pələa à pakkia abwana mənəia mənana à loa ak cau mala Bakuli ka hiwi, ace mənana bəa kum Bangŋo Məfele ka.

16 Sə Bangño Məfele ka, malaká suləo amur kəbwa ateà dāng peatu; kə batisəma nda nəmuraì à pakkia wia aba lullə Mətalabangño Yesu ka.

17 Pələa Bitərus andə Yohana tsək buia amúrià, sə à kum Bangño Məfele.

18 Lang Shiman sənəna amə'mishan à tsək buia amur abwana sə à kum Bangño Məfele ka, pələa yinəia wia nə boalo,

19 sə na ama, <<Wu pam mənəia yì rəcandəa gbal, ace mənəna koyana ən tsək buam amurí ka, bə kum Bangño Məfele.>>

20 Sə Bitərus banggi wi ama, <<We wunə boalo mo ka, wu kya bəsa, acemənəna a kə səni kəla boro mala Bakuli ka, à nə kúrí nə boalo!

21 Kə gír oasəo aba mənəia yì túró ka dāng, acemənəna babumo pa pepe a badəm Bakuli dāng.

22 Ado ka, pwanzali, pələ nzémó arə mənəia yì bealbikea ka, sə wu pak hiwi aban Mətalabangño. Ear ka yì ka, nə twalo ban mənəia yì denyicau mala bumə ka.

23 Acemənəna ən səni ka a lumsə nə mwararəu məbike kərkər, sə caubikea marəkino.>>

24 Pələa Shiman ear ama, <<Ida, zəmbi Mətalabangño acem, ace mənəna bə be kəgír mwashat abalə acau mənəna a na ka, bə kəa kumam dāng!>>

25 Anzəm mana Bitərus andə Yohana bangñəna cau mənəna à súrəi amur Yesu, sə à haməna nə cau mala Mətalabangño ka, à nyare a Urəshalima. Amur njar aban o ka, à camarə hamnə Cau Amsəban arə amuna-là mala amə Samariya pas.

Filip andə Bwaməgule Itiyopiya

²⁶ Bè məturonjar mala Mətalabangŋo ne Filip ama, <<Lo, tsək muro nə njar-kunmur, kyane a njargula mənana sulə a Urəshalima aban ká Gaza ka.>> (Mənia yì njargula ka kàr nə bá pəðanban a njenza.)

²⁷ Nda Filip lo, bwal njargula aban ká. Kya je andə bəbwa Itiyopiya, bedəran na. Yì ka, nggea bəwaməgule na, mənana bəwalkiyi ban tsək boalo mala Kandis, mā-murəm mala amə Itiyopiya ka. Mənia yì bwa ka, wari a peri aban Bakuli a Urəshalima.

²⁸ Sə nda rə nyare aban o a là ka, do aba waru-pər male, sə kə bəlgir aba maləmce mala Ishaya məbangnəa mala Bakuli.

²⁹ Pələa Bangŋo mala Bakuli ne Filip ama, <<Kyane, bwalta məno yì waru ka.>>

³⁰ Filip pələa bangŋa wario, kya ok məno yì bwa ka nda aban bəlgir aba maləmce mala Ishaya məbangnəa mala Bakuli. Sə Filip dī ama, <<A bwalta gir mənana a bəalkiyi ka le?>>

³¹ Pələa eari Filip ama, <<Lang sə mə nə bwalte, yì mənana kəbwa bəlam bələi raka?>> Pələa tunə Filip ne wi ama bə eauwe bə do atə a waru.

³² Ban mənana Bedəran bəalkiyi aba Maləmce ka ndya ka:

<<À nunni kəla nzur aban ká
pwan meali.

Kəla muna-nzur a bu
amə'mwa nyang nzur,
loasə kúni dāng.

³³ À nyesə ce bà,
à girì nə məsəcau.

Yana nə gandə bang cau
 amur aməkè?
 Acemənanana yiləmi
 a banza ka,
 à kasəi mgbeatuk.†>>

³⁴ Pələa bedəran man dī Filip ama, <<Banggam, yana bwe məbangnəa mala Bakuli nakiyi cau amurí, bamur rəi na le, ko bebwə dāng?>>

³⁵ Filip tite nə kə mənəia yì ban aba Maləmcə ka, pələa banggi wi Cau Amsəban mala Yesu.

³⁶ À nda ban ká a njargula ka, à yì bwal bə ban mənana nə mur ka. Pələa bedəran na ama, <<Səni! Mur nia ka! Mana nə tsəa sə à pà nə pakkam batisəma dāng?>>

³⁷ [Filip ne wi ama, <<Bə a paɓamuro nə ɓabumo mwashat ka, à nə gandə pakko.>> Pələa bedəran eari wi ama, <<Ən earna nəma Yesu Kərəsti ka Muna mala Bakuli na.>>]

³⁸ Pələa bedəran ne məkwak waru ama bə tamsə waru. Filip andə bedəran suləo à kutio a mür, sə Filip pakki wi batisəma.

³⁹ Lang à eapini mür ka, kara Bangŋo mala Mətalabangŋo twal Filip um nəi. Bedəran nyare səni dəm dāng. Səa ma bwal njargula male aban o nə bumpwasəa.

⁴⁰ Sə Filip, nənzəmò ka, kya kum ɓamúrì a bə la mana à tunəki ama Azotus ka. Hamnə Cau Amsəban kam, pələa gya arə alá kat mala ban mənə ka aban hamnə ce, yì pur a Kaisariya.

† 8:33 8:33 Balli gbal aba: Isha 66:1-2.

9

Sawul pələ məkpata Yesu

(Amə Mishan 22:6-16; 26:12-18)

¹ Aba mənə anggo ka, Sawul nda arə lidəmba nə nabura arə aməkpata Mətalabangno, kə earce ama nə wal-luia. Wario a ban Pəris Məgule,

² kya zəmbi wi bə pə wi acauterəa aban ká a ban abwana-məgule mala andakpapi mala amə Yahudi, mana a nggea-là Damaska ka. Pa anggo ace mənana bəa eari wi, bə wario sə kum koya bwa, mənana kə kwadfi Njar mala Mətalabangno*, ko aburana ko amaməna nda ka, nə bwalkia, nə tākia abuia nə um nəia a Urəshalima.

³ Lang Sawul malanə bwal Damaska ka, kara nggea talaban pur nə kuli yi ta, kəri abaləu.

⁴ Sawul puro kpa a nzali, pələa ok giu ne wi ama, <<Sawul, Sawul, ace mana sə a kə pam tanni?>>

⁵ Sə Sawul diban ama, <<A nda yana le, bwaməgule?>>

Giu eari wi ama, <<Mə nda Yesu mənana a pākiyi wi tanni ka.

⁶ Sə ado ka lo, kutio a nggea-là, à nə nggá banggo gır mənana awu nə pak ka.>>

⁷ Abi aməgya mala Sawul ka, à go gəs, nacau pə kəm dāng. À ok gi bwa nacau, sə à sən kəbwa dāng.

⁸ Sawul loapi nzali, lang mən məsəi ka, ko kə sən ban dāng. Pələa à bwalì wi gara à kúti nəi a Damaska.

* **9:2 9:2** mənana kə kwadfi Njar mala Mətalabangno: Ko <<mənana pabamuri bə pələ məkpata Mətalabangno Yesu ka.>>

⁹ Nongŋo tərú sənban dāng, lìlì dāng, sə nu kəgìr gbal dāng.

¹⁰ Bè məkwadì ndakam a Damaska lùlləi ama Hananiya. Mətalabangŋo tunəi a lörəo ama, <<Hananiya!>>

Pələa eare ama, <<Mə ndya ka, Mətalabangŋo.>>

¹¹ Pələa Mətalabangŋo ne wi ama, <<Kyane a nrebala mənana à tunəki ama Pərapəra ka, dīce bə bwa Tarsus ndakam a bala mala Yahuda, lùlləi ama Sawul. Ndaban pak hiwi.

¹² Ən ləmdəni wi, aba sənsəna bəbwa lùlləi ama Hananiya yiu, yi tsək abui amurí ace mənana bə sənban dəm ngga.>>

¹³ Sə Hananiya eare ama, <<Mətalabangŋo, ən ongŋəna cau mala mənəi yì bwa ka a kún abwana pas, andə gír'mur'mwana mənana ləmdəia abwana mô mana a Urəshalima ka.

¹⁴ Səni ado, yiu male mana akani ka, agbani pəris nə pè wi rəcandəa bə yi bwalki abwana kat mana à kə peri a bano ka.>>

¹⁵ Mətalabangŋo ne Hananiya ama, <<Kyane, mənəi yì bwa ka, ən tarrì girtúró mem na, bə kyan nə lulləam a ban abwana arə anzali, andə amurəma, sə ban amə Isərayila.

¹⁶ Mə nə ləmdəi wi agir mənana nə tanni a rəia kat ace lulləam ngga.>>

¹⁷ Pələa Hananiya lo kya kutio a bala mənana Sawul ndakam ngga. Tsək bui amur Sawul, sə na ama, <<Mə'eamrəarəu Sawul, Mətalabangŋo Yesu mana pusərai a bano amur njargula mənana a yiu nəi ka, túrām ace mənana wu kum sənban dəm, sə wu lumsə nə Bangŋo Məfele.>>

¹⁸ Kara anggo ka, bə kəgır kəla anggwato nji puro abalə aməsə Sawul à kpa, kara kə sənban dəm. Pələa lo, à pakki wi batisəma.

¹⁹ Anzəm man ngga, ak girlina li, nda sə kuməna rəcandəa ka.

Sawul hamnə Cau Amsəban a Damaska

Sawul pakki anonggio bəti atə aməkwadi a Damaska.

²⁰ Anggo kara tita hamnə cau amur Yesu arə andakpapi ama, <<Bafo, Yesu ka muna mala Bakuli na!>>

²¹ Abwana mənana kat à kwaki kiria arəi ka à ndali, gandəa à diban ama, <<Mənia yì bwa ka, nda mana mbak kə ləmdəi aməkpata Yesu gır'mur'mwana a Urəshalima ka? Sə nggearə yiu male akani ka, pà ace mənana nə yia bwalkia nə um nəia a ban agbani pəris a Urəshalima ka re?>>

²² Hama mala Sawul ka dum nə rəcandəa, yələ amə Yahudi mənana a Damaska ka, à gandə makgır məsəcau mənana ləmdəia wia ama Yesu ka nda Kərəsti Mə'amsəban ngga dāng.

Sawul nyare a Urəshalima

²³ Anzəm anonggio pas ka, amə Yahudi kùrkún a rəia ama à nə wal-lú Sawul.†

²⁴ À camarə yál kún nggea-là dù andə pwari, ace mənana à nə wal-luí ka. Pələa cə kpa a kir Sawul.

²⁵ Nə du, alaggana male twali aba ndakade, à sùləi nə nza, a fongəran arə sheran mana kàri nggea-là ka.

† 9:23 9:23 Balli gbal aba: 2Kor 11:32,33.

²⁶ Lang Sawul yina a Urəshalima ka, b̄ariki ama n̄ə kutio abalə aməkwad̄i. Sə yia ka à b̄anggi wi, acemənana à ear ama yì ka, məkwađi m̄ə'məsəcau n̄i na d̄ang.

²⁷ Pələa Barnabas wari n̄əi a ban amə'mishan, kya b̄əlia wia s̄əna mənana Sawul s̄ən Mətalabanḡo Yesu amur njargula, andə cau mənana Mətalabanḡo b̄anggi Sawul ka. Dəm ngga b̄anggia wia ce hamnə Cau Amsəban mənana Sawul hamn̄əi a Damaska n̄ə r̄əcandəa ab̄a lullə Yesu ka.

²⁸ Sawul adyan ngga do at̄a amə'mishan, makr̄əi abaləia a Urəshalima, k̄ə hamnə Cau Amsəban n̄ə m̄əsəkang-kanḡa ab̄a lullə Mətalabanḡo.

²⁹ Sə d̄əm ngga k̄ə nacau n̄ə amə Yahudi mənana à k̄ə na kun Ḡərik ka, à camarə makḡir andəia k̄ər̄k̄ər. Səa m̄a à kutia alte ama à n̄ə wal-luì.

³⁰ Lang ce n̄ə kpa kir amə'eamr̄əar̄əu ka, kara à b̄ang n̄ə Sawul à um n̄əi a Kaisariya, à kya tasə te aban k̄a Tarsus, a la malea.

³¹ Anggo sə ik̄əlisiya ab̄a nzali Yahudi kat, andə Galili andə Samariya ka, dum n̄ə r̄əpwala. N̄ə p̄a gbasha mala Banḡo M̄əfele, aməkwad̄i kum r̄əcandəa, sə à k̄ə l̄akk̄i, à do n̄ə b̄anggi Mətalabanḡo.

Bitərus twali Eniyas ban r̄əkwana a Lida

³² Ab̄a gya mala Bitərus ar̄ə al̄a d̄angd̄ang aban s̄ən ta aməkwad̄i ka, wari a ban ab̄wana mala B̄akuli mənana n̄ə do a Lida ka.

³³ Akanó ka kya kum b̄əb̄wa l̄ull̄əi ama Eniyas, gbak̄ərə na k̄ə d̄əur̄ə r̄əi d̄ang. Twalna ap̄ələa tongno-nong-t̄ar̄ú nda aban nonḡo a kala.

³⁴ Bitərus ne wi ama, <<Eniyas, Yesu Kərəsti twaləno ban kwánó mò. Lo, kàr kál-nongŋo mô.>> Anggo kara Eniyas lo.

³⁵ Abwana mənana kat a Lida andəa mənana a Sharon ngga, à sən Eniyas pələa à pabamuria a ban Mətalabangŋo Yesu.

Bitərus loasə Tabita nə yiləmu

³⁶ Aba nggea-là Jopa ka, bə bəwama ndakam, məkwadī na, lùlləi ama Tabita. (Lùlləi nə kun Gərik ka nda Dokas, bāləi nda: mbamba). Yì ka, aulə nə pakki abwana gír məboarne dāng, kə bwali amə'tər kām.

³⁷ Abalə aməno yì anonggio ka, rəi pakki wi pak lú. Lang à sussəna lú ka, pələa à nongsəi aba ndà-kulí.

³⁸ Lida ka nda a ban Jopa tù. Lang aməkwadī ok ama Bitərus yiu, nda a Lida ka, pələa à tasə abwana bari, bəà kya zəmbi wi ama bə bangŋa a bania a kaurəa.

³⁹ Pələa Bitərus lo o ateà.

À yiu à yì bwaləna ka, à kútí nəi aba ndà-kulí. Amā-lú kat à kàrì abaləu à kə bua, sə à kə ləmdəki wi adaura andə acili agir-nggūrəu mənana Dokas pākia wia mana malaká wu raka.

⁴⁰ Bitərus pusəia a nza kat, pələa kù`ndəó amur ankūnəi sə pak hiwi. Pələa pələ rəi a ban lú, sə bang ama, <<Tabita, lo!>> Sə Tabita mən aməsəi, sə lang sən Bitərus ka, par bui lo dum nə do.

⁴¹ Bitərus bwali a garabui, loasəi tamsəi amur akusəi. Pələa tunə aməkwadī andə amā-lú, sə pea wia Tabita nə yiləmu.

⁴² Mənia yì gír ka ceì aki b́a Jopa kat, sə bəwapəndəa pas pa bəmuria a ban Mətalabangŋo.

⁴³ Bitərus pakki anonggio a Jopa pas, a bala mala bə mətúró bangsəki anggû mana à kə tunəi ama Shiman ngga.

10

Karnilus túrbān atà Bitərus

¹ A Kaisariya ka bəbwa ndakam lùlləi ama Karnilus. Yi ka, bwaməgule soje na, amur asoje mala amə Roma mana à tunəkia ama, <<Asoje Italiya>> a binalea ka.

² Yi andə bala male kat à kə peri a ban Bakuli, à kə gusəlei, sə mə'banggi Bakuli na. Kə pe amə'tər boro kərkər, sə usələkiyi pak hiwi dāng.

³ Bə kə pwari nakam, a bu-pwari tərú mana pwari pələna ka, səni kəla lörəo, sə lörəo na dāng. Sən məturonjar mala Bakuli aban yiu a baní, yi ne wi ama, <<Karnilus!>>

⁴ Yi ka, pələ məsəi a ban məturonjar nə rəbəla, sə diban ama, <<Mana gir ni na, Bwaməgule?>>

Məturonjar ne wi ama, <<Ahiwi mò andə aboro mò mənana a kə pə amə'tər ka, Bakuli anghənia*.

⁵ Ado ka, túr abwana a Jopa, bəà kya tunəo bəbwa ndakam lùlləi ama Shiman, mənana à tunəki ama Bitərus ka.

⁶ Yi ka, suləo a bala mala Shiman məbangsənggu, bala male nda a kún nggeamúr.>>

⁷ Lang məturonjar mənana ne Karnilus cau umna ka, Karnilus tunə atà amətúró bala male bari, sə bə soje mwashat məgusələ Bakuli, abalə aməgya atə.

* **10:4 10:4** *Bakuli anghənia* ko <<à eauna aban Bakuli kəla gir-denyiban.>>

⁸ Anzəm mana bələnia wia bacau mənana kat məturonjar banggi wi ka, sə tasəia a Jopa.

Bitərus o a ban Karnilus a Kaisariya

⁹ Ban fana ka, abwana mana Karnilus tasəia ka, à nda njar aban ká. À gbàshìná ban lě ka, pwari malanè yiu a bong múrú. Bitərus gbal ka eauna a kurəm murbe nè pak hiwi.

¹⁰ Nzala yi wali, kə earce nè li gírlina, sə lang à nda arə pak gírlina ka, kara Bakuli mən məsəi.

¹¹ Sən kùli mən bwāng, sə sən bè kəgír kəla nggea lagir mətangje à sùlənì aban yiu a nzali nè anggúr arə akuni ine.

¹² Aba mənia yì nggea lagir ka, koya mbalang girkusəu ka, ndakam; amana à kə gya amur kusəia ine ka, andə amana à kə nun bumia a nzali ka, andə anyal mana a bumkuli ka.

¹³ Pələa ok giu aban ne wi ama, <<Bitərus, lo, walo, sə wu she!>>

¹⁴ Pələa Bitərus bang ama, <<Awo, Mətalabangjo! Ən malaká li kəgír mənana Nggurcau nyesəi məpəndəke na ko gír'beami na ka dāng.>>

¹⁵ Giu nyar baria ama, <<Gír mənana Bakuli giləkini boarnansari ka, ce a tunəi ama gír'beami dāng.>>

¹⁶ Mənia yì gír ka pa anggo kusə tărú, kara à nyesə nggea lagir mənə a kùli.

¹⁷ Lang Bitərus nda aban ndali amur mana nda bá mənia yì gír mənana Bakuli mən məsəi səni ka, abwana mana Karnilus tasəia ka, à yina à dīna ce bala mala Shiman, à yì caməna a kunbala.

18 À pak kou, sə à điban ko Shiman mənana à tunəki ama Bitərus ka, a bəlae sə suləo.

19 Sə lang Bitərus nda più aban pak denyicau amur mənəia yì gîr Bəkuli mən məsəi səni ka, Bangho mala Bəkuli ne wi ama, <<Shiman, abwana tărú à nda kə sən banio ka.

20 Lo, suləo, wu kyan wunəia, ce a bukibumo đàng, acemənana mə nə tasəia.>>

21 Pələa Bitərus suləo kya kumia, sə nea wia ama, <<Mə nda bwa mənana wu səngiyi bənì ka. Mana yiu nə wun đe?>>

22 À eare ama, <<Bwaməgule soje, yì Karnilus nə túr səm. Bwa məbafoe na, kə banggi Bəkuli. Abwana aba nzali mala amə Yahudi kat kə na məboarne amurì. Məturonjar mala Bəkuli ne wi ama bə no wu yiu a bala male, ace mənana bə kya ok cau mənana a nə bang ngga.>>

23 Bitərus pələa warinəia a bala, à pak abəri male.

Ban fana ka, lo andəia. Abea məkwadı mana a Jopa ka, à lo ateà.

24 Bè ban fana ka, à kya bwal Kaisariya. Karnilus ka nda aban kullimuria, angəəna dəmba tunəna abəla andə agyajam-ndà male, à yina à yì rəməna.

25 Lang Bitərus nə kutio a bala ani ka, Karnilus kara lo kya kpa kũ`ndəó a bədəmbi, aban pe wi gulo.

26 Pələa Bitərus loasəi, ne wi ama, <<Lo, mim gbal ka mə nda bwaməpəndəe.>>

27 Bitərus nda amur ne wi cau, sə kutio a bala kum bwapəndəa ramna kərkər.

28 Pələa nea wia ama, <<Wun ngga wu sələna ama, nggurcau ma'səm eare ama bwa Yahudi bə kutio a bala mala abwana mana amə Yahudi na raka, ko bə kəgır dapia dāng. Sə Bakuli ka ləmdəəm ama, mə ngga tunə kəbwa ama bwa məbane ko məbeami ka dāng.

29 Nda gır mənana tsəa, sə lang à túrbān atəm ngga, ən yiu, ən binə dāng. Ado ka wu banggām, mana nda bá túrbān atəm?>>

30 Karnilus eare ama:

Nongno tărú mənə kútí ka, pwari nda anggo kəla mənə ka, a bu-pwari tărú mala pwarikpəra, mə nda ban pak hiwi a bala mem, kara bəbwa mana oasə agir-nggūrəu məlinzame ka, puro yi came a bədəmbam.

31 Na ama, <<Karnilus, Bakuli onghəna hiwi mo sə sənəna aboro mənana a kə pe amə'tər ka.

32 Túrbān a Jopa atə Shiman mana à tunəki ama Bitərus ka. Nda a bala mala Shiman məbangsə-nggu, a kún nggeamùr.>>

33 Nda sə ən gbara ən túrbān a to ka, sə ndya gbal a pē pepē a yiu ka. Ado ka səm ndya kat səm nggə kúndəô a bədəm Bakuli, səm nə ak cau mana Mətalabangno no ama wu na səm ngga.

Bitərus nacau a bala mala Karnilus

34 Pələa Bitərus tita nacau ama:

Ado ka ən sələna ama bafo na Bakuli ka earce kəbwa kútí bə dāng.^{†‡}

[†] **10:34 10:34** *Bakuli ka earce kəbwa kútí bə dāng* Ko: Bakuli ka kə ləmdə tərbān arə abwapəndəa dāng. [‡] **10:34 10:34** Balli gbal aba: Nggur 10:17.

³⁵ A koya kun ngga, kə ak abwana mənana à kə peri a bani, sə à kə pak gır mana kə pwasə bumi ka.

³⁶ Wu sùrənà cau mənana Bakuli tasənanaban nēi aban amə Isərayila, kə nea wia Bəsa Cau Amsəban andə dorəpwala nəban Yesu Kərəsti, yi mənana nda Mətalabangno amur agirbunda kat ka.

³⁷ Wu sələnə ce gır mana kumban a nzali Yahudi, tite a nzali Galili a nzəm mana Yohana tinata hamnə cau male mala batisəma ka.

³⁸ Wu sələnə dəm ama Bakuli tsək bui amur Yesu Bwa Nazarat nə Bangno Məfele, andə rəcandəa. Kə gya aban pakki agir məboarne, sə kə twalban rəkwana mala abwana mənana à nda abata rəcandəa mala Shetan ngga, acemənana Bakuli nda atè.

³⁹ Sə səm, amə'mishan ngga, səm nda ka amə'nakún mala agir mana səm sən Yesu pea kat a nzali mala amə Yahudi andə bá Urəshalima ka.

À wal-lui nə gbaliban amur nggun-gangndəi.

⁴⁰ Sə Bakuli loasəi a təruià nongno, sə nyinggi dəmbu bə pusərəi bəà səni.

⁴¹ Pusərəi aban bwapəndəa kat dāng, kə səm mana Bakuli ak dəmba tərki səm ama bə səm duk amə'nakún male, yi səm mana a nzəm loapi bəmbe male, səm lili sənəia, səm nu sənəia ka, səm nda.

⁴² Pələ tsək səm bə səm hamnə Cau Amsəban aban abwana sə bə səm ləmdəia wia ama yi ka, nda bwa mənana Bakuli twali bə do mə'bashī mala abwana mana nə yiləmu andə amana à wuna ka.

⁴³ Yi nda mana amə'bangnəa mala Bakuli kat ka, à nakún ace ama, koyana kat sə pabamuri a baní ka, nə kum twalban caubikea aba lülləi.

*Bangŋo mala 'Bakuli suləo
amur abwana mana
amə Yahudi na raka*

⁴⁴ Kún Bitərus malaká pwal dāng, kara Bangŋo Məfele suləo amur abwana mənana kat à kə ok cau mana nakiyi ka.

⁴⁵ Amə Yahudi mənana aməkwadī na, mana à yiu andə Bitərus nə Jopa ka, à ndali nə suləo mala Bangŋo Məfele amur abwana mana amə Yahudi na raka.

⁴⁶ Sə à oea aban naki acau nə abia kún sə à kə bəwangsəki 'Bakuli.

Bitərus pələa na ama,

⁴⁷ <<Abwana mənā ka à kuməna Bangŋo Məfele kəla mana səm kum ngga, kəbwa ndakam nə ginəe ama bəà kəa pakkia wia batisəma aba lullə Yesu raka le?>>

⁴⁸ Pələa tsəa ama bəà pakkia wia batisəma aba lullə Yesu Kərəsti. Sə Karnilus zəmbi wi ama bə pakkia abea anongŋo a bania.

11

*Bitərus bəli aməkpata Yesu
kúni a Urəshalima*

¹ Amə'mishan andə abea aməkwadī mana a nzali Yahudi ka à ok ama abwana mana amə Yahudi na raka à angŋəna cau mala 'Bakuli gbal.

² Lang Bitərus wari a Urəshalima ka, amə Yahudi mana a pabamuria a ban Yesu ka à loarəi nə cau ama,

³ <<Palang sə a wari a bala mala abwana mənana amə Yahudi na raka, nyare a li girlina wunəia!>>

⁴ Pələa Bitərus bəlia wia bá gir mənana kat pak ka, twal a tite, ama:

⁵ Mə nda aba nggea-là Jopa, lang mə nda ban hiwi ka, kara Bakuli mən məsəam, ən sən səna. Ən sən bə kəgír aban suləo a nzali kəla nggubyaú məgule mana à mənni, à kə suləi nə kuli nə abui mana ine ka, pələa yiu yi came a banam.

⁶ Ən sən bāləi pepè, kara ən sən ambalang agirkusəu-bala, andə anyam babondo, agir-nzalı, andə anyal babondo. ⁷ Pələa ən ok giu banggàm ama, <<Bitərus lo, walo she!>>

⁸ Sə ən na nəma, <<Pà nə pa anggo dāng, Mətalabangŋo! Acemənana kə girlina məbeami ko mana Nggurcau nyesəi məpəndəke na ka malaká kutia kunam dāng.>>

⁹ Pələa giu nî nyare nacau dəm nə kuli ama, <<Kəa nyesə gir mənana Bakuli langŋəni boarnansari ka ama məpəndəke na dāng.>>

¹⁰ Mənia pa anggo kusə tărú, sə a masələate ka à yì nyesə gir nì a kùli.

¹¹ Aba mənə anggo ka, abwana tărú mənana à pur a Kaisariya, à túriá a banam ngga, à yì tusəna a bala mana mə nda kam nə do ka.

¹² Pələa Bangŋo banggàm ama mə ngga bukkibumam dāng, bə səm o sənəia. Pələa aməkwađi mənia tongno-nong-mwashat a Jopa ka à lo atəm aban ká Kaisariya, səm kat səm wari a bala mala Karnilus.

¹³ Pələa banggà səm cau mala məturonjar mala Bakuli mənana səni aban came a bala male, sə banggi wi ama, <<Tasə bwa a Jopa a ban bwa mana lùlləi ama Shiman Bitərus ka.

14 Yì nda bwa mənana nə banggo cau mana nə amsəo wunə aməbala mò kat ka.>>

15 Lang ən tinata nacau ka, kara Bangjo Məfele suləo amúrià, kəla mənana suləo amur səm a dəmbe ka.

16 Pələa bələam kasə arə cau mana Mətalabangjo bang ama, <<Yohana pək batisəma nə mur, sə ma'wun ngga à nə pəkka wun batisəma nə Bangjo Məfele.>>

17 Sə acəmənana Bakuli pea abwana mana amə Yahudi na raka, boro mə'mwashati andə mana pə səm, səm mənana səm pànə bamur rə səm aban Mətalabangjo Yesu Kərəsti ka, mə nda yana sə mə nə ginə pə mala Bakuli!

18 Lang à nə o ana ka, à pànə kún nacau dəm dāng, kara à tita bwangşəki Bakuli. À na ama, <<Səm sənəni ado, Bakuli panì abwana mənana amə Yahudi na raka gbal njargula mala pwanzali a mala pələ nzəmia arə acaubikea malea, bəà kum yiləmu!>>

Ikəlisiya mana a Antiyok mala amə Suriya ka

19 Abea aməkwadì mənana pətanni mesəkia a nzəm lú mala Itəfanu ka, à gāli à kya bwal bareban Fonishiya, andə Luran Sayipərus, andə nggea-là Antiyok aba bu-nzali Suriya. À kə hamnə Cau Amsəban, sə kə amə Yahudi nda nəmurəia à hambia wia ka.*

20 Səa ma abea aməkwadì mana à pur nə luran Sayipərus andə nggea-là Sayirin ka, à kutio à wari a Antiyok, à kya tita hamnə Cau Amsəban

* 11:19 11:19 Balli gbal aba: Atúró 8:1-4.

mala Mətalabangŋo Yesu a ban abwana mala abea anzali.

²¹ Rəcandəa mala Mətalabangŋo ka nda teà, sə abwana mala abea anzali pas à earnə Cau Amsəban à pabamuria a ban Mətalabangŋo.

²² Cau mala mənəia yì gîr ka yì bwal ban aməkwađi a Urəshalima, pələa à tasə Barnabas a Antiyok.

²³ Lang yiu yì bwaləna Antiyok sə sənəna tsəkbu mala Bakuli amur abwana ka, bumi pwasəo, camarə kwarkiria bəà cam kàngkàng aba pabamuru malea sə bəà do nə məsəcau a ban Mətalabangŋo.

²⁴ Barnabas ka bwa məboarne na, lùmsə nə Bangŋo Məfele andə pabamuru. Abwana pas à ak Mətalabangŋo.

²⁵ Pələa Barnabas wari a Tarsus a sənban Sawul.

²⁶ Lang kuməni ka, twali wari nəi a Antiyok. Yia kəm à pak pələa mwashat a ban aməkwađi aban kani abwana pas cau mala Bakuli. Àkə Antiyok sə à tita tunə aməkwađi ama a Kərəsta.

²⁷ Àkə balə anongge mənə ka abea amə'bangnəa mala Bakuli pur a Urəshalima sə à wari a Antiyok.

²⁸ Mwashat abaləia, à tunəki ama Agabus,[†] lo came aba rəcandəa mala Bangŋo mala Bakuli bang ama, nzala mægule nda nə yia kpa a bu banza mənə ka kat. (Anggo sə gîr nî yì lumsəo, nzala kpa a bākú mana Kəlaudiyus nda murəm mægule ka).

²⁹ Pələa aməkwađi nea rəia ama, koyan abaləia ka bə pà boro mana nə gandəi ka, bəà tasəi ace pà

[†] **11:28 11:28** Balli gbal aba: Atúró 21:10.

gbasha a ban amə'eamrəarəu mana a nzali Yahudi ka.

³⁰ Anggo sə à pa, à tasə boale a ban abwana-məgule mala aməkwadi nə bu Barnabas andə Sawul.

12

À wal-lú Jemis sə a oasə

Bitərus a ndəkurban

¹ A bākú mənə ka Murəm Hirədus mənana à tunəki ama Agərīpa ka tita pè abea aməkwadi aba ikəlisiya tanni.

² Bwal Jemis, mə'eam Yohana, kasə meali nə nggeabyau.

³ Lang sən mənīa yì gīr pè ka pwəsə bum abwana-məgule mala amə Yahudi ka, nyartu bwal Bitərus gbal. (Mənīa ka pè a pwari Lamsan mala Bəredi mənana yis pa'arəi raka.)

⁴ Lang bwaləna Bitərus ka pələa tsəa à kya oasəi a ndəkurban. Tamsə asoje arə abanī ine bəà yállí, sə koya banī ka ndanə asoje ine. Kànī mala Hirədus ka nda mənana ama nə pakki Bitərus bashi lú a baməsə bwapəndəa a nzəm Lamsan Yəlīmurū.

⁵ Anggo ka, Bitərus nda a ndəkurban, sə aməkwadi ka à camarə pak hiwi nə babumia kat aban Bakuli acei.

Gir'ndəliki nə puro mala Bitərus

a ndəkurban

⁶ Àkə bu du mənana bə ban fana ka Hirədus nə pakki Bitərus bashi ka, Bitərus nda ntulo, abuí andə akusəi ka à tākia nə ansolo, sə nda a nre

ka asoje bari. Abea asoje came à kə yál kun ndàkurban.

⁷ Baləu ama nə kasə ka, nggea təlaban karara yi angəəna bá ndàkurban, sə məturonjar mala Mətalabangəo puro yi came a bədəm Bitərus. Pələa dəurəki Bitərus a nkəpamtari, loasəi a ntulo, sə ne wi ama, <<Lo a kaurəa!>> Kara ansolo purri bu Bitərus à sukkio a nzali.

⁸ Pələa məturonjar ne wi ama, <<Oasə agir arəò, sə wu oasə ankura.>> Bitərus pakki anggo kat. Məturonjar ne wi ama, <<Ado ka, mak nggea-daura murbe mò sə yiu atəm.>>

⁹ Bitərus lo puri bá ndàkurban aban ká atə məturonjar. Aba mənə anggo kat ka, kə twali kəla lörəo na, ko pənə sələe ama məsəcau na dāng.

¹⁰ À kya kúti ban amə'yál kún nda mədəmbe, à kya kúti barià. À nə nggá bwal nggea kunbala-bolo mənana soa nggea-là ka, kara kunbala-bolo man mənbia wia nə bəmúri. Pələa à puro aban o amur njarməgule, bələi ama nə kasə ka, məturonjar ndərmina.

¹¹ Anzəm man ngga Bitərus nyare aba sələe male, sə na ama, <<She ado sə kə kpakəm ama məsəcau na! Mətalabangəo tasə məturonjar male bə amsəam a bu Hirədus sə abalə agir mənana kat abwana-məgule mala amə Yahudi kùr amuram ngga!>>

¹² Lang mənəia ka kpani wi ka, kara soa bala mala Maryamu, nggea Yohana Markus. Akəm sə aməkwađi pas ramba aban pak hiwi.

¹³ Pələa Bitərus wal kunbala, sə muna-bala mənana à tunəki ama Roda ka, yiu a ban loasəi wi kun bala.

14 Lang ongñəna gi Bitərus na ka, kara nying mən kunbala, nyar nə mire, nə banboarnado, kya ne koya bwa ka ama Bitərus nda aban came a nza a kunbala.

15 À banggi wi ama, <<Bamuro pələ nə pələa!>> Sə lang muna binəe, cam kingging ama Bitərus na ka, nda à na ama, <<Bə nda na ka, məturonjar mala Bakuli mənana yálkiyi ka nda.>>

16 Sə Bitərus camarə walki kunbala. Lang à yì mənəni wi kunbala sə à səni ka, à pak ndali.

17 Bitərus pələa nea wia nə bui ama bəà duk kunia più, pələa bəlia wia bələi lang sə Mətalabangño pusəi, pur nəi a ndàkurban ngga. Nea wia ama, bəà banggi Jemis andə amə'eamrəarəu amənia yì agir ka, pələa nyia kutio o a bə ban.

18 Nə dəmbəri ka, asoje amə yálban ngga ban twalo zurəi a rəia, à pələ bələia bə amur mana kumban sə Bitərus ka à səni raka.

19 Hirədus tsəa bəà alte, sə à kumi dāng. Pità asoje amə'yálban nə đikiban, pələa tsəa ama bəà wal-luia. Anzəm man ngga, Hirədus nying nzali Yahudi kutio o kya do a Kaisariya zuku.

Lú mala Hirədus

20 Hirədus ka bumi lúllô arə amə Taya andə amə Sidon, nda sə à wari atārəia a baní à nə nggá giləki cau, acemənana kə girlina mana a nzali mala Hirədus ka nda à akiyi kam ngga. Lang à kuməna gbasha a ban Bəlastus, muna-bala mənana murəm earnəi ka, pələa à zəm cau mala dotarəu aba dorəpwala.

21 A pwari mənana Hirədus kasəi à nə dum nəi ka, oasə adaura murəm-bwa male, pələa eauwe

do a buno-murəm sə nacau nə abwana mənana à ram ngga.

²² Abwana loasə già à kə noki ama, <<Man ngga gî bekə bakuli na, gî bwapəndəa na d̄ang!>>

²³ Àkə banì, məturonjar mala Bakuli kwak Hirədus túrí a nzali, acemənana twal gulo Bakuli ka. Anggwaso lì, kara wŭ.

²⁴ Sə cau mala Bakuli ka camarə lidəm̄ba, bwapəndəa pas pələ aməkwadī.

²⁵ Lang Barnabas andə Sawul maləna túró mishan malea a Urəshalima ka, pələa à nyare atārəia andə Yohana, mana bè lùlləi ama Markus ka.

13

À tasə Barnabas andə Sawul a túró Mishan

¹ Aba Ikəlisiya mənana a Antiyok mala bu-nzali Suriya ka amə'bangnəa mala Bakuli ndakam, andə amə kanigir. À nda ka Barnabas, andə Shimiyon (mənana à tunəki ama Məpəndəe ka), andə Lukiyus (bwa Sayirin), andə Maneyan (mənana lo atārəia andə murəm Hirədus ka), sə Sawul.

² A bə pwari lang à nè nggə peri aban Mətalabangŋo andə gilmùr ka, Bangŋo Məfele na ama, <<Wu tārām Barnabas andə Sawul wu cia d̄ang ace túró mənana ən tunəia à nè pakkam ngga.>>

³ Anzəm gilmùr andə hiwi ka, pələa à tsək abu amúrià sə à tasəia aban o a túró mishan.

Sawul andə Barnabas pak túró mishan a Sayipərus

⁴ Yia kəm mana Bangño Məfele túriá ka, à pur a Antiyok sə à wari a Selusiya, la a kun múr. Abanì ka à kutia waru aban ká a nggea-là Salamis aba luran Sayipərus.

⁵ Lang à kya bwaləna Salamis ka, à hamnə cau mala Bakuli arə andakpapi mala amə Yahudi. Yohana Markus wari ateà ace mənana bə bwalia wia túró mishan ngga.

⁶ À gya arə aban pas aba luran, à yì bwal la mana à tunəki ama Pafos ka. Abanì sə à kum bəbwa Yahudi məmonzəe, à tunəki ama Ba-Yesu, mənana twal bamúri aba nyir ama yì ka, məbangnəa mala Bakuli na.

⁷ Yì ka, mətamurəm mala nggwamna, Sajiyos Polus na. Sə nggwamna ka, bwa na ndanə sələe, pələa túrbān arə Barnabas andə Sawul acemənana kə earce ok cau mala Bakuli.

⁸ Sə məbangnəa mə nyirì mənə, mana gbal à tunəki ama Elimas ka, camarə zurəi kusəcau, kə bariki nə tsək nggwamna bə kəa sūrə məsəcau bə pabamuri dāng.

⁹ Sə Sawul, mana à tunəki ama Buləs ka, lumsə nə Bangño Məfele. Soa məsəi sən Elimas kyap-kyap, sə banggi wi ama,

¹⁰ <<We muna mala Shetan! A nda biməbura mala gir mana kat məboarne na ka! We ka, a lumsə nə abealbikea dāngdāng mala swarkiban andə bosəkia abwana. A pà nə nying buo arə pūrəki məsəcau mala Mətalabangño ama bə pələ nyir dāng?

¹¹ Ado ka, ən nggə banggo, bu Mətalabangño nə suləo a muro. We ka, a nə duk nte, a nə pakki

anonggio pas a pà nə sən tälaban mala pwari dāng.>>

Àkə banì kara aməsə Elimas twal mbərəm-mbərəm, pəndəa suləo amurí, came arə harəkiban aban alta bwa mana nə bwali wi gara ka.

¹² Lang nggwamna nə sən man yì gír kumban ngga, kara pabamuri aban Mətalabangŋo. Yì ka, ndali kərkər nə mənía yì kanigir amur Mətalabangŋo ka.

*Buləs hamnə cau a Antiyok
mala bu-nzali Pisidiya*

¹³ Buləs andə abwana mana andə yì ka, à nying Pafos, à kutio a waru à samsəa aban ká Parga a bu-nzali Pamfiliya. Yohana Markus đekia kano nyare o a Urəshalima.

¹⁴ À purí Parga, à eauwe a nza aban ká a Antiyok mala bu-nzali Pisidiya. A pwari Sabbat, pwari usələo mala amə Yahudi ka à kutio aban peri a ndakpapi mala amə Yahudi, à kya do.

¹⁵ Anzəm balgír aba Nggurcau mala Musa andə maləmce mala amə'bangnəa mala 'Bakuli ka, abwana-məgule mala ndakpapi tasə cau abania ama, <<Wun amə'eamrəarəu, bə wu ndanə kəcau kwarkiru ace abwana ka, wu yiu, wu yì ne.>>

¹⁶ Buləs pələa lo came, loasə buì ama ban bə pwalo, sə na ama:

Wun amə Isərayila andə abwana mala abea anzali, mana wu kə peri aban 'Bakuli ka, wu kwaki kir wun wu oem!

¹⁷ 'Bakuli mala amə Isərayila tərki aká səm, sə cia à lakkì sə à gul nə rəcandəa a nzali Masar. Nə

rəcandəa male mægule sə yi pusəia aba do guro mənana a mənə yì nzali ka.*

¹⁸ Twal gandərəu nə abealu malea abalə apələa lumi-ine mala gya malea a pədanban a njenza.†

¹⁹ Lang à bwal nzali Kan'ana ka, twalta abea kun tongno-nong-bari, pələa ak anzali malea pea amə Isərayila bə pələ girkuma malea.‡

²⁰ Amənia yì agir ka à twal apələa gbəman-ine nə lumi-tongno (450).

Anzəm man ngga, Bakuli pea wia amúrû amúrià bà bàkú mala Samuyila məbangnəa mala Bakuli.§

²¹ Pələa yia abwana nə bamuria ka, à zəmba ama bəa pea wia murəm. Pələa Bakuli pea wia Sawul muna mala Kishi, a tâu mala Benjami, mana duk murəm amúrià pələa lumi-ine ka.*

²² Anzəm mana Bakuli suləna Sawul ka, pələa twal Dauda bə dupia wia murəm. Sə bang amur Dauda ama, <<Ən kum muna mala Jeshi yì Dauda ka, bwa na mənana kə pwasə babumam ngga. Kə kpata gîr mənana ən earce nəma bə pak ka.>>†

²³ Nəban tâu mala Dauda sə Bakuli yì pea amə Isərayila Mə'amsəban, yì Yesu, kəla mana bang ama nə pak ka.

²⁴ Kaniama Yesu bə yiu ka, Yohana Məbatisəma haməna ama amə Isərayila kat bəa

* **13:17 13:17** Balli gbal aba: Pur 1:7; 12:51. † **13:18 13:18** Balli gbal aba: Bal 14:34; Nggur 1:31. ‡ **13:19 13:19** Balli gbal aba: Nggur 7:1; Jes 14:1. § **13:20 13:20** Balli gbal aba: Akas 2:16; 1Sam 3:20. * **13:21 13:21** Balli gbal aba: 1Sam 8:5; 10:21. † **13:22 13:22** Balli gbal aba: 1Sam 13:14; 16:12; Ang 89:20.

pələ nzəmia arə acaubikea, bəà pwanzali, sə bəà pakkia wia batisəma.‡

²⁵ Lang Yohana nda rə mal túró mana Bakuli pe wi bə pak ka, bang ama, <<Wu kə səni kəla mə nda Kərəsti, yì bwa mənana Bakuli tarri ka le? Mim ngga mə nda yì dāng. Yì ka, nda kə yiu atəm tū ka, sə anggúr ankura male ka ən kārəa mə nə panzəia dāng.>>§

²⁶ Ado ka wun amə'eambəam amə Isərayila, amə'kau mala Ibərayim, andə abwana mala acili anzali mənana à kə banggi Bakuli ka, aban səm sə à túrbān nə mənā yì cau amsəban ngga!

²⁷ Abwana, mana nə do a Urəshalima andə abwana-məgule amə'yálban malea ka, à sùrə Yesu ama yì nda Mə'amsəban mənana amə'bangnəa mala Bakuli gilə cau amurí ka dāng. A kun mani ka, à kasəi wi bashi wal-luí, sə aba pə anggo ka à lùmsənà acau mala amə'bangnəa mala Bakuli mana à kə balli a koya pwari Sabbath, sə à bwalte raka.

²⁸ Kat andə amani ama à kumi nə caubikea mana à nə wali nəi raka, à ginəe, à ne Bilatus ama bəà wal-luí.*

²⁹ Lang à lùmsənà gír mana kat à gilə amurí ama à nə pakki wi ka, pələa à sùləi amur nggun-gangndəi, à kya tsəi a bembə.

³⁰ Sə Bakuli ka loasəi nə yiləmu!

³¹ Abalə anongho pas kə pusərei aban abwana

‡ **13:24 13:24** Balli gbal aba: Mar 1:4; Luk 3:3. § **13:25 13:25**

Balli gbal aba: Yoh 1:19,20; Mat 3:11; Mar 1:7; Luk 3:16; Yoh 1:27. *

13:28 13:28 Balli gbal aba: Mat 27:22,23,57-61; Mar 15:13,14,42-47; Luk 23:21-23,50-56; Yoh 19:15,38-42.

mənana à kə gya andəia dīdʒyal, a Galili aban ká Urəshalima ka. Yia a dyan ngga, à nda ka amə nakuni aban amə Isərayila.†

³² Sə ado ka, səm ndya səm yina wun nə mənia yì Cau Amsəban ngga. Mənia ka nda gír mana Bakuli bang ama nə pakki aká səm ngga.

³³ Sə Bakuli lumsəna səmi, səm mənana səm nda ka aməkea ka, yì mana loasə Yesu a bəmbe ka. Mənia ka nda cau mana à bang amur Yesu aba bəria kùré mala Anggyal ama:

<<We ka, a nda Munem;
yalung ngga

ən duməna Tárró.>>‡

³⁴ Bakuli ka bangʒəna ama nə loasəi, pà nə đeki bə rəmba a tūli đang. Mənia ka bangʒi aba Maləmce ama:

<<Mə nə po atsəkbu məfele,
amə'məsəcau nì
mənana ən pacau acea

aban Dauda ka.>>§

³⁵ Anggo sə Maləmce mala Bakuli bang đəm a bə ban ama:

<<A pa nə eare a nə nying
Bwa mo Məfele

bə rəmba a tūli đang.>>*

³⁶ Mənia ka Dauda na à nakiyi cau amurí ka đang, acemənana anzəm mana Dauda pàngʒənà gír mana kàni mala Bakuli na, a nza male ka, pələa wu, à tsəi a bəmbe atà akê, nggūrəi ka rəmbo.

† **13:31 13:31** Balli gbal aba: Atúró 1:3. ‡ **13:33 13:33** Balli gbal aba: Ang 2:7. § **13:34 13:34** Balli gbal aba: Isha 55:3. * **13:35 13:35** Balli gbal aba: Ang 16:10.

37 Səama Bwa mənana Bakuli loasəi a bembə ka, nggūrəi rəm dāng.

38 Ace mani ka, wun amə'eambəam, wu kwakikir wun! Wu sələ ama nə bu Yesu sə wu nə kum twalban caubikea ma'wun.

39 Bwa mənana pabamuri a baní ka, à pusəni abata kùrbān mala caubikea, mənana Nggurcau mala Musa pa nə gandə pe raka.

40 Wu tsəkir wun, ace mənana cau mana amə'bangnəa mala Bakuli na ka, bə kəa lùmsə amur wun dāng, mənana ama:

41 <<Wu səni, wun amə
bangginə cau mala Bakuli!

Wu ndali, wu kya lú,
wu uebà!

Acemənana gír mana ado
ən nggə pe yalung ngga,

gír na mənana pà wu nə
earnəi raka,

ko bəà bang ama bebwā
bangga wun ce ka.>>†

42 Lang Buləs andə Barnabas à nda ban nying ndakpapi ka, bwapəndəa zəmbia wia ama bəà nyare a pwari Sabbath mana kə yiu ka, bəà nea wia cau dəm amur amənia yì agir ka.

43 Anzəm mana bwapəndəa mesəna ka, amə Yahudi pas andə abwana mana à pabamuru abata kwadi mala amə Yahudi ka, à akrəia atà Buləs andə Barnabas. Sə Buləs andə Barnabas ka, à kwarkiria ama bəà lidəmba nə gūli arə bwamuru mala Bakuli.

† 13:41 13:41 Balli gbal aba: Hab 1:5.

*Buləs nyare aban abwana mana
amə Yahudi na raka*

⁴⁴ Pwari Sabbat yi karna ka, là pur kat à yi ramba aban okcau mala Mətalabangŋo.

⁴⁵ Lang abwana-məgule mala amə Yahudi nə sən abwabundəa ka, kara mbali pakkia wia, à kə makgìr nə cau mənana kat Buləs bang ngga, à kə sanggì.

⁴⁶ Pələa Buləs andə Barnabas nea wia nə məsəkang-kangŋa ama:

Wun amə Yahudi, wun nda mənana boaro səm nə bangga wun cau mala Bakuli peatu ka. Sə acemənana wu binəkini, sə wu ləmdəna ama wu gattini kum yiləmu mana málá male pà kàm raka, adyan ngga səm dəkina wun, səm nə o aban abwana mana amə Yahudi na raka.

⁴⁷ Acemənana mənía ka nda nzongcau mənana Mətalabangŋo tsəka səm ama:

<<Ən tsəngŋə̀nà wun,
wu nda ka təlaban
aban abwana a banza,
acemənana bə banza kat
kum amsəban.>>‡

⁴⁸ Lang abwana mana amə Yahudi na raka nə ok a na ka, kara banboaria wia, à kə bəwangsəki Mətalabangŋo ace cau male. Sə abwana mana kat Bakuli təría ace yiləmu mana pà nə mal raka, à pabamuria, à duk aməkwadì.

⁴⁹ Cau mala Mətalabangŋo məsəe akiban a nzali mənə.

⁵⁰ Pələa abwana-məgule mala amə Yahudi soakita abwana-məgule mala nggea-là, andə abea

‡ 13:47 13:47 Balli gbal aba: Isha 42:6; 49:6.

amaməna aməgulo mala abwana mənana amə Yahudi na raka, mana à kə peri aban Bakuli ka. A tita pe Buləs andə Barnabas tanni, pələa à pəria à purî bá nzali malea.

⁵¹ Sə yia amə'mishan ngga à kətəri tú kusəia, bə ləmdəia wia ama à pusəkina abuia, bə mana kumia le ka nda amúriā, pələa à kutio aban ká a Ikoniya.Š

⁵² Aməkpata Yesu mana a Antiyok ka, à lümsə nə banboarnado andə Bangño Məfele.

14

Buləs andə Barnabas aba Ikoniya

¹ A nggea-là Ikoniya a bu-nzali Likoniya ka Buləs andə Barnabas kutio aba ndakpapi mala amə Yahudi, kəla mana à pakkiyi ka. À bang cau mala Bakuli kam nə rəcandəa, sə mənəia ka tsəa amə Yahudi andə abwana mənana amə Yahudi na raka pas, à pabamuria, à pələ aməkwadī.

² Sə amə Yahudi mana à pabamuria raka, à soakita abwana mana amə Yahudi na raka, bəa pələ arə aməkwadī, bəa binə məsəia.

³ Sə Buləs andə Barnabas ka à akrəia abanī, a sau kam, aban hamnə cau bwamuru mala Mətalabangño nə rəcandəa. Bakuli lümsə cau malea, nə pea wia rəcandəa mala pakkia agir-ndələki andə agir-gyambəliban, ləmdəia abwana ama, cau male mana à banggia wia ka, məsəcau na.

Š 13:51 13:51 Balli gbal aba: Mat 10:14; Mar 6:11; Luk 9:5; 10:11.

⁴ Sə abwana mana a mənیا yì nggea-là ka, à gau banì bari: abea bwana ka à nda ta amə Yahudi, sə acilia ka à nda ta amə'mishan.

⁵ Pələa abea abwana mana amə Yahudi na raka, andə abea amə Yahudi, nə pu'nzəm mala abwana-məgule mala nggea-là ka, à kurkunia amur amə'mishan, à nè pakkia wia məbane, à nè bukkia nə atali.

⁶ Lang ce nə yia kpa a kir amə'mishan ngga, kara à bangña à o arə anggea-là Listəra andə Dabe mala amə Likoniya, andə cili bum-ban mana kàri ban mənə ka.

⁷ Akanó ka, à lidəmba nə hamnə Cau Amsəban.

Buləs andə Barnabas aba Listəra andə Dabe

⁸ A Listəra ka, bəbwa nakam gbakəri arə akusəi, anggo sə à bəli, mwam gya àkə pwari dāng.

⁹ Yì ka, do kə kwakikiri arə cau mana Buləs kə na ka. Buləs səni kyap-kyap, kara sələ ama bwabure ka, ndanə pabamuru mana kārəna bəa twaliban rəkwana ka,

¹⁰ pələa Buləs loasə gi kpəm, ne wi ama, <<Lo cam amur akusəo!>> Anggo, sə bwa man lo yàl a kùli, pələa tita gya.

¹¹ Lang bwabundəa sənəna gír mana Buləs pe ka, kara à tita mak'zwalo nə kun Likoniya malea ama, <<Abakuli pələna abwapəndəa, ndya à suləo aban səm ngga!>>

¹² Pələa à eare ama Barnabas ka nda məbakuli mala amə Gərik mana à tunəki ama Zəyos ka. Sə Buləs ka à pe wi lulləu ama Hamis, acemənana yì nda murəm nacau ka.

¹³ Sə pəris mala Zəyos, mana ndà-peri male nda tù a nzəm la ka, yiu nə ajamnda andə anlang pwasəobondo a kun njar kutio aba nggea-là. Yinəia ace mənana yì andə b̄wabundəa ka, à kə earce ama à n̄ pwan-myal ajamnda mənə ka, à n̄ d̄ārəna amə'mishan n̄ia.

¹⁴ Lang b̄a ce yì kpa akir amə'mishan, yì Barnabas andə Buləs ka, kara à s̄angi agir-nggūrəu malea, à kutia mire abalə ab̄wabundəa, nə zwalo a kunia ama:

¹⁵ Wun ab̄wana, palang sə wu kə pak m̄enia yì ḡir ka? Səm gbal ka səm nda ka b̄wapəndəa kəla wun. Səm yina wun nə Bəsa Cau Amsəban mala Bakuli. Cau mənana ama b̄ə wu nying kpata am̄enia yì agir m̄əbane mənana à panə yiləmu raka. Wu nyare aban Bakuli mana nə yiləmu, yì b̄wa mənana pusə kuli, andə nzali, andə nggeamūr andə agir mənana abaləia kat ka.*

¹⁶ A pwarian ngga, d̄eki ab̄wana a banza b̄əə pak ḡir mana bumia kania wia ka,

¹⁷ sə kat andə am̄eno ka, nying bamūrì aba d̄wanyì ḡir mana n̄ nakuni a ban ab̄wana ama yì ka, ndakam, andə ləmdə p̄ə m̄əboarne male a bania ka d̄ang. K̄ə pa wun mbulo andə agir-soro m̄əboarne, b̄ə kuni karna ka. Sə kə pa wun ḡirlina andə b̄abum banboarnado.

¹⁸ Sə kat andə am̄eno yì acau a Barnabas andə Buləs banggia wia ka, kwanbi b̄wabundəa sə à nying d̄ārəia.

¹⁹ Abea amə Yahudi pur nə Antiyok (a bu-nzali

* **14:15 14:15** Balli gbal aba: Pur 2:11; Ang 146:6.

Pisidiya) andə Ikoniya, à yì nun bʷabundəa a buì malea. Pələa à bʷukki Buləs nə atali, à nungi, à pusəi, à kya túrí anzəm nggea-là, à kə səni kəla wuna.

²⁰ Lang aməkwađi yi kārì abaləu ka, kara par buì lo nyare kutio aba nggea-là. Bè banfana ka, yì andə Barnabas, à lo, à kutio a Dabe.

*Amə'mishan nyare aban ka
Antiyok mala Suriya*

²¹ Buləs andə Barnabas hamnə Cau Amsəban a Dabe. À kum abwana kam pas mana à pələ aməkpaťa Yesu ka. Pələa à nyare a Listəra, andə Ikoniya, à kya kutio a Antiyok mana aba bu-nzali Pisidiya ka.

²² À camarə pe aməkwađi rəcandəa, à kə kwarkiria ama, bəà lidəmba nə pabamuru malea. À kə kasə baləia nə mənəia yì cau ka ama, <<Duməna púp səm nə nu tanni dāngđáng, sə səm nə kutio a Domurəm mala Bakuli.>>

²³ Buləs andə Barnabas twal abwana-məgule mənana à cia amur aməkwađi a koya ikəlisiya ka. Nə hiwi andə gilmùr, à tsək abwana-məgule mənəia abata yálban mala Mətalabangŋo mana à gūli a rəi ka.

²⁴ Pələa a Buləs andə Barnabas nyar nə nzəmia nə bá bu-nzali Pisidiya, à yì purrì wi à kutio a bu-nzali Pamfiliya.

²⁵ À yì hamnə Cau Amsəban a Parga, pələa à suləo aban ká Ataliya.

²⁶ À nying Ataliya ka, à kutia waru sə à samsəa aban ká a Antiyok mala bu-nzali Suriya, aban mənana à tita gya malea kam ngga, àkə ban

mənana à cia abata bwamuru mala Mətalabangno, bəa kya túró mənno ado à kə nyàrí pe ka.

²⁷ Lang à bingnəna ka, pələa à rambəa aməkwađi a banbwáná, sə à banggia wia agir mənana kat Bakuli pe nə ta buia, andə njar mala pabamuru mənana Bakuli mənbi abwana mana amə Yahudi na raka gbal.

²⁸ Pələa à do, bania sau kano atārəia andə aməkwađi.

15

Dokpapi mala aməkùrcau a Urəshalima

¹ Abea aməkwađi pur a nzali Yahudi à yiu a Antiyok, a bu-nzali Suriya. À tita kani aməkwađi ama, <<Bəa kasəa wun bəta wun, kəla mana Nggurcau mala Musa kàni raka, pa wu nə kum amsəban dang.>>*

² Buləs andə Barnabas ka à earnə mənəia yì kànìgìr ka dāng, à makgìr kèrkér andə aməno yì amə Yahudi ka. A masələate ka, à yì eare ama bəa tasə Buləs, sə Barnabas, andə abea aməkwađi bəa kya Urəshalima bəa kya kum amə'mishan andə abwana-məgule amur ikəlisiya, bəa ok kunia amur mənəia yì cau ka.

³ Pələa ikəlisiya, yì aməkwađi tasəia aban ká. À ara abalə abarìban Fonishiya andə Samariya à kə nea aməkwađi cau mala pələa mala abwana mənana amə Yahudi na raka a ban Bakuli. Bum aməkwađi pwasəo nə ok mənəia yì cau ka.

* **15:1 15:1** Balli gbal aba: Pəris 12:3.

⁴ Lang à yina a Urəshalima ka, aməkwadfi andə amə'mishan andə abwana-məgule amur aməkwadfi gingsəia. Pələa yia ka à twal gîr mənana kat Bakuli pak nəia aba gya malea ka, à banggia wia.

⁵ Sə abea aməkwadfi amə Yahudi mana à nda bui mala amə Farisi ka, à lo à came, à na ama, <<Abwana mana amə Yahudi na raka, mənana à pələ aməkwadfi ka, duməna púp à nè kasəia batea, sə à nè kpata Nggurcau mala Musa.>>

⁶ Pələa amə'mishan andə abwana-məgule amur aməkwadfi yi do ace səngi bá mənəia yi cau ka.

⁷ Anzəm naki acau pas ka, Bitərus lo came, sə nea wia ama:

Wun amə'eamrəarəu, wu sələna ama abea apwari mənə à kútí ka, Bakuli twalam abalə wun mə hamnə Cau Amsəban aban abwana mənana amə Yahudi na raka. Bakuli tasəam ace mənana yia gbal ka, bəà ò, bəà pabamuria aban Yesu.†

⁸ Bakuli mana súrə babum koyan ngga, yi ləmdəna ama, yi ka, anghənia, acemənana pea wia Bangho Məfele kəla mana pà səm ngga.‡

⁹ Bakuli ləmdəa səm earmúrú sə binəməsəia dāng, twalia wia ban acaubikea malea, lak babumia, acemənana à pabamuria a baní ka.

¹⁰ Sə palang ado, sə wu kə earce ama wun nə kārəki Bakuli, nə tsəki abwana mənəia amə Yahudi na raka sə à pələ aməkwadfi ka, twalo mədəmbəre mana nggearə aká səm, ko səm nə bamurə səm ngga, səm gandə twale raka?

† 15:7 15:7 Balli gbal aba: Atúró 10:1-43. ‡ 15:8 15:8 Balli gbal aba: Atúró 2:4; 10:44.

¹¹ Mənia ka pà nè pa anggo dāng! Səm pa bəmür səm sə Bəkuli əmsə səm nə bəwamuru mala Mətalabangŋo Yesu, kəla mana yia gbal ka à pabamuria ka.

¹² Koyana ka duk dəong, lang Barnabas andə Buləs kutia nacau mala agir-ndələki andə agir-gyambəliban mana Bəkuli pəa nə buia əbalə əbwana mana amə Yahudi na raka.

¹³ Lang à maləna nacau ka, Jemis§ pələ cau ama:

Wu kwaki kir wun a banam, wun amə'eamrəarəu!

¹⁴ Shiman Bitərus ndo bəl bə lang sə Bəkuli dənyi nə əbwana mənana amə Yahudi na raka ka, mana ləmdəia wia bəwamuru, twal əbwana əbaləia bəà duk amale ka.

¹⁵ Mənia yì pabamuru mala əbwana mana amə Yahudi na raka, nda kə bangnəa mənana amə'bangnəa mala Bəkuli bangŋəni ka. Kəla mana à giləi əba Maləmce ama:

¹⁶ <<Anzəm man ngga

mə nə nyare

sə mə nə yia bək bala

mala Dauda mana kpa ka.

Kat andəa mani ama arki ka,

mə nə bə dəm,

mə nə nyesəi a kusəi

kəla mana dīdyal ka,

¹⁷ ace mənana əbwana arə

acilia nzali ka,

bəà alta Mətalabangŋo,

yia əbwana mana amə Yahudi

na raka,

§ 15:13 15:13 *Jemis*: ka nda Mə'eam Mətalabangŋo Yesu.

mənana ən tunəia bəà
duk amem ngga.

18 Mənia ka Mətalabangŋo
nə bangŋa,

yì bwa mana pusə amənia

yì agir a banfana dīdŋal ka.>>*

19 Jemis lidəmba nə cau, na ama:

A səne mem ngga, bə səm ngga pea abwana
mana amə Yahudi na raka, mana à kə pələ a
ban Bakuli ka, tanni dāng.

20 Gīr mana kutibanì ka, səm nə gilə cauterəa,
səm nə banggia wia ama bəà kəa li gīrlina mana à
pea alú atà ankúl ka dāng. Bəà purì bá kīdīkī mala
nongginəban. Bəà kəa li nyam girkusəu mana à
pūrə meali nə pūrəo ka dāng, sə bəà kəa li nkila
dāng.†

21 Bə səm dēnyi ama twal arə anza mana
a pwarian ngga, Nggurcau mala Musa ka, à
haməna nēi arə andakpapi mala amə Yahudi a
koya nggea-là ka, a koya Pwari Sabbat.

*Cautera aban ká a ban aməkwadī
mana amə Yahudi na raka*

22 Pələa amə'mishan, andə abwana-məgule
amur aməkwadī, andə cili ikəlisiya mana a
Urəshalima ka, səni ka boaro bəà twal abwana
abaləia bəà tasəia à Antiyok, atārəia andə a Buləs
andə Barnabas. À twal abwana bari atà abwana-
məgule amur aməkwadī mana aməkwadī kə pea
wia gulo ka; bwa kəla Yahuda mana à tunəki ama
Barsabas ka, sə Silas.

* 15:18 15:18 Balli gbal aba: Amo 9:11,12. † 15:20 15:20 Balli
gbal aba: Pur 34:15-17; Pəris 17:10-16; 18:6-23.

23 À tasəia nə mənəia yì cauterəa ka:

Cau mənəia ka puro a ban səm, amə'mishan andə abwana-məgule amur aməkwadī, amə'eam wun. Səm nggə tasə makkun a ban amə'eamrəarəu kat, mana amə Yahudi na raka, mana à ndanə do a Antiyok, andə acilia aban abalə abu-nzali Suriya, andə Səlisiya ka.

24 Səm ok ama abea abwana mana səm nə túriá raka, à pur abalə səm à yiu a ban wun à yì zurəi múr wun, à zunggəli babum wun nə acau mana à bang ngga.

25 Ace mani ka səm yì dapi, sə nə éare ma'səm kat sə səm twal abwana səm túriá a ban wun, atārəia andəa Barnabas andə Buləs, yia mana səm earkiyi acea raka.

26 Yia ka abwana na mənana à pa yiləmia a cau mala túró mala Mətala səm Yesu Kərəsti ka.

27 Səm ndya səm nggə tasəa wun Yahuda andə Silas, mana à nə bangga wun nə kunia yì cau mala agir mənana kat səm cia aba giləe ka.

28 Nə éare mala Bangŋo Məfele ka səm səni ka ndanə boaro bə səm ngga tsəka wun twalo amur wun nə anzongcau pas mala amə Yahudi ama bə wu kpatea ka đang. Kə amənia na wu nə đenyi nəia ka:

29 Wu kəa li girlina mənana à đārəia alú ka đang; wu kəa li nkila đang; wu kəa li nyam girkusəu mana à pūrə myali nə puro ka đang; wu kəa kutia pəkkiagir kɪdɪkɪ mala nonggi nə rəarəu đang. Bə wu yál bamur rə wun arə amənia ka, wu pangŋa məboarne.

Bə rə wun pwalo.

³⁰ Abwana mana à tasəia ka, à wari a Antiyok, à kya rambəa aməkwadī mana abanī ka kat, sə à pea wia cauterəa mana à túriá nēi ka.

³¹ Lang à balni ka, aməkwadī lùmsə nə banboarnado, nə cau bak babum mana a túriá wia ban nēi ka.

³² Pələa Yahuda andə Silas, yia mənana nə bamuria ka amə'bangnəa mala Bakuli na ka, à sau kam aban kwarkir aməkwadī, à kə bak babumia nə acau pas.

³³ Anzəm mana à pakkina anonggio zuku abania ka, aməkwadī tsəktea aban nyare a Urəshalima, aban abwana mana à tasəia ka, nə rəpwala.

³⁴⁻³⁵ Sə Buləs andə Barnabas ka à akrəia a Antiyok, yia andə abea abwana pas à kania abwana gır sə à hamnə cau mala Mətalabangŋo.‡

Buləs gapi tārəia andə Barnabas

³⁶ Nə nzəmò ka, Buləs ne Barnabas ama, <<Fa səm nè nyare arə alá mənana səm hamnə Cau Amsəban mala Mətalabangŋo kam ngga, səm ngga sən lidəmba mala aməkwadī mana à kə loa pabamuria adyan tù ka.>>

³⁷ Barnabas ka earnə ce, sə earce ama à nè o andəa Yohana Markus.

³⁸ Sə Buləs ka, binə ce kpékpé, ama bə kəa ká ateà đang, acemənana Yohana Markus ka đekia, nyare a Pamfiliya, lidəmba nə túró ateà đang.§

‡ **15:34-35 15:34-35** Amaləmcə pas mana đıđyal à giləia nə bu ka à panə məsəi 34 đang, mənana bang ama: <<Silas ka ueo abania.>>

§ **15:38 15:38** Balli gbal aba: Atúró 13:13.

³⁹ Kunia bua amur mənıa yì cau kèrkér, gandəa à gau njar, à ginggia rəia dāngdāng. Barnabas twal Yohana Markus, a kutio a waru à o a luran Sayipərus.

⁴⁰ Sə Buləs twal Silas à o andəi. Aməkwadī cia abata bəwamuru mala Mətalabangno nə hiwi.

⁴¹ Pələa Buləs lidəmba nə gya atārəia andə Silas abalə abu-nzali Suriya andə Səlisiya, kə kwarkir aməkwadī aban pea wia rəcandəa.

16

Timoti o atə Buləs andə Silas

¹ Buləs andə Silas wari a nggea-lə Dabe, sə à kya kutio à o a nggea-lə Listəra. Abanì ka bə məkwadī nda kam lülləi ama Timoti. Ngge yì Timoti gbal ka məkwadī na, bwa Yahudi, sə tārri ka bwa Gərik na.

² Aməkwadī mana a Listəra andə Ikoniya ka, à kə bəwangsəi yì Timoti.

³ Buləs earce nə o atārəia andə Timoti a ban túró, pələa kasəi wi batè. Pè anggo ace mənana amə Yahudi mana à ndanə do arə abanì ka, à sələnə ama tár Timoti ka bwa Gərik na.*

⁴ Aba gya malea arə alá ka, à kə banggia aməkwadī anzongcau mənana amə'mishan andə abwana-məgule mana a Urəshalima earəna amúrià ace abwana mana amə Yahudi na raka bəà kə kpatea ka.

⁵ Anggo sə aməkwadī kum rəcandəa aba pabamuru malea, sə à kə làkkì koya pwari ka.

* **16:3 16:3** *tár Timoti ka bwa Gərik na:* Timoti ka, amə Yahudi pà nə eare à nə e dāng she bəà kasəni wi bate ka, sə amə Gərik ka à kə kasəia amuna malea batea dāng.

*Buləs kum sənə aba bangho
ace ká Masədoniya*

⁶ Buləs andə abi aməgya à o arə abu-nzali Firigiya andə Galati, acemənana Bangho Məfele earia wia ama bəà hamnə cau a bu-nzali Asiya dāng.

⁷ Lang à yina a nzong-nzali mala amə Misiya ka, à bəriki ama à nə kutio a bu-nzali Bitiniya, nyare Bangho mala Yesu binəia wia,

⁸ pələa à ara aba bu-nzali Misiya, à dili aban ká a Təros.

⁹ A bu mənə yì dù ka, Buləs kum sənə aba Bangho; sən bəbwa mala bu-nzali Masədoniya aban came, aban zəmbi wi ama, <<Yiu a Masədoniya, yiu bwala səm!>>

¹⁰ Pələa səm lo aban ká a Masədoniya, acemənana səm sələnə ama Bakuli na aban tunə səm bə səm hamnə Cau Amsəban aban abwana mana a bu-nzali Masədoniya ka.

A Filipi ka Lidiya ak Yesu

¹¹ Səm nying Təros a waru-mur aban ká a luran Samotəres. Lang ban fana ka, səm yì bwal Niyapolis, là a kun nggeamùr.

¹² Akanó ka səm eauwe a nza aban ká a Filipi, bə nggea-là məgule mala bu-nzali Masədoniya aba nzali domurəm mala amə Roma. Səm pakki abea anonggio akanó.

¹³ A pwari Sabbat ka səm purî bá nggea-là, səm wari a kun nggeasala, aban mana səm nggə sənì kəla akəm sə amə Yahudi kə dapi ace pak hiwi ka. Abanì sə səm do, səm nacau nə amaməna mənana səm kumia aban ramba abanì ka.

¹⁴ Bè b̄wama mwashat abalə amaməna mənana ok səm ngga, lùlləi ama Lidiya, b̄wa nggea-là Tiyatəra, mə makki anggub̄yau məboarne mana kúrià pà bəti raka. Yì ka, b̄wama na mana kə peri aban Bakuli pepè ka. Lang kwakikiri aban ok səm ngga, Mətalabanḡŋo mən b̄abumi bə ak cau mana Buləs kə na ka.

¹⁵ Anzəm mana à pàngŋəni wi batisəma andə aməbala male ka, pələa tunə səm bə səm yiu a bala male; na ama, <<Bə wu earnə mim ama mə nda məkwad̄i məbafoe aban Mətalabanḡŋo ka, wu yiu, wu suləo a bala mem.>> Camarə buaki arə səm gandəa səm eare.

*Buləs andə Silas aba
ndəkurban a Filipi*

¹⁶ A bə pwari, səm nda rə o aban pak hiwi ka, səm je sənə be nsari, guro na. Ndanə kukwar arəi mənana kə pe wi sənə, nə gandə na ḡir mənana nə kumban a dəmba ka. Yì ka, kə kumbi amətale gəna kərkər nə bangnə-bangnəa.

¹⁷ Nsari man kə gya atə səm sənəa Buləs, kə loasəban, kə na ama, <<Abwana mən̄ia ka, à nda ka b̄wana mala Bakuli mana Karban̄ kat ka! À nda aban hamba wun njar mana wu nə kum àwá nəi ka!>>

¹⁸ Twal anonggio pas camarə nacau məmwashati; gandəa bum Buləs lùllô sə pələa arə banggi kukwar mənana arə nsari ka ama, <<Aba lullə Yesu Kərəsti sə ən banggo, puri rə nsari man!>> Kara kukwar purri rə nsari àkə banì.

19 Lang amətala guro-nsari man sələna ama tà kume malea kasəna ka, kara à bwal Buləs andə Silas, à nungia abalə abwana aban ká a ban amə'talanzali a ban-kpapi mala nggea-là.

20 Lang à yina nəia a badəmbə amə'bashì ka, à kya na ama, <<Abwana man ngga amə Yahudi na, sə à nda à kə yiu nə loəsəban aba là məgule ma'səm ngga!

21 À kə kania abwana agir mənana à nda dāng andə anzongcau ma'səm, səm mana səm nda ka amə Roma ka.>>

22 Bwabunda yi raməna a rəia amur Buləs andə Silas aban walkia.

Pələa amə'bashì tsəa à sàngi agir-nggūrau mənana arə Buləs andə Silas ka, sə à koea nə nkamso.

23 Anzəm mana à kwangnia kərkər ka, à kya túriá aba ndàkurban, sə à tsək mə'yál ndàkurban bə tsəkiri arəia pepè.

24 Məyal ndàkurban pa kəla mənana à banggi wi ka, ramtea a tərtà ndàkurban, pələa taka akusəia arə agbəla-nggun amədəmbəre.

25 Nə badu ka Buləs andə Silas camarə pak hiwi, sə à kə tukia anggyal aban Bakuli, sə acili abwana mana à gíría andəia ka, à kwakikiria à kə oea.

26 Anggo ka kara, nzali gəggəlikì, tsək kusə ndàkurban dəkəri kərkər. Akunakurəm mənği kat, sə ansolo mana arə akusə andə abu koyan kat a ndàkurban ngga, à bungio à sukki kat.

27 Məyal ndàkurban lo ndəring, lang nə sənban ngga, akunakurəm kat ka, à mənğina. Aba dənyicaú male ka twali ama, abwana mana à gíría

a ndà ka, à bangṇəna à mesəkina. Nda kwetə nggeabyau nə wal bamúri.

²⁸ Sə Buləs sà a rəi bʷam ama, <<Came, kəa wal bamuro dāng! Səm ndakani kat!>>

²⁹ Məyal ndàkurban tunəban bəà yinəi wi nə bəsa. Pələa bangṇa kutio aba ndàkurban, kya kpa a badəm Buləs andə Silas, rəi kə bəla.

³⁰ Pələa pusəia à puro anza, sə día ama, <<Abwana-məgule, mana gir nì na mə nə pa sə mə nə kum amsəban?>>

³¹ À eari wi ama, <<Pabamuro aban Mətalabangṇo Yesu, sə awu nə kum amsəban, we wunə abwana mana abala mò ka.>>

³² Pələa Buləs andə Silas ne wi Cau Amsəban mala Mətalabangṇo, yì andə abwana mana aba bala male ka.

³³ Àkə mənə yì bù dù ka, mə'yál ndàkurban dənyi nəia, lákkià wia anpenye malea; sə yì andə koyana aba bala male ka, à pakkia wia batisəma.

³⁴ Pələa wari nə Buləs andə Silas a bala male, sə yì pea wia girlina. Yì andə amə'bala male kat ka à lumsə nə bumpwasəa, acemənana yia kat ka à angṇəna Bakuli.

³⁵ Ban fana ka, abwana-məgule mala là túr amə'munagara bəà kya banggi mə'yál ndàkurban ama, <<Bəà nying aməno yì abwana ka bəà o.>>

³⁶ Pələa mə'yál ndàkurban ne Buləs ama, <<Abwana-məgule mala là túrban, ama bəà na wun ama, wu o. Ace mani ka wu kyan caca!>>

³⁷ Sə Buləs pələa nea amə'munagara ama, <<À kwak səm a məsə bʷapəndəa bʷāng, sə à pakka səm kə bashi dāng, sə à nyare à oasə səm a ndàkurban, səm mənana səm nda ka amə Roma

ka! Sə ado ka, à kə earce ama à nè nying səm a səmbərəa? Mənia ka pà nè pàk d'àng! Bəa yiu nə nggearəia, bəa yi panzə səm!>>

³⁸ Lang amə'munagara kya banggia abwana-məgule mala là mənia yì cau, sə à yì sələ ama Buləs andə Silas ka, amə Roma na ka, bangciu bwalia.

³⁹ Pələa abwana-məgule mala là lo à yiu a ndəkurban nə nggearəia, à yiu a pwanbi Buləs andə Silas nzali. Pələa à pusəia, sə à zəmbia wia ama bəa o, bəa nying nggea-là.

⁴⁰ Lang Buləs andə Silas nyìngn'ənà ndəkurban ngga, à nyare a bala mala Lidiya. A kəm ngga, à kya kum aməkwađi, sə à bək babumia. Anzəm man ngga, sə à nying lě.

17

Tanni lo aba Tasalonika

¹ Buləs andə Silas yi gya arə alá Amfipolis andə Apoloniya, à yì bwal Tasalonika, ban mənana bə ndakpapi mala amə Yahudi nakam ngga.

² Kəla mana pakkiyi ka, Buləs pələa kutio a ndakpapi mala amə Yahudi. Abanì ka, twal apwari Sabbath tàrú, à camarə səngi acau aba Maləmce mala Bakuli andə abwana,

³ kə məngi balə acau, kə ləmdəia wia ama, Kərəsti Mə'amsəban ngga duməna púp nə nu tanni sə nə loapi bəmbe nə yiləmu. Bəsələi banggia wia ama, <<Yì Yesu mana ən nggə hamnə ce ka, nda kə Kərəsti Mə'amsəban.>>

⁴ Abea amə Yahudi kum jeban mala Bakuli a babumia pələa à kpapi múrià andəa Buləs andə Silas. Anggo gbal sə abwana-məgule amaməna

andə abwana pas amə Gərik, mana à kə peri aban Bakuli ka, à pu atà Buləs andə Silas.

⁵ Səa ma, abea amə Yahudi ka mbali pakkia wia, pələa à kum abwana aməbane aba limo, à rambəia, sə à kutia zunggəliban aba nggea-là. À wari nə munəo a bala mala Jasən, acemənana à nè bwal Buləs andə Silas à nè yinəia a nza aban bəwabundəa ka.

⁶ Sə lang à kum Buləs andə Silas raka, à nungi Jasən andə abea aməkpata Yesu, à yiu nəia aban aməkùrcəu mala la. À camarə loasəban nə già a kùli ama, <<Abwana mənəia ka, à nda à kə yinə zunggəli a bum banza kat ka! À ndya dəm à yiuə zurəi nggea-là ma'səm ngga,

⁷ sə Jasən anghənəia a bala male. Abwana mənəia kat ka à nyesə anzongcau mala Kaisar, yì murəm mægule mala amə Roma bə, à kə na ama bəkə murəm nakam, lùlləi ama Yesu.>>

⁸ Lang amətala nggea-là andə abwabundəa nə ok anggo ka, kara bumia lùllô à lo aban loasəban.

⁹ Amətala nggea-là tsək Jasən andə acili aməkwadī à mbwe boalo mana à kasə ace panzəia ka, nda sə à nyinghənəia bəa o ka.

Buləs andə Silas a Biriya

¹⁰ Lang du pəndəna ka, aməkpata Yesu tasə ta Buləs andə Silas a Biriya. À yì bwaləna ka, à kutio a ndakpapi mala amə Yahudi.

¹¹ Amə Biriya ka bealəia boaro kùti mala amə Tasalonika, acemənana à akcau nə rəbəla. À kə bəlki bə Maləmce a koya pwari ka, ace mənana

à nè sənì ko cau mana Buləs bang ngga, nda kə məsəcau.

¹² Abwana pas abalə amə Yahudi akcau mala Bakuli; sə pas atà abwana-məgule, amaməna andə aburana mala amə Gərik gbal ka, à pabamuria à pələ aməkwadi.

¹³ Lang amə Yahudi mana a Tasalonika onğəna ama a Buləs na ban hamnə cau mala Bakuli a Biriya ka, à yiu abanì à yì soakita abwana kam pas, à lo loəsəban.

¹⁴ Aməkpata Yesu lo tù, à tasə ta Buləs a kun nggeamür, sə Silas andə Timoti ka à ueo a Biriya.

¹⁵ Abwana mana à waria tsəkta Buləs ka, à wari nəi a la mana à tunəki ama Atina ka, sə à nyare à yiu a Biriya. Buləs banggia wia bəa ne Silas andə Timoti ama, bəa lo tù, bəa kya kumi a Atina.

Buləs a Atina

¹⁶ Lang Buləs na ban kundə Silas andə Timoti a Atina ka, bumi kidiki kərkər arə sən mənìa yì nggea-là ka, lümsə nə ankúl.

¹⁷ Pələa kútí arə andakpapi aban bangcau nə amə Yahudi andə amə Gərik mana amə banggi Bakuli na ka. Sə koya pwari gbal ka, kə bangcau a ban-kpapi mala nggea-là, nə abwana mənana kat à kə yiu abanì ka.

¹⁸ Abəa amə sələe mala amə Epikiuriya* andə

* **17:18 17:18** *amə Epikiuriya* ka, <<à nda ka abwana mənana à kə kpata kanigir mala bə bəwabura mənana à tunəki ama Epikiuru, mənana kania abwana ama, kum banboarnado ka nda gir məgule mənana bwa nə tsəa a dəmba aba do yiləmu male ka.>>

amə Stoyik[†] kutia makgìr arə Buləs, acemənanə Buləs nea wia Cau Amsəban amur Yesu andə loapi bəmbe ka.

Abea abwana abaləia à diban ama, <<Mana gir nì na mə'loàsəban mənia kə earce ama nə na le? >>

Sə abea abwana atəà na ama, <<Yì ka, səm nggə səni kəla nda aban hamnə cau amur ankúl mala abea nzali.>>

¹⁹ Pələa à twal Buləs, à yiu nəi a bədəmbə abwana-məgule, aməkùrcəu mala lě, a ban mana à tunəki ama, Ariyopagus ka, sə à ne wi ama, <<Səm nggə earce ama səm nə sùrə cau mala bəsa kanigir mana a nakiyi cau amurí ka.

²⁰ Abea agir mənana səm oeo a nacau amúrià ka, səm sùrəia dāng. Acei dupa səm abəshe a kir səm, sə səm nggə earce ama səm nə sùrə baləia.>>

²¹ À bang anggo acemənanə amə Atina kat andə abəri mana à nda aba mənia yì la ka, à kə mal pwari malea amur naki acəu andə oki abəsa acəu.

²² Buləs pələa lo came a bədəmbə abwana-məgule, aməkùrcəu mala là, a Ariyopagus, sə bang ama:

Ən səni ama, wun, amə Atina ka, wu nda ka amə peri kərkər abalə agir kat.

²³ Lang mə ndaban gya aba là ma'wun ngga, ən sən aban-peri ma'wun pas. Ən sən bə gyangjan mana à gilə cau kam arəl ama, <<Mənia ka Nda

[†] **17:18 17:18** amə Stoyik ka, <<à nda ka amə kpata bə fwabura à tunəki ama Zeno, mənana kania abwana ama, bəa kàni bwal bamuru, sə bəa kə kpata gir mənana dənyicəu malea ləmdəia ama nda məboarne ka.>>

Ace Pagulo Aban Bakuli Mana Səm Súrəi Raka.>>
Ado ka, mənə yì Bakuli wu kpakiyi atè sə wu súrəi
raka, nda mənana mə nə na wun cau amurí ka.

²⁴ Bakuli mənana pusə banza andə agir mana
abaləi kat ka, nda Mətala kùli andə nzali, sə
yì ka, dukiyi a ndà-peri mana à bə nə bu
bwapəndəa ka dāng.‡

²⁵ Sə yì ka, alkiyita kəgír a bu bwapəndəa
mənana à nə pe wi aba pakki wi túró ka dāng,
acemənana kə yì nda bwa mənana pākiyi yiləmu,
andə lin'ueo, andə agirbunda kat aban abwana
ka.

²⁶ Aba bwa mwashat sə pusə abwapəndəa
dāngdāng, amana à lùmsə banza kat ka. Kə yì na
bara-bara kasə tite andə masələata anza malea,
andə abu-banza mana à nə do kam ngga.

²⁷ Bakuli pa anggo, ace mənana bə bwapəndəa
alte, nə tsəkbaləu ama aba harəkiban aban alte
ka à nə kumi. Kat andə amani ka, Bakuli ka nda
tù aban koyan atà səm ngga.

²⁸ Acemənana
<<A bāləi sə səm do
nə yiləmu,
səm nggə gya,
sə səm pa.>>

Kəla mana abea amə'nggyal ma'wun bang ngga
ama,
<<Səm gbal ka,
səm nda ka muna
male>> ka.

²⁹ Sə acemənana səm nda ka muna mala
Bakuli ka, bə səm ngga səni ama Bakuli ka nda

‡ 17:24 17:24 Balli gbal aba: 1Amur 8:27; Isha 42:5; Atúró 7:48.

kəla bənzál mana à beì nə bolo-njengəlan ko azərfa, ko tali, aba nggaman nyoulə gir ko sələpe mala bwapəndəa ka dāng.

³⁰ Adó dʷanyi sūrə Bakuli mana abwana pa abaləia dīdʷyal ka, Bakuli tsəkir acê dāng, sə a dyan ngga, kə bang ama tsəngɲənà nzongcau, bəà bʷana kat a koya ban, bəà nying acaubikea malea, bəà pwanzali a baní.

³¹ Acemənanana yì ka, tsəngɲənà pwari mana nə bashì banza nəi aba məsəcau, nə bu bʷa mənana tsəi ka. Ləmdəna mənía yì bʷa ka aban abwana kat, nə loasəo mana loasəi a bembə nə yiləmu ka.

³² Lang à ok Buləs nacau mala loapi bembə nə yiləmu ka, abea abwana abaləia nyesə cau mənana Buləs bang ngga cau oalban na. Acilia ka à na ama, <<Səm nggə earce ama she a bəkə pwari sə wu yì bangga səm cau dəm amur mənía yì gir ka.>>

³³ Anggo sə Buləs nying baləia, bwal njar nə o,

³⁴ sə abea abwana ka, à o atà Buləs, à pabamuria aban Mətalabangɲo. Abalə amənía yì abwana à pabamuria ka, mwashat ka nda abalə aməkùrcəu, à kə tunəi ama, Diyonisiyos. Bè bʷama nda kam gbal abaləia, lùlləi ama, Damaris, andə abea abwana.

18

Buləs a Korinti

¹ Anzəm mənəo ka, Buləs nying Atina pələa wari a Korinti.

² Abanì sə kya kum beɓʷa Yahudi à kə tunəi ama Akila, mənana à bəli a bu-nzali Pwantus ka. Yì andə māmí Pərisəla ka, à pur a nggea-là Roma,

a nzali Italiya sə à yiu a dyan tù, acemənanana Kəlaudyus, yì murəm mægule mala amə Roma, pər amə Yahudi kat bəa nying Roma. Buləs wari a sən a Akila andə Pərisəla.

³ Sə acemənanana túróbù malea mala pakkia gumli na mwashat ka, Buləs do andəia, à kutia pakki atúró atārəia.

⁴ A koya pwari Sabbat, pwari usələo mala amə Yahudi ka, Buləs kə wari a ndakpapi kə nacau nə amə Yahudi andə amə Gərik ace mənana nə kùmô nə nunnia bəà sələ ama Yesu ka, nda Mə'amsəban.

⁵ Lang Silas andə Timoti nyìngnənà bu-nzali Masədoniya, à yì bwaləna ka, Buləs kara pa bəmúri kat ace hamnə cau mala Bakuli. Camarə banggi amə Yahudi ama, Yesu nda Kərəsti Mə'amsəban.

⁶ Amə Yahudi ka à binəna à pà nə ak cau mala Buləs dāng. À camarə banggi wi acau məbane. Buləs pələa kətəri tú mana arə agir-nggūrəu male ka, ace mənana bə ləmdəia wia ama yì ka, pusəkina abui. Sə banggia wia ama, <<Bə nkila ma'wun, ueo amur wun. Bə wu kutio a lú-bəsa ka, wun nə bua nə bamur rə wun! Mim ngga ən pusəkina abuan. Twal ado aban ká a dəmba ka, mə nə o a hamnə cau aban abwana mana amə Yahudi na raka.>>

⁷ Pələa Buləs nying bá ndakpapi, sə o kya do a bala mala bə məkpata Bakuli, à tunəki ama Titiyus Yustus. Bala male ka sau nə ndakpapi dāng.

⁸ Kərispus, bəwaməgule ndakpapi ka, pabamuri aban Mətalabangno, yì andə aməbala male kat. Sə abwana pas a Korinti, mənana à ok cau mala

Buləs ka, à paɓamuria aban Mətalabangŋo, pələa à pakkia wia batisəma.

⁹ A bə fara nə du ka, Mətalabangŋo nacau nə Buləs aba sənə aba Bangŋo ama, <<Bangciu bə kəa pakko dāng, sə kəa na ama a nə nying hamnə cau mala Bakuli dāng,

¹⁰ acemənana mə nda tò. Kə bwa pà kəm nə pakko kəgír dāng. Aba nggea-là mənía ka, mə ndanə abwana kəm pas mənana à nə paɓamuria abanam ngga.>>

¹¹ Nda Buləs lidəmba nə do a Korinti pələa mwashat nə tsùrú, aban kania wia cau mala Bakuli ka.

¹² Lang à tsəngŋənà Galiyo, bwa Roma a Nggwamna mala bu-nzali Akaya ka, abea amə Yahudi mana à ndanə do a bani ka, à kùr kunarəia à bwal Buləs, à wari nəi a ɓadəm Nggwamna ace bashi.

¹³ A na ama, <<Bwabura man ngga ndaban ɓariki nə pwan bum abwana bəà kpata Bakuli a njar mana nda dāng andə gir mənana nggurcau ma'səm na ka!>>

¹⁴ Buləs nə mən kúni nə nacau ka, kara Galiyo pələa arə amə Yahudi mana à warinə cau ka. Nea wia ama, <<Wun amə Yahudi, bəà pələ ama wu yiu nə bwa mənía ka ace bəkə cau mala gir məbane mənana pa, ko nzongcau nda bòn ngga, bə ɓoaro mə nə pak munyi, mə nə kwaki kiram arə wun.

¹⁵ Sə acemənana ce ka nda amur adikiaban amur acau, andə alulləu, andə anggurcau ma'wun ngga, wu mal nə ace nə ɓamur rə wun. Pa mə nə do mə'ɓashi amur ulang agir kəla amənía ka dāng!>>

¹⁶ Pələa tsəa à pusəia aba ndabashi.

¹⁷ Sə yia kat ka à pələ amur Sosətin, mə'yál mur ndakpapi, à bwali, à walki àkə kun ndabashi. Sə ko kəgír dəurə Galiyo dāng, ko bəti.

*Buləs nyare o a Antiyok
mala amə Suriya*

¹⁸ Buləs do andə aməkpata Yesu mana aba Korinti ka arə anonggio pas. Pələa nyia, nə o a bu-nzali Suriya. À kpapi gya atārəia andəa Pərisəla andə Akila. Lang à yì bingḡəna Sənkəriya, la a kun nggeamùr ka, Buləs mwa muri ace mənana bə ləmdə ama yì ka, lùmsənà nzongcau mala amə Yahudi mənana twalo a badəm Bakuli nə pè ka. Pələa à kutio a waru-mur aban ká.*

¹⁹ Lang à yì bwal nggea-là Afisu ka, Buləs nying a Pərisəla andə Akila aba waru. Sə kutio wari a ndakpapi aban naki acau andə amə Yahudi.

²⁰ Abea abwana abaləia à zəmbi Buləs, bə pək anonggio pas, sə binəe.

²¹ Ndo nə o ka, pələa nea wia ama, <<Bə Bakuli earəna ka, mə nə nyare mə nə yiu aban wun.>> Anggo sə kutio a waru nying Afisu, aban o.

²² Lang waru yi kpashina a kún mur a Kaisariya ka, Buləs suləo nə kar a Urəshalima aban makki aməkwadī kún. Pələa bwal njar nyare o a Antiyok aba bu-nzali Suriya.

²³ Anzəm anonggio bəti a Antiyok ka, Buləs bwal njar, o arə aban abalə abu-nzali mala amə Galati andə amə Firigiya, kə bək babum aməkwadī kat mana arə abanī ka.

* **18:18 18:18** Balli gbal aba: Bal 6:18.

²⁴ A bàkú mənə ka, bəbwa Yahudi mana à tunəki ama Apolo, mənana pur nə nggea-là Alizandəriya ka, yiu a Afisu. Yi ka, bwa na ndanə sələ nacau, sə sūrə Maləmce mala Bakuli kərkər.

²⁵ Acemənana yi ka, kum kanigir kərkər aba Njar mala Mətalabangno ka, nə babum pina mægule sə kə hama andə kani abwana məsərə məsəcau amur Yesu. Sə kat andə a mani ka, kə cau mala pa batisəma mala Yohana nda sūrə ce ka.

²⁶ Pələa Apolo tita nacau nə rəcandəa a ndak-papi. Lang Pərisəla andə Akila ok cau mana kə na ka, à tunəi à o andəi a bala malea, à kya mənqi wi bá njar mala Bakuli pepe.

²⁷ Lang Apolo bangnəna ama nə o a Akaya ka, aməkpata Bakuli bak babumi bə kyane. Pələa à gilə cauterəa aban ká aban aməkwadi mənana a Akaya ka, ace mənana bəà ak Apolo pepə ka. Lang bwaləna Akaya ka, kya duk nggea gbasha mægule a bən, mənana abwana kum bwamuru mala Bakuli, à pələ aməkpate ka.

²⁸ Yi ka, gandə amə Yahudi mənana à lo makgır nēi ka nə cau, abalə abwana mana à ram kat ka. Kə ləmdəia wia aba Maləmce mala Bakuli ama, Yesu nda Kərəsti Mə'amsəban.

19

Buləs aba Afisu

¹ Mənana Apolo na aba Korinti ka, Buləs twal bəri gya arə abuban, kya puro a Afisu. Abanə sə kum abea aməkpata Yesu,

² sə dīa ama, <<Mənana wu pələ amə kpata Yesu ka, wu angnəna Bangno Məfele le?>>

À pe wi eare ama, <<Awo, yàle səm malaká ok ama Bangño Məfele ndakam dāng.>>

³ Buləs día ama, <<Sə ya ulang batisəma nani à pakka wun?>>

À pe wi eare ama, <<Batisəma mala Yohana.>>

⁴ Pələa Buləs banggia wia ama, <<Batisəma mənana Yohana pak ka nda ace abwana mana à pwanzali, à nying acaubikea malea ka. Sə ne amə Isərayila ama bəà pabamuria aban bwa mənana kə yiu a nzəmi ka, mənana à tunəki ama, Yesu ka.>>*

⁵ Lang à onğəna anggo ka, pələa à pakkia wia batisəma aba lullə Mətalabangño Yesu.

⁶ Pələa Buləs tsək bui amúrià, kara Bangño Məfele suləo amúrià, à nacau nə akún-takuli, sə à hamnə cau mala Bakuli.

⁷ Ləkki mala amənia yì abwana ka nda lum-nong-bari.

⁸ Anzəm mənə ka, Buləs twal zongño tərú kə wari aba ndakpapi, camarə ne abwana cau nə məsəkang-kangña. Aba nakia cau andə abwana ka, kə bariki nə nyesə babumia arə do murəm mala Bakuli amur abwana.

⁹ Sə abea abwana ka à candəkicau à binə pabamuria, à kə naki acau məbane amur Njar kpata Mətalabangño, a badəmbə abwana. Pələa Buləs dekia, pwan aməkpata Yesu à o andəia, sə a koya pwari ka kə səngi balə acau andəia aba ndəkanigir mala Tiranus.

¹⁰ Buləs lidəmba nə kanigir a mənə yì ndəkanigir ka, kya bwal pələa bari, sə ace mənə ka abwana kat mana nə do a bu-nzali mala Asiya

* **19:4 19:4** Balli gbal aba: Mat 3:11; Mar 1:4,7,8; Luk 3:4,16; Yoh 1:26,27.

ka, amə Yahudi andə amə Gərik, à ok cau mala Mətalabangŋo.

Amuna-burana mala Səkeva

¹¹ Bakuli pak agir-ndələki mægule kərkər nə bu Buləs.

¹² Ko nggearə ahankici andə agir-nggūrəu mənana à je nggūrə Buləs ka, à twalia à warì nəia aban amə rəkwana, sə akwánó malea kara à mala, sə akukwar purri rəia.

¹³ Aḃea amə Yahudi nda kam mənana à kə gya arə aban, aban pusəkia kukwar arə aḃwana ka. À ḃariki gbal ama à nè pak túró nə lullə Yesu à nè pusə akukwar pale, nə nea wia cau ama, <<Ən nggə sa arə wun aba lullə Mətalabangŋo Yesu mənana Buləs kə hamnəi ka, wu puro.>>

¹⁴ Amuna-burana tongno-nong-ḃari mala Səkeva, Pəris Mægule mala amə Yahudi, à nda à pakki mənəia yì gîr ka.

¹⁵ Sə a ḃe fara à nda aban pa anggo, pələa kukwar nea wia ama, <<Ən sùrə Yesu, sə ən sələna ce Buləs; sə wun ngga, wu nda ka yana?>>

¹⁶ Sə ḃwa mənana nə kukwar arəi ka, yàlle kpa kwària, walkia nə walo ana, nə rəcandəa mana kùtì malea ka. Kara à túr kusəia a mire à nying ḃala male, nə anpenye a rəia, nə ḃārəia.

¹⁷ Aḃwana mənana kat à ndanə do a Afisu ka, amə Yahudi andə amə Gərik, à ok ce mənəia yì gîr ka, kara ḃangciu bwalia kat, sə lullə Mətalabangŋo Yesu kum gulo kərkər.

¹⁸ Pas aḃalə aḃwana mana à paḃamuria, à pələ aməkpata Yesu ka, à yiu à yì bang ce pakkia gir ḃealḃikea malea kwas.

¹⁹ Abwana pas mənana dıdɣal ka à kə pakki agir swarkiban nə aburi ka, à yiu nə amaləmce mala agir monzəo malea, à yì pisəia a bəsa a bədəmbə abwana kat. Lang abwana yì kpapiki aboalo agir mənə à pisəia kat ka, boale karəa arə məsə bolo-azərfa á-lumi-tongno.

²⁰ Anggo nə rəcandəa sə cau mala Mətalabangno gulo, akiban kərkər.

Loasəban aba Afisu

²¹ Anzəm amənə yì agir ka, Buləs kum dɛnyicau a babumi ama bə kar abalə abu-nzali Masədoniya andə Akaya sə bə kutio bə kyane a Urəshalima. Na ama, <<Anzəm mana bə ən warina a Urəshalima ka, dumənam púp mə nə kutio, mə ká gbal a Roma.>>

²² Nda gır mana tsəa sə tasə Timoti andə Arasətus a Masədoniya, yia bari abalə abwana mana à kə bwali wi túró ka. Sə yì ka, do a bu-nzali Asiya banì bìnəe sau zuku.

²³ Àkə balə anonggio mənə ka, nggea loàsəban lo kərkər aba Afisu amur cau mala kpata Njar mala Mətalabangno.

²⁴ Mənia yì loàsəban ngga tite nə be mə'ntùl mana lùlləi ama Demitəryus, mə tulki amuna kurəm mana à nda kəla ndà-peri mala mā-bənzál Atimis, nə bolo-ntùl azərfa ka. Mənia yì nggali ka kə yinəia amətureo boalo kərkər. ²⁵ Pələa Demitəryus tunə dapi mala abwana mənana kat à nda aba ulang mənə yì túróbù malea ka, sə nea wia ama:

Wun aburana, wu sələ ama kume ma'səm ngga àkə ban mənia yì túró sə səm nggə kumi.

26 A dyan ngga, wu nda wu kə səni sə wu kə oe nə akir wun, gır mənana mənیا yì bwa à tunəki ama Buləs kə pè ka. Nda ban na ama agir mənana abwapəndəa pè nə buia sə à kə peri abania ka, agir na à nè peri abania dāng ko bəti, sə nda kə pwan babum bwapəndəa ka. Tsəngnənia à bwarkini tanjar akani aba Afisu andə bu-nzali Asiya kat.

27 Bangciu ma'səm ngga nda mənana ama, limo ma'səm ndo nə kum lulləu məbane. Sə nggearə mənə na nəmurəi dāng, nda-peri mala mā-bənzəl mægulo mənana à kə peri a baní, yì Atimis gbal ka, nə duk gır məbane; sə Atimis, yì mā-bənzəl mənana koyan a Asiya andə banza kat kə peri a baní ka, gulo male nə kpa!

28 Lang à ongnəna cau man ngga, kara bumia lul kərkər, à loasə già a kùli à kə na ama, <<Atimis mala amə Afisu ka, mægulo na!>>

29 Zuku ka, loəsəban mənə akinaban, bá nggea-là kat lo cam nə kusəi. Bwabunda nyāri, à pur nə mire aban ká a ban-kpapí mala nggea-là. À bwal aburana bari, Gayus andə Aristakus, abi amə gya mala Buləs, mənana à pur a Masədoniya sə à yiu ka. À nungia à um nəia a ban-kpapí.

30 Buləs nə bamúri ka earce amə nə ká a badəmbə abwabundəa aban dapi nə bangcau nəia, sə aməkpata Bakuli pərki.

31 Nggearə abwana-məgule mala là, mana à gyajam mala Buləs na ka, à teri wi cau ama, bə kəa na ama nə kutio aba ban-kpapí dāng.

32 Bwabunda mana ram ngga, à twalo à zurəki

nə loəsəban: abea aḃwana ka à kə nacau bāng-bāng amur be gír, sə abea aḃwana gbal ka à kə na malea dāng. Yāle bangulea ka à sūrə gir mənana tsəa sə à yiu à yì ram ngga dāng.

³³ Abea amə Yahudi ɾamta Alizanda a damba a ɓadəm ɓwabundəa ɓə bəlia wia ɓá ceì. Pələa Alizanda ləmdəi ɓwabundəa bu ɓəà duk kunia più, sə ɓariki nə na kúni, amur tər gir mana kumban ngga.

³⁴ Lang amə Gərik mənana aḃa ɓwabundəa yi sələ ama yì ka, ɓwa Yahudi na ka, kara à loasə già kpəm kunia mwashat aban nacau mə'mwashati ama: <<Atimis mala amə Afisu ka, məgulo na!>> Twalia bu-pwari ɓari à ndarə na mənəia yì cau ka.

³⁵ A masələate ka, məgiləgir mala nggea-là ɓariki tsək ɓwabundəa à do kunia più. Pələa na ama:

Wun amə'la-səm amə Afisu, ɓanza kat ka sələ mbak ama nggea-là məgule Afisu ka nda mə'yál ndà-peri mala Atimis məgule andə tali rəi mənana pur nə kuli sə yi kpa a nzali ka re?

³⁶ Kəḃwa pà kàm nə təmce amənia yì agir ka dāng. Ace mani ka, wu nyesə ɓabum wun, wu kəa pak kəgír amur mire dāng.

³⁷ Wu yina nə amənia yì aburana ɓari ka akani, kat andə amani ama, à ɓun kun ndà-peri ma'səm, à iu kəgír kàm dāng, ko à na məbane amur mā-ɓənzál ma'səm raka.

³⁸ Bə Demitəɾəyus andə amətúró male ndanə cau mana à nə na amur kəḃwa ka, səm ndanə amə'ɓashi andə apwari do ɓashi; ɓəà ndanə be kəgír mana kwania arə kəḃwa ka, à nə gandə yinə cê.

³⁹ Sə bə bə kəgîr nda kam dāng mənana wu earce wun nə yinəi ka, duməna púp à nə na cê a ban amə bashi, a ban-kpapi mala amúrû kat.

⁴⁰ Kəla mənana nda kam ado ka, mənəia yî gîr mənana kumban yalung ngga, tsəngŋənà səm aba bangciu ama, amətala nzali nə gandə tsəka səm cau mala loasə munəo mala bɔwəbundəa. Acemənana səm pənə kún nacau səm nə na tər gîr mana yinə mənəia yî came mala là andə zurəki ka dāng.

⁴¹ Lang məgiləgîr mala nggea-là maləna nacau man ngga, pələa mesə abwana mana à ram ngga à o.

20

Gya mala Buləs arə abu-nzali Masədoniya andə Akaya

¹ Anzəm mana loasəkiaban maləna ka, Buləs tunə aməkwađi à yî rambəa abanarəia, pələa bək babumia nə cau mala Bəkuli, pea wia rəcandəa sə cia a ndà. Pələa nying banì kutio o a bu-nzali Masədoniya.

² Lang gingna arə abumban aba mənəo yî bu-nzali aban bək babum aməkwađi nə cau mala Bəkuli ka, pələa kutio wari a Gəris mənana gbal à tunəki ama bu-nzali Akaya ka.

³ Abanì sə kya do pak azongŋo tărú.

Lang Buləs mala nə twal gya a waru nə o a Suriya ka, yî ok ama abea amə Yahudi kurna kunia amurí à nə wal-luí a njar. Nda gîr mənana tsəa sə nyar a kusəi twal nza, pələ nə njar bá bu-nzali Masədoniya ka.

⁴ Abea burana mənana à pur gya atè ka à nda ka Sopata, muna mala Pirus bwa Biriya, andə Aristakus andə Sekundus amənana à pur nə nggea-là Tasalonika ka; sə Gayus bwa Dabe, andə Tikikus andə Tərofimus, amana à pur a bu-nzali mala Asiya ka, andə Timoti.

⁵ Yia mənıa tongno-nong-bari ka, à akà səm dəmba, mim Luka sənə Buləs, à o a waru-mur à kya kundə səm a Təros.

⁶ Sə səm twal gya nə kwar-nza səm o a nggea-là Filipi. Akanó anzəm Lamsan mala Bəredi mana Yist pa arəi raka, səm nggea kutio a waru-mur aban o a nggea-là Təros. Anzəm anongno tongno ka səm nggea kumia a Təros. Abanı sə səm pak limo mwashat.

*Masələata pak bəri mala Buləs
aban ká Təros*

⁷ Nə pwari kpəra a pwari Ladi ka, səm yi rambəa a tarə səm aban li girlina. Buləs tita hāmı abwana cau, sə acemənana bə ban kwarəna ka nə bwal njar nə o ka, camarə nacaı kya bwal badu.

⁸ Apitəla ndakam pas à kə pa tǎlaban a ban mənana səm kpapiyi kam a ndà-kulı ka.

⁹ Mə lagga mənana lülləi ama Yutikus ka, nda ban do a fongəran mala ndà-kulı. Sə lang Buləs camarə nacaı bə ka, Yutikus ka ntulo kə aiki, yi kongnəna a ntulo kərkər, nda kara pur kano a fongəran, a bu təruià ndà-kulı mənə fong-fong, yi kpa a nzali. À nə yiu à nə yia twali ka, lú na.

¹⁰ Pələa Buləs sulə a nzali, kya kũ`ndəó amur mə lagga, sə kùrri arəi nə abui, na ama, <<Ce balə wun zuriki dāng, ndanə yiləmu!>>

¹¹ Pələa Buləs andə acili aḃwana nyare à o a ndà-kulí dəm. Anzəm mənana à lina gírlina atārəia ka, Buləs lidəm̃ba nə nea wia cau bā kwaro mala ban. Pələa bwal njar kutio o.

¹² Sə à twal mə lagga à um nəi a bala nə banboarnado kər̃kər̃, acemənana yiləmi nyarəna arəi ka.

Buləs lo a Təros aban ká a Miletus

¹³ Pələa səm o amúrià səm kya eauwe a waru səm samsəa aban ká a Asos, aban mənana səm nggea twal Buləs a waru kam ngga. Yì Buləs ka eau atà səm a waru a Təros dāng acemənana earce nə kār nə nza aban ká Asos.

¹⁴ Lang yiu yì kum səm a Asos ka, səm twali a waru səm kutio aban o a Mitəlin.

¹⁵ Səm nying ban mənə səm samsəa aban o. Ba be ban fana ka, səm yì bwal ban luran Kiyos. Bè ban fana dəm ngga, səm samsəa səm yì pur a luran Samos. Səm nying Samos ka, twal səm pwari mwashat sə səm yì bik là Miletus.

¹⁶ Amur njar aban ká Miletus ka, waru samsəa yì kútí nə ban nggea-là Afisu. Buləs ka anghəna dəm̃ba twaləna a babumi ama pà nə came a Afisu dāng, ace mənana bə kəa kidiki pwari kər̃kər̃ aba bu-nzali Asiya raka. Yì ka, nda mur larri nə nggá bwal Urəshalima, bə nə gandə pa ka bə yì kum pwari Pakkidire Pentikos.

Buləs tsək abwana-məgule mala ikəlisiya a Afisu a ndà.

¹⁷ A Miletus sə Buləs túrban atà aḃwana-məgule mala ikəlisiya mana a Afisu bəa yiu bəa yì kumi a Miletus.

¹⁸ Lang à yina ka, pələa nea wi ama:

Wun ngga wu sùrénà ulang do mem andə túró mənana ən pa abalə apwari mənə kat mə nda aban wun ngga, tite àkè pwari mənana ən yiu nài a bu-nzali Asiya ka.

¹⁹ Nə nyesəbamuru andə mərəm a məsəam sə ən pakki Mətalabangŋo túró, acemənana mə nda məguro male. Ən do nə gandərou aba nutanni mala agir mənana à yipəm nə kurkunarəu mala amə Yahudi mənana aməkwađi na raka.

²⁰ Wun ngga wu sələna ama aba hamnə cau mala 'Bakuli bwāng, mənana ən pe abalə abwana, andə kanigir arə abala ma'wun ngga, ən nying kəgír mənana boaro bə ən bangga wun, mənana nə bwala wun kəm ngga dāng.

²¹ Ən banggi amə Yahudi andə abwana mana amə Yahudi na raka, nə nunkiru nəma, duməna púp bəà nyare aban 'Bakuli. 'Bəà pələ nzəmia arə acaubikea malea, bəà pwanzali, sə bəà pabamuria aban Mətalabangŋo Yesu.

²² Sə ado ka, mə ndo mə nə ká a Urəshalima acemənana Bangŋo Məfele ləmdənəm a banfana ama duməna púp bən kyane. Ən sùrə gir mənana nə nggá kumam akanó ka dāng.

²³ Kə gir mənana ən sələ ka nda mənana ama, a koya nggea-là ən kúti kam ngga, Bangŋo Məfele kə nunkiram ama oasəban a ndəkurban andə tanni nda à kə kundəam ngga.

²⁴ Sə kəgír pà kəm atə agir mənəia ka dəurəam dāng, yələ ən twal yiləmem a kun bə kəgír dāng. Mim ngga, gir mənana ən tsək muram arəi ka nda mənana ama bə ən mal túró mənana Mətalabangŋo

Yesu pam bə ɛn pe ka, yì túró hamnə Bəsa Cau Amsəban mala bɔwamuru mala Bakuli.

²⁵ Ɛn sələna ama wun mənana ɛn camarə gya abalə wun, aban hamnə cau mala Domurəm mala Bakuli ka, kəbwa pà kàm abalə wun nə sənəm dəm dāng.

²⁶ Ace mani ka, mə nda ban na wun yalung ama, kə nkila mala kəbwa abalə wun pa a muram dāng.

²⁷ Acemənana kane mənana kat Bakuli ndanəi a babumi, sə kə earce ama bə wu sùrəi ka, ɛn nyar nə tam arə hamnə ce aban wun dāng.

²⁸ Wu yál bamur rə wun andə abwana mala Bakuli mənana Bangɔ Məfele pa wun a bu wun bə wu dɛnyi nəia ka. Wu do kəla ayálgír amur domwan mala Bakuli, yì ikəlisiya male, aməkpatə mənana kúria nə nkila mala Muni, mənana sukki amur nggun-gangndəi ace amsəia ka.

²⁹ Ɛn sələna ama anzəm mənana ɛn nyìngɔhənà ban wun ngga, aməkànígír nyir, kəla anvwa bondo məbealbike, à nə yiu abalə wun, ace mənana à nə kidiki domwan mala Bakuli, aməkwaɖi ka.

³⁰ Sə a nggearə balə wun ngga, abea abwana nə lo à nə bəsəki kusə məşəcau. À nə kutia kanigir-nyir ace mənana à nə kum abea abwana mənana à nə swárkia bəà pələ aməkpatə teà ka.

³¹ Ace mani ka, wu tsəkir wun pepè! Wu dɛnyi ama, nə amərəm a məsəam, du andə pwari, mə nda aban kani koyan atà wun ngga cau mala Bakuli kat bà apələa tàrú.

³² Ado ka, ɛn nggə nying wun a babù Bakuli bə bwal wun sə bə tamsə wun aba pabamuru arə

cau mala bʷamuru male, mənana nə gandə bak wun, nə pa wun atsəkbu mənana Bakuli ndanəi ace abwana mana twalnə à duməna amale na ka.

³³ Ən sham ma kə boalo mala bʷa ko agir-nggūrəu male dāng.

³⁴ Sə wun, nə bəmur rə wun ngga, wu sələnə ama, nə abuam mənəi ka, sə ən nggə kum girlina mənana mə nə li sənə abwana mana səm nda sənəi ka.

³⁵ Aba koya gır ən nggə pak ka, mə nda ban ləmdəa wun ama, aba pak túró mənana nkundər pa arəi raka sə səm nə bwalì abwana mana à pənəi raka. Bə səm dənyəi nə acau mala Mətalabangŋo Yesu, mənana na nə bəmúri ama, <<Tsəkbu mala Bakuli mana amur amə pa boro ka nda kpəm kúti do kúndəô bəà po.>>

³⁶ Lang Buləs maləna nacau ka, pələa kũ`ndəó amur ankũnəi andəi kat, sə à pak hiwi.

³⁷ Yia kat à kutia bʷa nə mərəm, à mən abuiə à kə kũrki Buləs a rəiə, sə à kə jeki nki nə kunia aban tsəe a ndà.

³⁸ Gır mənana pea wia bəbumkidíkea kərker ka nda cau mənana Buləs banggia wia ama, à pà nə sənəi dəm raka. Anggo sə à kya tsəkte a kun-waru mur.

21

Buləs wari a Urəshalima

¹ Anzəm mana səm tsəngŋənə abwana-məgule mala amə Afisu à ndà ka, səm twal waru səm sarəa aban ká a luran Kos. Ban fana ka, səm lo

kano səm yì bwal luran Rodis, pələa səm yì kutio, səm wari a be la a tunəi ama Patara.

² Abanì sə səm yì kum bè waru, mənana nə ká a bareban Fonishiya, nda səm eau kam aban o ka.

³ Səm nda aban samsəa aba nggeamür aban o ka, məsə səm yi kpa arə luran mala Sayipərus kuko, səm yi túrí nə bu səm mə'nggare, səm lidəmba aban o. Səm yi kpashi a kúnmur mala nggea-là Taya, aba bu-nzali Suriya. Abanì sə amətúró ba-warú sulə twalo.

⁴ Səm kya alta aməkwadì mənana abanì ka səm do ateà limo mwashat. Bangŋo mala Bakuli ləmdəi aməkwadì mənə ka ama bəa ne Buləs bə kəa na ama nə ká Urəshalima dang.

⁵ Səama lang pwari o ma'səm yi kārəna ka, səm lo səm bwal njar aban o. Aməkwadì mənə kat, aburana andə amaməna andə amuna malea, à puro à tsəktə səm a kúnmur. Akanó sə səm kat, səm kú'ndəó səm pak hiwi.

⁶ Pələa səm tsək rə səm à ndà. Buləs andə abi səm aməgya ka, səm kutio a waru; sə yia ka à nyare a là.

⁷ Səm loapi Taya ka, səm yì came a nggea-là Tolemayas. Səm makki amə'eamrəarəu kun, sə səm nong-mwashat abanì.

⁸ Ban fana ka, səm lidəmba aban o a nggea-là Kaisariya. Akanó ka, səm yì suləo a bala mala Filip mə hamnə Cau Amsəban. Yì ka, nda mwashat abalə aburana tongno-nong-bari, mənana aməkwadì twalia a Urəshalima ace bwal ban túró gau gírlina ka.*

* **21:8 21:8** Balli gbal aba: Atúró 6:5; 8:5.

⁹ Yì ka, ndanə ansarina ine mənana ko yana ateà ka ndanə boro mala bangnəa; à kə bang cau mala Bakuli mənana Bangño Məfele ləmdəia wia ka.

¹⁰ Anzəm mənana səm pakkina anonggio pas akanó a bala mala Filip ka, bə məbangnəa mala Bakuli mənana à tunəki ama Agabus ka, puro a bunzali Yahudi yì kum səm.[†]

¹¹ Yiu sə yì twal nggur-bunu mala Buləs, pələa kùr akusə bamúri andə abui nəi. Pələa bang ama, <<Bangño Məfele nda aban na ama, <Anggo sə amə Yahudi nə nggá kùr mətala nggur-bunu mənía ka a Urəshalima, sə à nə twali à nə pea abwana mənana amə Yahudi nda raka.> >>

¹² Lang səm ok mənía yì cau anggo ka, səm mənana kat a banì ka, səm zəmbi Buləs ama bə kəa na ama nə ká a Urəshalima dāng.

¹³ Sə yì ka, bang ama, <<Mana wu pakkiyi anggo, wu tsək mərəm a məsə wun, wun nə bungi babumam? Yàle kùrban nda ən nakiyi ce ka dāng, ko nggearə lú ka ən earəna mə nə nggá wu, acau mala Mətalabangño Yesu.>>

¹⁴ Lang səm yì sənəni ama pa səm nə gandə tamsəe raka, nda səm đeki, səm na ama, <<Bə kàni mala Mətalabangño bə lùmsəo.>>

¹⁵ Anzəm abea anonggio ka, səm pwan atwalo ma'səm aban o a Urəshalima.

¹⁶ Abea aməkwadi mənana à pur a Kaisariya ka, à o atà səm gbal. À yì tsəkta səm a ban mənana səm nə duk kam ngga, a bala mala Manason, bwa

[†] **21:10 21:10** Balli gbal aba: Atúró 11:28.

Sayipərus. Yì ka, mwashat na abalə aməkwadfi amədəmbe.

Buləs wari aban amə'eamrəarəu
a Urəshalima

¹⁷ Lang səm yì bwaləna Urəshalima ka, amə'eamrəarəu ak səm nə bumpwasəa.

¹⁸ Ban fana ka, səm sənəa Buləs səm wari a ban Jemis‡, ace nacau nəl. Abwana-məgule mala ikəlisiya kat ka, à nda a banì.

¹⁹ Anzəm makkun ngga, Buləs bəl balə agir mwashat-mwashat, mənana Bakuli pea nə bu túró mishan male abalə abwana mənana amə Yahudi nda raka.

²⁰ À nè ok mənìa yì cau ka, à bʷangsəki Bakuli. Pələa à ne Buləs ama:

Mə'eam səm Buləs, a sələna ama amə Yahudi mənana à pànà bamuria à anghəna Yesu ka, làkkì malea nda á-pas. Sə aba làkkì malea mənò kat ka, à ndanə bumpina arə kpata Nggurcau mala Musa.

²¹ Abea bʷana yiu à yì banggi amə Yahudi aməkwadfi mənana akani a Urəshalima ka cau amuro. À bang ama, we ka a kə kania amə Yahudi mənana kat a do a nzali mala abwana mənana amə Yahudi na raka, bəa dəki kpata Nggurcau mala Musa. À na ama, weama bəà kəa kasə bəta amunia dāng, sə bəà kəa kpata kúncau mala amə Yahudi dāng.

²² Mənana ado à nè yia ok ama a yina ka, mana səm nə pa?

‡ **21:18 21:18** *Jemis:* Mənìa ka nda Jemis mə'eam Mətalabangpo Yesu.

²³ Gîr mənana ado səm nggə earce ama wu pak ka, ndya ani ka. Səm ndanə abwana ine kani mənana à panacau a badəm Bakuli ka.

²⁴ O ateà aba Ndàməgule, wu kpapi wunəia aban pakki agir mala lak rəŭ, agir mənana à kána à nè pea ace mənana bə Bakuli ea ka. Bə pwari dārəâ mənana à nè pe ace swárià wia murià yina ka, mbwekia wia boalo agir dārəâ mənana à nè kasəa a bani ka. Anggo sə koyan ngga nè sələ ama cau mənana yia à ok a muro ka, nyir na. À nè sələa ama nggearə we ka a kə kpata Nggurcau mala Musa.

²⁵ Ma mala abwana mənana amə Yahudi na raka, sə à pələa aməkpata Yesu ka, səm tasənia wia cauterəa aban banggia wia gîr mənana səm eare amurí ka. Səm banghəna ama bəà kəa li gîrlina mənana à dārəna alú nəi ka dāng, bəà kəa li nkila dāng. Bəà kəa li nyam girkusəu mənana à wali nə pūrəki meali ka dāng. Dəm ngga bə bwa bə kəa nong nə bwa mənana à malaká al rəia andəi raka dāng. §

²⁶ Anggo sə Buləs, ban fana ka, twal aburana mənə ine ka atè, sə yia atārəia à lak rəia. Anzəm mənə ka, Buləs kutio aba Ndàməgule mala Bakuli sə banggi apəris mala bá Nda anonggio shen mənana nə twalia a cau mala giləki rəia ka. Banggia wia pwari mana gbal à nè yia pa boro mala agirkusəu mənana apəris nə dārəna Bakuli nəia, ace koya bwa nani ateà ka.

§ 21:25 21:25 Balli gbal aba: Atúró 15:29.

*À bwal Buləs aba Ndàməgule
mala Bakuli*

²⁷ Anonggeo tongno nong-bari mala mənə yì giləki rəia ka à malanə malâ, sə abea amə Yahudi mənana à pur a bu-nzali Asiya ka, à sən Buləs aba Ndàməgule mala Bakuli. Pələa à swarkita bʷabundəa kat, kara à bwal Buləs.

²⁸ À mak gāwàn bāng-bāng aban na ama, <<Wun amə Isərayila! Wu bwala səm! Mənia yì bwa ka nda mənana kə kania abwana arə aban kat bəa bəsəki amə Isərayila ka. Kə kania wia bəa kəa kpata Nggurcau mala Musa dəm dāng, sə bəa kəa pa gulo arə Ndàməgule mənia ka dəm dāng. Nɗya yina nə abwana mənana amə Yahudi na raka aba Ndàməgule mala Bakuli, yì pəndəkina ce ban məfele mənia ka!>>

²⁹ (Yia ka à bang anggo, acemənana à sən Tərofimus bwa Afisu atārəia andə Buləs aba nggea-là, nda sə à twali ama Buləs warina nəi aba Ndàməgule mala Bakuli ka.)*

³⁰ Ban zunggəli aba nggea-là kat, sə bʷapəndəa purkio nə mire, à yì ramba. À yì gbami Buləs, à nungi à pusəi a nza nə Ndàməgule mala Bakuli, pələa à girki akun-nda a kaurəa.

³¹ Amənia yì abwana ka, à nda ban b̄ariki à nə wal-lú Buləs, səama cau yì bwal ban mə'sàrəban mala asoje mala amə Roma. À banggi wi ama, Urəshalima kat ka gəggəlina.

³² Kara mə'sàrəban mala asoje lo tù, pwan asoje andə abea abwana-məgule malea, à bangɲa à yiu aban bʷabundəa. Lang abwana mənia sən

* 21:29 21:29 Balli gbal aba: Atúró 20:4.

mə'sàrəban mala asoje andə asoje mənana atə ka, kara à came, à nying buia arə walki Buləs.

³³ Mə'sàrəban mala asoje yi bwal Buləs, bang ama bəà ta abui nə ansolo bari. Pələa diban ama, <<Yana nda man, sə mana de pa?>>

³⁴ Abea bwana abalə abwabundəa loasə già aban na man, sə abea abwana kə na malea gbal dāng. Sə acemənana mə'sàrəban mala asoje bwalta kəgìr mwashat mənana Buləs pak raka, pələa na ama bəà um nə Buləs a ban-məcandəe mala asoje.

³⁵ À yi bwaləna ban-eauwe mənana à nə eau nài aban ká aba ban-məcandəe ka, bwabundəa twalo zunggəli kərkər. À san rəia aban ká arə Buləs à nə wali, gandəa asoje imsəi a kwàrú ace amsəe a bù bwabundəa mana nyāri arəi ama à nə wal-luí ka.

³⁶ Bwabunda mənə kpatea nə zwalo, à kə na ama, <<Bəà wali bə wu!>>

Buləs bəl kúni

³⁷ Lang asoje malanə kútí nə Buləs aba ndà a ban-məcandəe malea ka, pələa ne mə'sàrəban mala asoje ama, <<Mə nə gandə kum njar mə nacau nə wə le?>>

Sə mə'sàrəban mala asoje dí, nə ndali ama, <<A kə ok kún Gərik le?

³⁸ A nda bwa Masar mənana mbo lo abalə apwari mənə nə mgbicau arə nggwamnati, pwan amə walki-alú á-ine atə nə agirbura, um nəia a njenja ka re?>>

³⁹ Buləs na ama, <<Awo, Mim ngga mə nda bwa Yahudi, à bəlám a Tarsus, nggea-là aba bu-nzali Səlisiya. Mə nda muna nggea-là məboarne. Ən

nggə zəmbo nyinggam njar mə nea abwana mənəia ka cau.>>

⁴⁰ Mə'sàrəban mala asoje pələa nyinggi wi njar bə nacau. Buləs pələa came amur ban-eauwe, sə loasəi abwabundəa bui ama bəə pwalə. Lang ban pwaləna ateà più ka, Buləs pələa nea wia cau nə kun Ibəru.

22

¹ Buləs na ama, <<Wun amə'eambəam amə Yahudi andə abwana-məgule ma'səm, wu kwakikir wun wu ok cau mem!>>

² Lang à oe aban nacau nə kun malea, kun Ibəru ka, kara ban nyare pwal ateà piu-piu. Sə Buləs lidəmba nə nacau ama:

³ Mim ngga mə nda bwa Yahudi. À bəlám a nggea-là Tarsus aba bu-nzali Səlisiya, səama ən gulo, sə à kaniam gır akani a Urəshalima abata Gamaliyel. À kaniam Nggurcau mala aká səm nə kwarkiru pepè, bən kpata anzongcau kat koməye na ka. Ən pa bəmúrəm gbal nə rəbəla məgule ace pè Bakuli gulo aba ko mana ən pak ka, kəla mənana wu pa, wun mənana ado kat akani ka.*

⁴ Ən pea amə kpata Njar mala Mətalabangŋo† tanni kərkər. Abea ateà ka ən walia à wu tam-tam. Sə abea, aburana andə amaməna ka, ən bwalkia ən túriá aba ndəkurban.‡

* **22:3 22:3** Balli gbal aba: Atúró 5:34-39. † **22:4 22:4** amə kpata Njar mala Mətalabangŋo ka <<à nda ka abwana mənana à pa bəmuria aban Mətalabangŋo Yesu à pələ aməkwadī ka.>> ‡ **22:4 22:4** Balli gbal aba: Atúró 8:3; 26:9-11.

⁵ Nggearə Pəris mægule andə abwana male ka à nè earnə mim ama mə ndaban na məsəcau. Acemənana a buia sə ən nggə ak acauterəa aban ká aban abwana-mægule amə là-səm amə Yahudi mənana a Damaska ka. Tər wario mem ngga nda mənana ama, bən bwalki amə kpata Yesu, bən kùrkia nə ansolo, bən yinəia a Urəshalima ace mənana bəà yi pea wia tanni ka.

*Buləs bangcau amur je male
andə Yesu andə ê*

⁶ A bə fara mə nda mur njar aban ká, ən gbashinà nggea-là Damaska, nə pwari zəkya. Kaniama baləam nə kasə ka, kara nggea təlaban karara, pur nə kuli yi tá gumbələem. § ⁷ Ən kasəa ən kpa a nzali, sə ən ok giu aban nam ama, <<Sawul, Sawul! Ace mana sə a kə pam tanni?>>

⁸ Sə ən diban nəma, <<A nda yana le, bwamægule?>>

Pələa nam ama, <<Mə nda Yesu bwa Nazarat, mənana a kə pe wi tanni ka.>>

⁹ Abwana mənana atəm ngga, à sən təlaban sə bangciu pàkkia wia, səama à bwalta bá gır mənana giu nakiyam ngga dāng.

¹⁰ Sə ən dī ama, <<Mana mə nə pak le Mətalabangjo?>>

Pələa Mətalabangjo nam ama, <<Lo, o aba Damaska, akəm sə à nə nggá banggo gır mənana kat awu nə pàk ka.>>

¹¹ Məno yi təlaban ngga kara ciem aməsəam duk nte. Abwana mənana səm nda sənəia ka,

§ 22:6 22:6 Balli gbal aba: Dan 10:7; Atúró 9:7.

à bwalam a buam à warinə mim aba nggea-là Damaska.

¹² Aba mənə yì laməgule ka, bekə bwabura nda a banì à tunəki ama, Hananiya; mə'banggi Bakuli na, bwal nggurcau mala amə Yahudi nə pabamuru tam-tam. Amə Yahudi mənana a Damaska kat ka, à kə pe wi gulo.

¹³ Yiu yi came a nkanggariam sə nam ama, <<Mə'eambam Sawul, ak sənban mô!>> Anggo àkə banì aməsəam mənna, kara ən sənì.

¹⁴ Pələa na ama, <<Bakuli mala aká səm tàrró ace mənana wu sùrə kàni male. Tàrno wu sən Bwa male Məbealboarna, yì Mə'amsəban, sə wu ok gi aban nacau.

¹⁵ Kə earce ama we ka, awu nə duk mə'nakuni. Awu nə ne koya bwa ka gír mənana a sənì sə a ok ka.

¹⁶ Sə adyan ngga, mana dəm a kundəkiyia? Lo, bəà pakko batisəma, pwanzali a ban Mətalabangŋo bə twalo ban acaubikea mô.>>

*Bakuli tunə Buləs bə hamnə
cau aban abwana arə anzali*

¹⁷ Anzəm man ngga ən nyare a Urəshalima, sə mə nda ban pak hiwi aba Ndàməgule mala Bakuli ka, kara ən sən sənə aba bangŋo.

¹⁸ Ən sən Mətalabangŋo Yesu nda rə banggəm ama, <<Lo, farəo nying Urəshalima, acemənana abwana man kani ka à pà nè ak cau mənana awu nə na a muram ngga dāng.>>

¹⁹ Pələa ən ne wi nəma, <<Mətalabangŋo, kəla yia ka à sələnə ama, a koya ndakpapi ka ən wario ən nggə bwalki amə kpato, ən nggə pea wia tanni.

20 Sə a pwari mənana à wal-lú mə'nakuno yì Itəfanu ka, ən ear nə mənə yì wal-lú ka pepè. Mə nda kam aban came ən nggə tsəkir anggea-aura mala əbwana mənana à bukki à wali wu ka.>>*

21 Pələa Mətalabangno nam ama, <<Kyane, **acemənana mə nə túrǒ kuko aban əbwana mənana amə Yahudi na raka.>>**

22 Bwapəndəa kwakikiri, yì bwal ban mənana Buləs na mənə yì cau ka, pələa à lo loəsəban nə giu kpəm aban na ama, <<Wu wali bə wu! Yì ka, kārəa bə dum nə yiləmu dang!>>

23 Lang à ndaban makki'zwalo kərəkər, à kə yasələki anggea-aura malea a kùli, à kə loasə tú a gung ka,

24 mə'sàrəban mala asoje tsəa à kútí nə Buləs əba ban-məcandəe malea. Pələa bang ama bəa koè ace mənana bəa sùrə tər gir mənana tsəa sə amə Yahudi lo nə zwalo arəi anggo ka.

25 À kùrkina Buləs nə nggúr ama à nə koè. Pələa dī soje mægulo mənana came a banì ka ama, <<Nggearəi ka, nggurcau mala nzali eara wun ama bə wu kok bwa nzali Roma mənana à malaká bəshi wi, à kumi nə bəkə caubikea raka le?>>

26 Lang soje mægulo man ok man yì cau ka, kara o a ban mə'sàrəban mala asoje, kya dī ama, <<Mana a kə earce ama awu nə pa? Bwa mənə ka, bwa nzali Roma na!>>

27 Pələa mə'sàrəban mala asoje wari a ban Buləs kya dī ama, <<Nam, we ka, a nda bwa nzali Roma le?>>

Buləs eari wi ama, <<E, mə nda bwa Roma.>>

* 22:20 22:20 Balli gbal əba: Atúró 7:58.

28 Mə'sàrəban mala asoje banggi wi ama, <<Mim gbal ka, mə nda bwa Roma, ən mbwe boalo kərkər ace.>>

Pələa Buləs ne wi ama, <<Sə mem ngga, mə nda bwa Roma a bəlbən.>>

29 Kara asoje mənana àkə earce pè Buləs tanni ka, à gbara à pusəki abuia à nyì. Sə mə'sàrəban mala asoje ka, bəngciu pakki wi lang onghəna ama Buləs ka bwa Roma na, anzəm mənana tsəngghənà à kurni ka.

Aməkùrcəu pakki Buləs bashi

30 Ban fana ka, mə'sàrəban mala asoje tsəa ama agbanì pəris andə aməkùrcəu mala amə Yahudi kat bəà yi dapi. Kə earce sùrə məsəre gir mana tsəa sə à tsəki Buləs cau arəi ka. Ace mani ka, tsəa a panzə nsolo mənana à kurna Buləs nəi ka, sə tamsəi a bədəmbia.

23

1 Buləs soa məsəi arə aməkùrcəu sə na ama, <<Wun amə'eambəam amə Isərayila! Mim ngga ən lumsəna túró mem aban ká aban Bakuli, nə bəbumam pwapwat yi puro a yalung.>>

2 Kara Pəris Məgule mənana à tunəki ama Hananiya ka, nea abwana mənana à cam tù a ban Buləs ka ama bəà koè a takiri.

3 Pələa Buləs ne wi ama, <<Bakuli nə koeo a takiro, yì we mənana a kə ləmdə bəmurò ama a nda məboarne sə abə məsəcau ka a nda raka! A ndà ya ulang mə'bashì nani, mənana à duk kana a kə pakkam bashi amur Nggurcau, sə we nə

nggearəo ka a kə yàl Nggurcau nə pa nzongcau ama bəà koem a takiram!>>*

⁴ Abwana mənana à came a ban Buləs tù ka à banggi wi ama, <<A sələ ama a ndaban sáng Pəris Məgule mala Bakuli!>>

⁵ Buləs pələa earia wia ama, <<Ace rəwun, wun amə'eambəam, ən sələ nəma yì ka, Pəris Məgule na đang. Acemənana Maləmce na ama, <A pa wu nə na məbane amur murəm mala abwana ma'wun đang.>†>>

⁶ Lang Buləs yi sələ ama abea abwana atà aməkùrcau mənə ka amə Saduki na sə acilia ka amə Farisi na ka, pələa loasə gi a kùli na ama, <<Wun amə'eambəam! Mə nda bwa Farisi, kəla mənana akēm ngga amə Farisi na ka. À kə pakkam bashi yalung acemənana tsəkbaləu mem ngga nda aba lo mala alú nə yiləmu!>>‡

⁷ Lang banghəna anggo ka, kara amə Farisi andə amə Saduki tita makgìr arəarəia, sə dapi gau bəni bari.

⁸ Amə Saduki ka à kə na ama bwapəndəa pa nə loapi bembə anzəm lú đang, aməturənar ko abanghə gbal ka à pà kəm đang. Sə amə Farisi ka à ear əma aməno kət ka à ndakam.

⁹ Loəsəban lo kərkər arəarəia, sə abea amaləm nggurcau mənana à nda atà amə Farisi ka, à lo, à kutia makgìr məcandəe. À bang ama: <<Səm sən kəgìr məbane mənana bwa man pe ka đang! Ear ka banghə, ko məturənar nda ne wi cau ka!>>

¹⁰ Lang mə'sàrəban mala asoje sən cau kə gulki ka, bangciu bwali, acemənana à kə nungi Buləs,

* **23:3 23:3** Balli gbal aba: Mat 23:27,28. † **23:5 23:5** Balli gbal aba: Pur 22:28. ‡ **23:6 23:6** Balli gbal aba: Atúró 26:4,5; Filp 3:5.

ndo à nè tsəki wi penye. Pələa tsək asoje bəà suləo bəà kya amsəi a babuia nə rəcandəa, bəà nyesəi a ban-məcandəe mala asoje.

¹¹ Àkè bu du mənə ka, Mətalabangŋə ləmdərəi a ban Buləs sə na ama, <<Bə bangciu bə kəa pakko dāng! Kəla mənana a nacau mem a Urəshalima ka, duməna ama anggo sə awu nə nggá nakunam a Roma gbal.>>

À kùrkún à nè wal-lú Buləs

¹² Ban nə fa ka, abea amə Yahudi yi kùrkunarəia à na ama, à pà nè li gírlina ko à nè nu kəgír dāng, she bəà walna-lú Buləs ka.

¹³ Abwəna mənana à kùrkunia ka làkkì malea kùtì lumi-ine.

¹⁴ Nda à wari a ban agbani pəris andə abwəna-məgule à bang ama, <<Səm kánagír ama pa səm nə tsək kəgír a kun səm dāng she bə səm walna-lú Buləs ka.

¹⁵ Ace mani ka, wun andə aməkùrcəu wu túrban nə cau a ban mə'sàrəban mala asoje Roma bə yiu nə Buləs a ban wun dəm. Wu ləmdəi wi kəla wu ndaban earce wun nə səngi cau male kəm pepe. Sə səm ngga səm nə kùmsəi wi a njar səm nə wal-luí.>>

¹⁶ Lang məkina Buləs ok ce gír mənana à earce à nè pakki Buləs ka, pələa wari a ban-məcandəe mala asoje kya ne Buləs ce.

¹⁷ Buləs pələa tunə be soje məgulo ne wi ama, <<Kyan nə lagga man aban mə'sàrəban mala asoje, ndanə be cau mənana nə ne wi ka.>>

¹⁸ Pələa soje məgulo man twali, sə wari nəi aban mə'sàrəban malea kat, kya ne wi ama, <<Buləs

mənana à kùrrì ka, nè nam ama bən yiu nə lagga man a bano, acemənana ndanə be cau mənana boaro bə banggo ka.>>

¹⁹ Mə'sàrəban mala asoje pələa bwali um nài a nkanggariban, sə dī ama, <<Mana a kə earce nam de?>>

²⁰ Məkina Buləs pələa ne wi ama, <<Abwana-məgule mala amə Yahudi kùrna kunarəia, à nè yiu a zəmbəo li ama wu kyan nə Buləs aban aməkùrcau malea. À nè ləmdəa kəla aməkùrcau nə nggá dikiacau kəm pepè amurí.

²¹ Cə a ear cau malea dāng, acemənana abwana kùtì lumi-ine mənana à nè kùmsəi wi ka. À kánagìr ama à pà nə tsək kəgìr a kunia dāng, she bəa walna-lú Buləs ka. Ado ka, à giləna rəia, eare mo nda ado a kundəki ka.>>

²² Mə'sàrəban mala asoje pələa ne lagga ama, <<Ce a eare a ne kəbwa ama a na nam man yì cau ka dāng.>> Pələa tasə ta lagga bwal njar o.

À tasəta Buləs a ban Nggwamna Felis

²³ Pələa mə'sàrəban mala asoje tunə bari atà asoje aməgulo male sə nea wia ama, <<Wu twal asoje gbəman bari mənana à nè o a Kaisariya ka. Wu twal ateà amə'pər lumi-tongno-nong-bari andə aməkusəu gbəman bari nə ankongŋo a buia. Wu nying ban man nə bu-pwari tongno-nong-ine mala bu du man yalung ngga.

²⁴ Wu pè Buləs pər mənana nə eauwe a nzəmi ka. Wu um nài jam a badəm Nggwamna Felis.>>

²⁵ Pələa mə'sàrəban mala asoje gilə man yì cauterəa ka, sə terəi mətala-nzali ama:

26 Makkun pur a buam mim Kəlaudyus Lisiyas, aban ká a ban mətala-nzali Felis.

27 Amə Yahudi bwal man yì bwa ka, ama à nè wal-luí. Lang ən yì sələa ama yì ka, bwa Roma na ka, pələa ən wari sənəa asoje mem ən nggea amsəi, ən é a buia.

28 Ən wari nəi a bədəmbə aməkùrcəu malea ace mənana bə ən kya ok gır mənana pakkia wia ka.

29 Sə ən yì sələ ama ce ka, cau mala nggucəu mala kwadī malea na; sə ce ka, kārəa bəà kùr bwa ko à nè wal-lú bwa ace dāng.

30 Lang à yì banggəm ama à kùrnakun amurí à nè wal-luí ka, nda ən gbara ən tasəi bə yiu a bano. Ən nani abwana mənana nə cau arəi ka ama bəà yiu nə cau malea a bano.

31 Anggo aba du mənə ka asoje kpata nzongcau mənana à pea wia ka, à twal Buləs à um nəi a nggea-là Antipatəris.

32 Ban nə fa ka, asoje nying amə'pər a kutio a um nə Buləs aban ká a Kaisariya, sə yia ka à nyare a ban-məcandəe malea.

33 Lang amə'pər yì bwaləna Kaisariya ka, à pe Nggwamna cauterəa sə à nyinggi wi Buləs a bui.

34 Nggwamna pələa bal cauterəa sə dī Buləs aya buban sə puro. Lang yì ka, ongənəna ama Buləs pur a bu-nzali Səlisiya ka,

35 Nggwamna pələa ne wi ama, <<Mə nə ok cau mo nə nggearəam bəà abwana mənana à ndanə cau a rəo à yina ka.>> Pələa na ama bəà nying Buləs bə do a fadan mala Nggwamna Hirədus.

24

Buləs a badəm Felis

¹ Anzəm nongno tongno ka, Hananiya Pəris Məgule yiu a Kaisariya andə abea abwana-məgule mala amə Yahudi, andə be lauya mənana à tunəki ama Tatulus ka. À yiu a badəm Felis mənana nda Nggwamna ka. À yiu nə acaubashi mənana à ndanəi arə Buləs ka.

² Pələa à tunə Buləs yiu yi kutio, sə Tatulus sárə acau mənana à tsəki Buləs arəi ka, a badəm Felis, ama:

‘Bə rəo pwalo, Nggwamna! Səndəmba mò aba yálban amur abwana ka nda yina səm, amə Yahudi, nə kum banboarnado məsauwe aba rəpwala yalung ngga. A nyesə agir pas à pələa aməboarne, mənana à yiu nə lidəmba a nzali ma’səm ngga.

³ Səm earəna nə amənia yì agir ka kat, a koya ban sə a koya pwari ka, sə səm nggə walo bu pepè.

⁴ Səama ən earce nəma mə nə po auləa dang, ace mani ka, ən nggə zəmbəo, twal gandəa nə səm, ok cau mənana səm nə na bəti ka.

⁵ Man yì bwa ka səm kumi ka məzunggəliban na, mənana kə yiu nə loəsəban abalə amə Yahudi aba banza kat ka. Yì nda gbani mala aməkpata Yesu, mənana à tunəkia ama amə Nazarin ngga.

⁶ Yì bəriki nə pakki abea agir aba Ndəməgule mala Bakuli, nə nyesə ce bə; nda səm bwali ka.

⁷ Bə səm pangənəni wi bəshi nə nggurcau ma’səm səama Lisiyas, mə’sàrəban mala asoje, yiu yì é a bu səm nə rəcandəa. Pələa tsək səm bə səm

yi u nə acau mənana səm ndanəia arə mənəia yì bwa ka, aba ndabashi mò.

⁸ Bə a díkí ka, we nə bamuro a nə gandə sūrə məsəcau amur acaubashi mənəia səm nggə yinəia arəi ka.

⁹ Amə Yahudi mənana abanì ka, pələa à ear kat ama anggo sə ce pa.

Buləs na kúni a badəm Felis

¹⁰ Nggwamna pələa ləmdəi Buləs bu bə nacau. Buləs pələa pələ cau ama:

We bʷaməgule, ən sələnə nəma arə apələa pas a ndaban pak bashi a nzali man, ace mani ka mə ndanə banboarnado bən bəlkunam a badəmbo.

¹¹ A nə gandə bəltə məsəcau nì ama, kúti anongɲo lum nong-bari mənana à kúti ka dāng, sə ən yiu a Urəshalima ace peri a Ndāməgule mala Bakuli.

¹² Abwana man ngga à kumam aban makgìr sənə kəbwa aba Ndāməgule mala Bakuli, ko ən tsək bʷabundəa à loàsəban arə andakpapi ko a bə kəban aba là məgule ka dāng.

¹³ Sə aman yì abwana ka, à pà nə gandə ləmdəo kəgìr mənana nə pà rəcandəa arə agir mənana à kə tsəkam cau a rəia ka dāng.

¹⁴ Ən earəna mbak ama ən nggə kpata Bakuli mala aká səm, aba kpata Njar mənana yia ka à twali ama məbafoe na raka. Sə mim ngga ən earnə agir mənana kat à giləa aba Nggurcau mala Musa andəa mənana abaləa Maləmce mala amə'bangnəa mala Bakuli ka.

¹⁵ Tsəkbaləu mem arə Bakuli ka mə'mwashati na andə mənana abwana man ndanəi arə Bakuli

ka, ama nə loasə amə cauboarna andə amə caubikea a bembə.

¹⁶ Ace mani ka, ən nggə bariki a koya pwari ka ama bən ngga dum nə bamur haləkya a badəm Bakuli andə abwana dāng.

¹⁷ Anzəm apələa pas mənana ən dekina Urəshalima nəi ka, ən nyare ən wari a banì ace mənana bə ən nggea pe abwana mem aboro ace amə'tər, sə bən pā gır-dārəa aban Bakuli.*

¹⁸ Mə ndaban pak mənìa ka sə à yì kumam a Ndàməgule mala Bakuli, ən maləna pàkkiagir mala lak rəŭ, kə bwabundəa pa atəm dāng, sə loəsəban pa a banì dāng.

¹⁹ Sə abea amə Yahudi mənana à pur a bunzali Asiya ka, à ndakam a banì. Bə boaro à ndakani a badəmbo, mənana bəà ndanə bə kəcau a muram ngga.

²⁰ Ko ana raka, dīkam aman yia abwana ka, bəà nam caubikea mənana aməkürcau mala amə Yahudi bwalam nəi ka.

²¹ Kə cau mwashat mənana à nə yiu nəi arəəm ngga nda mənana ama ən loasə giem aba ndabashi aban na ama: <<Mə ndaban cam bashi a badəm wun yalung ace earnə cau mənana mə ndanəi ama alú nə lo a bembə nə yiləmu ka!>>†

²² Pələa Felis, mətala-nzali mənana sələna cau mala kpata Njar mala Yesu ka, gır cau, bang ama, <<Bə mə'sàrəban mala asoje, yì Lisiyas yina ka, sə mə nə kasə cau ma'wun.>>

²³ Pələa Nggwamna tsəa bə soje mægulo bə yál Buləs, bə panzə nsolo mənana à kùrrì nəi ka, bə nyi

* **24:17 24:17** Balli gbal aba: Atúró 21:17-28. † **24:21 24:21** Balli gbal aba: Atúró 23:6.

atarəi, sə bə kəa na ama nə binəi agyajam mala Buləs yiu a baní bəa kə denyi nəi dāng.

²⁴ Anzəm abea anonggio ka Felis nyare yiu andə māmí, Durəsəla mənana bwa Yahudi na ka. Pələa túrbān à tunə Buləs, yi kwakikiri oe nacau amur pabamuru a ban Kərəsti Yesu.

²⁵ Sə lang Buləs kutia nacau amur bealboarna, andə bwalbamuru, andə bashi mala Bakuli mənana nə yiu ka, Felis ka nggea bangciu pakki wi, nda na ama, <<Kārəna anggo, a nə gandə o ado. Mə nə nyare mə nə tunəo dəm bə ən kuməna dəmbəu ka.>>

²⁶ Yi gbal ka tsək bāləi ko Buləs nə pè wi boalo. Nda gír mənana tsəa, pak ka nə tunə Buləs nə yiu à kə nacau andəi.

²⁷ Anzəm mənana apələa bari kutina ka, bə bəsa Nggwamna Posiyos Festus yi aki Felis túró do Nggwamna. Sə acemənana Felis earce pwasəbum amə Yahudi ka, nying Buləs a ndəkurban.

25

Buləs alta kádəmba nə cau aban Kaisar

¹ Anzəm anongjo tărú mənana Festus yiu nəi a bu-nzali Kaisariya sə ak buno mala Nggwamna ka, kutio wari a Urəshalima.

² Akanó ka agbani pəris andə abea abwana-məgule mala amə Yahudi wari a baní nə acaubashi mənana à ndənəi arə Buləs ka.

³ À zəmbi Festus ama bə pakkia wia gír mənana nə pwasəbumia ka, bə eare bəa tusə Buləs a Urəshalima bəa yi pakki wi bashi kām. À earce

anggo acemənanana yia ka à kùrnakun a rəia à nè wal-lú Buləs amur njargula.

⁴ Pələa Festus nea wia ama, <<Buləs ka nda a ndākurban a Kaisariya, sə mim ngga banì pà nè sau dāng mə nè nyare abanì.

⁵ Bè nè boar ka, bəà abwana-məgule ma'wun yiu, səm nè o a tarə səm sənəia, bəà kya na gîr mənana kwania ka, amur man yì bwa ka.>>

⁶ Anzəm mənana Festus pakkina anonggio tongno-nong-tàrú aban ká lum, abania ka, sə kutio wari a Kaisariya. Ban fana ka, pələa do amur buno bashi sə túrbān ama bəà yinə Buləs a bādəmbi.

⁷ Lang Buləs yina ka, amə Yahudi mənana à pur a Urəshalima sə à yiu ka, à yì kàrì a baləu. À kə naki acau mala agir məbane amurì kèrkér, a bādəm Festus, sə à gandə bang kəgîr mənana nè ləmdə ama acau mənana à nakia amurì ka, məsəcau na ka dāng.

⁸ Pələa Buləs bəl kúni na ama: <<Mim ngga ən pak ma kəgîr məbane arə Nggurcau mala amə Yahudi, ko arə Ndàməgule mala Bakuli, ko arə Nggwamnati mala Roma ka dāng.>>

⁹ Sə acemənanana Festus kə earce pwasəbum amə Yahudi ka, pələa dī Buləs ama, <<A nə eare a nə ká a Urəshalima ace mənana bəà kya pakko bashi akanó a bādəmbam amur amənia yia acau ka le?>>

¹⁰ Buləs na ama, <<Awo! Mim ngga mə ndya ən came aba ndəbashi mala Murəm məgule mala amə Roma, ban mənana boaro bəà pakkam bashi kām ngga. We nə bamuro, a sələnə pepè ama ən pak mī amə Yahudi bə kəgîr məbane dāng.

¹¹ Məni bəà na ama ən parna nggurcau, ən pàngnənà gîr mənana duməna à nè wal-luem ace ka, pà mə nə zəmba ama bəà kəa wal-luem dāng. Sə bə məsəcau pa aba cau mənana a ne a muram raka, kəbwa kārəa nə tasəam a babù amənia yia abwana ka dāng. Ado ka, ən nggə alte ama bəà um nə cau mem a dəmba aban Kaisar*.>>

¹² Anzəm mənana Festus ongnəna kun aməkùrcau male ka, nda sə pa eare ama, <<A zəmna ama bəà kyan nə we aban Kaisar, anggo aban Kaisar sə awu nə ká.>>

Buləs nacau a badəm Murəm Agəripa

¹³ Anzəm anonggio bəti ka, Murəm Agəripa andə Banayis à yiu makki Festus kun a Kaisariya ace gulo mənana kum ka.

¹⁴ Abalə anonggio mənana à nda kano ka, Festus bəl bá cau mala kùrbān mala Buləs aban murəm ama:

Bə bwa na kani mənana Felis nyi a ndəkurban ngga.

¹⁵ Sə lang ən warina a Urəshalima ka, agbani pəris andə abwana-məgule mala amə Yahudi yiu nə acaubashi amurí. À nam ama bə ən pakki wi bashi mənana nə mé bəà wal-luí ka.

¹⁶ Sə ən nea wia nəma, səm amə Roma ka, səm nggə mak bwa mənana à yiu nə cau amurí ka dāng, she bə səm yì kpapina bəməsəa rəia andə abi aməbura, à pani wì dəmbu náná kúni ka.

¹⁷ Lang à yina kani ka, ən dəndi arə cê dāng. Ban fana ka ən kutio a ndəbashi, ən tsəa à yinə bwe, yì Buləs a badəmbam.

* **25:11 25:11** *Kaisar* ka nda <<Murəm Məgule mala amə Roma.>>

¹⁸ Lang abi aməbura lo à nè nacau ka, ko à na kəcau məbane amurí ulang mənana ən twali nəma nda à nè na ka dāng.

¹⁹ Kəcau mənana à kutio aban ne ka, nda mənana kunia came arə bua amur cau kpata Bakuli malea andə bebwə mənana à kə tunəi ama Yesu, mənana wuna, sə Buləs kə na ama longhəna ndanə yiləmu.

²⁰ Sə mim ngga ce nì kùr muram, ən dʷanyì njar mənana mə nə kar kam sə mə nə kum agir mənana boaro bən sùrəia amur ce nì ka. Nda gír mənana tsəa sə ən dī Buləs ko nə eare nə ká a Urəshalima, ace mənana bəa kya pakki wi bəshi amur amənia yì acau ka kàm.

²¹ Sə Buləs ka banghəna ama awo, bəa kyan nə cau a dəmba, Kaisar bə kya kasə cau male. Nda sə ən tsəa bəa nyi aba nda a bu asoje bəa kə yállí bə pwari mənana mə nə tasəte aban Kaisar ka.

²² Agəripa pələa banggi Festus ama, <<Ən nggə earce mə nə ok cau a kún man yì bwa ka nə bəmúràm.>>

Pələa Festus na ama, <<Li ka, awu nə oè.>>

²³ Ban fana ka, Agəripa andə Banayis pùr a puro mala amurəma aba ləmdə jali mala gulo, à yiu à yì kutio aba nda mənana bʷabundəa ram kam ngga, atārəia andə abwana-məgule mala asoje andə abwana-məgule mala nggea-là. Pələa Festus bang ama bəa yinə Buləs.

²⁴ Sə na ama:

Murəm Agəripa andə abwana mənana kat akani atə səm ngga, mənia yì bwa wu səni ka nda bwa mənana amə Yahudi kat, aman kani andə aman a Urəshalima ka, à yiu nə cau amurí

abanam, nə mak'zwalo a kunia. À earce ama, bəà kəa nyi bə àwá bə do nə yiləmu dəm dāng.

²⁵ Sə mim ngga ən kumi nə kə cau məbane mənana à nè bashi wi, bashi lú nēi ka dāng. Sə acemənana yì, né bamúri alta o a damba nə cau aban Kaisar, yì murəm məgule ka, ən náná, nēma mə nə tasəte.

²⁶ Sə mim ngga, ən panə be kəgìr mənana mə nə gilə amurí aban ká aban Kaisar ka dāng. Nda gír mənana tsəa sə ən yinēi a badəm wun, a nggearə badəmbo, we Murəm Agəripa ka! Anzəm mənana səm ongrəna, à bəlkina bá cau male ka, mə nə gandə kum gír mənana mə nə giləa amurí ka.

²⁷ Nda acemənana pà nə boaro bə ən tasəta pursəna aban ká aban Murəm Məgule a Roma, sə kə cau pà kām ən giləa, mənana nə ləmdə acaubashi mənana amurí ka dāng.

26

Buləs bəl kúni a badəm Murəm Agəripa

¹ Pələa Agəripa ne Buləs ama, <<À pàno dambu wu nakuno.>> Pələa Buləs loasə bui sə kutia ban bəlkuni ama:

² Murəm Agəripa, mə ndanə dəmcəuwa kərkər mənana ama nda a badəmbo sə ən came mə nə nakunam yalung, amur agir mənana amə Yahudi tsəkam arəəm ama ən pea ka.

³ Nggeamurəmi atà agir mənana boar nēi ka, nda mənana ama we ka, a sūrə akúncau andə akunbuana mala amə Yahudi pepè. Ace mani ka ən nggə zəmbo, kwakikiro oem, nə munyi.

4 Amə Yahudi kat ka, à sələna rə do mem, lo a muntulo mem aba nzali mem andə mənana a Urəshalima nənzmə ka.

5 À sùrənà rəəm dīdʔal, bəà nə na ama à nə na məsəcau ka, ama, a tite dīdʔal a do mem ngga, mə nda aba bīnà mala amə Farisi, abwana mənana à kə kpata akúncau andə anzongcau mala peri ma'səm kat, nə tsəkiru pepè ka.*

6 Sə a dyan ngga, mə ndya ən came à kə bəshiam ace tsəkbaləu mənana mə ndanəi arə lumsəo mala cau mala Bakuli mənana banggi aká səm ngga.

7 Mənia ka nda kəgīr mənana atəu ma'səm lum-nong-bari mala amə Isərayila tsəkbaləia aban kúndəô à nə sən lumsəo male ka. Nda tsəa sə à kə peri a bədəm Bakuli du andə pwari nə rəbəla ka. Bə rəo pwalo Murəm, kat andə mənəo ka, à tsəkam acəu arəəm, à yinə mim aban bəshi ace bwal mənia yì tsəkbaləu ka!

8 Palang sə dupa wun nə kwano, wun abwana mənia kani ka, mənana wun nə earnəi ama Bakuli nə loasə alú ka?

9 Dīdʔal ka mim nə bəmúrəm, ən nggə səni nəma mə nə pək agir mənana kat nə tamsə lidəmba mala lullə Yesu, bwa Nazarat ka.

10 Mənia ka nda gīr mənana ən pē a Urəshalima ka. Ən kum rəcandəa aban agbani pəris, ən bwalki abwana mala Bakuli, ən oasəia a ndəkurban. Anzəm mənana bəà kasənia wia bəshi lú ka, ən pu nzəm amə wal-luia.

11 Kusə pas ən tsəa à pea wia tanni arə andəkpəpi, ən nggə cia bəà makgīr kpata Yesu.

* 26:5 26:5 Balli gbal aba: Atúró 23:6; Filp 3:5

Acemənana ən binəməsəia kərəkər ka, ən zuppi ateà arə abea anggea-là ace ká pea wia tanni.†

Buləs bangcau mala ak Yesu male

(Amə Mishan 9:1-9; 22:6-16)

¹² Ace kə pak mənə yì túró ka, a bə pwari ən puro mə nə ká a Damaska. Agbani pəris mənana a Urəshalima ka à panam rəcandəa sə à túrəm.

¹³ Amur njargula aban ká, nə pwari zəkya, Bə rəò pwalo Murəm, ən sən tálaban mənana tá male kúti mala pwari ka, pur a kùli yì ta kàriam a baləu sənə abwana mənana səm nda a tarə səm sənəia ka.

¹⁴ Səm kat ka səm kpa a nzali, sə ən ok gi bəbwa aban nam cau nə kun Ibəru ama, <<Sawul, Sawul! Palang sə a kə pam tanni? Walki rəü mō arə nkpako ka nda bà.>>

¹⁵ Sə ən diban nəma, <<A nda yan le, bəwaməgule?>>

Pələa Mətalabangno ear ama, <<Mə nda Yesu, mənana a pākiyi wi tanni ka.

¹⁶ Sə ado ka, lo cam nə came amur akusəo. Ən pusə rəam a bano, acemənana ən twaləno a duməna guro mem, mə'nakunam. We ka, a nə nggá ne abwana gir mənana kat a səni, andəa mənana mə nə ləmdəo a dəmba ka.

¹⁷ Mə nə əmsəo a bu amə Isərayila andə abwana mala acili anzali mənana ən nggə túró a bania,

¹⁸ ace mənana wu mənbia wia məsəia, bəà puri bá pəndəa, bəà yiu aba tálaban ngga. Mə ndarə túró a bania ace mənana bəà pələa, bəà puri bata parban mala Shetan, sə bəà yiu aban Bakuli.

† 26:11 26:11 Balli gbal aba: Atúró 8:3; 22:4,5.

Anggo ka, à nè twalia wia ban acaubikea malea, sə nə pabamuru malea a banam ngga, à nè kum ban-do abalə abwana mənana Bakuli tària bəà duk amale ka.>>‡

Buləs nacau amur túró male

¹⁹ Anggo, We Murəm Agərīpa, ən kpata mənīa yì səne aba Bangjo ən səni nə kuli ka.

²⁰ A tite ka, ən hamnə cau a Damaska andə Urəshalima andə anzali mala amə Yahudi kat. Sə ən hamnəi gbal abalə abwana mənana amə Isərayila na raka. Ən nea wia nəma bəà pələ nzəmia arə caubikea bəà pwanzali, bəà nyare aban Bakuli, bəà kə pak agir mənana nə ləmdə ama yia ka à nyìngnənà acaubikea malea ka.§

²¹ Nda ace kə mənīa yì gír ka, sə amə Yahudi mənīa à bwalam aba Ndāməgule mala Bakuli, à bəriki ama à nè wal-luem.

²² Sə bə yalung ngga, Bakuli ka bwaləm kəm, nda gír mənana tsəa ado sə ən kúmó ən came akani, ən nggə nakunam aban abwana kat, bwa məkyauwe andə bwaməgule. Sə gír mənəo ado ən nggə na ka, nda kəgír mənana amə'bangnəa mala Bakuli andə Musa bang ama nə yia pur ka.

²³ À bang ama Kərəsti, yì bwa mənana Bakuli túrí ka, nə nu tanni sə nda bwa mənana nə tita loapi bembe nə yiləmu ka, nə hamnə cau mənana nə pa tálaban mala amsəban aban amə Yahudi andə abwana arə acilia anzali.*

‡ **26:18 26:18** Balli gbal aba: Atúró 20:32; Afi 5:8; Kol 1:13; 1Bit 2:9

§ **26:20 26:20** Balli gbal aba: Atúró 9:20,28,29. * **26:23 26:23** Balli gbal aba: 1Kor 15:20; Isha 42:6; 49:6.

24 Lang Buləs nda ban bəl kúni anggo ka, kara Festus sà arəi ama, <<Buləs, we ka muro pələna! 'Balgir mò mə'kərkər nì tsəngɣənó bamuro pələna! >>

25 Buləs ne wi ama, <<Mim ngga, muram pələ dang, Bə Rəo Pwalo, məgulo Festus! Kə məsəcau nda mənə ən nggə na ka.

26 Murəm Agəripa! Mə nə gandə no cau bangciu pa arəəm dang, acemənana we ka a súrənà rə cau mala amənia yì agir ka. Mə ndanə sələe kàngkàng ama kə mwashat pà kəm abalə agir mənə ka, mənana apî sələe mò kà, acemənana à pea a nkanggari ban dang.

27 Murəm Agəripa, a earnə acau mala amə'bangnəa mala 'Bakuli mənana à gilə ka? Ən sələna nəma a ear nəia!>>

28 Pələa Agəripa ne Buləs ama, <<Aba do mənə mgbeatuk ka nda a kə səni kəla a nə núnñəm bən duk kərəsta ka le?>>

29 Buləs ne wi ama, <<Ko aba do mgbeatuk ko məsauwe, hiwi mem aban 'Bakuli ka, nda mənana ama, we andə acili abwana mənana ado à kə oem yalung ngga, wun nə do kəla mim, səama, bə kəa pa andə ansolo man dang!>>

30 Pələa murəm, sə nggwamna yì Festus, andə Banayis, andə acili abwana kat, à lo à came.

31 Sə kaniama à nə purî ban bashi ka, à ne a rəia ama, <<Mənə yì bwa ka, pak ma kəgìr mənana à nə wal-luì ace, ko à nə kùrrì a ndàkurban ace ka dang.>>

32 Pələa Agəripa ne Festus ama, <<Bə a pələa ama mənə yì bwa ka almata ká a dəmba nə cau aban Kaisar raka, bə à nə panzəi.>>

27

Buləs kutio a waru aban ká a Roma

¹ Cau yi duməna ama səm nə kutio a waru-mur səm nə ká a Italiya. Pələa à pa Buləs andə abea abwana mənana à kùria ka a bù Juliyos, be soje mægulo amur be nggəsan mala asoje Roma, à tunəia ama, <<Nggəsan asoje mala Mətala Nzali.>>

² Pələa səm kutio aba waru mənana puro a nggea-là Adərametiyom, sə lo gya nə nggá karkya arə aban-kpasha mala awaru a kún nggeamùr mala bu-nzali Asiya ka. Səm lo gya səm puro aba nggeamùr. Aristakus, yì bwa mənana pur nə nggea-là Tasalonika aba bu-nzali Masədoniya ka, nda atə səm.

³ Ban fana ka, səm kya bwal nggea-là Sidon. Juliyos yì soje mægulo ka, ləmdəi Buləs pē məboarne. Eari wi bə kya sən agyajam male mənana à ndanə do akanó ka, bəa pe wi gír mənana kat dʋwanyi ka.

⁴ Səm nying ban mənə aban o aba nggeamùr dəm. Sə acəmənana bua mala gung soa səm ngga, səm yì kwaki nə kúnmur mala luran Sayipərus, ban mənana nda gbar səm arə bua mala gung məcandəe ka.

⁵ Səm yi kasəa aba nggeamùr, səm mgbàlli kúnmur mala abu-nzali mala amə Səlisiya andə Pamfiliya atə bu səm məli. Waru yi tusəo a kúnmur mala nggea-là Mera, a bu-nzali Lisiya.

⁶ Abanì sə bʋwaməgule soje kum waru mənana pur a Alizandəriya nə ká Italiya ka, pələa tsək səm a bāləi.

⁷ Səm pakki anonggio pas, waru kə ging kpəm dāng. Nə tanniki kərkər sə səm nggea bwal bu la mala amə Kənidus. Lang səm səni gung pà nə eara səm ká kporong a dəmba raka, kara səm pələ mūr-waru səm samsə aba mūr səm yì kútì Salmone, la a kun mur a luran Kəreti. Səm yì pələa arə kún gwanyì, a bui mala yì luran mənana gbar səm arə bua mala gung ka.

⁸ Səm ging nə waru arə gwanyì, nə tanni mægule sə səm yì bwal ban mənana à kə tunəi ama, Ban Auwa-mūr, mənana nda tù nə be la à tunəki ama Lasi ka.

⁹ Pwari kútì səm kərkər, sə ado ka gya amur mūr duməna gír bāngciu, acemənana anggo ka Pwari Lamsan Twalban Caubikea* kútínà. Ace mani ka, Buləs banggi abwana-mægule mala túró bá waru mənìa yì cau-səngya ka ama:

¹⁰ <<Wun aburana, ən nggə səni ka, gya mənìa səm nggə ká nəi ka, tanni nda kam. Lo mala gung-bá-nggeamūr ka, nə yiu nə kidiki arə waru, bangula twalo nə uebà sə earka nə nggá ká-məbane mala dʋanyì yiləmi səm.>>

¹¹ Sə bʋamægule soje ka, kə cau mənana mətala waru andə məkwak waru na ka, kə nda kpate ka, binə cau mala Buləs.

¹² Abanì mənə waru kpashi kam ngga, gung bā-nggeamūr məcandəe kə bua kām tūtù nə kundwal. Banì pənə boaro à nə duk kam nə kundwal dāng.

* **27:9 27:9** *Pwari Lamsan Twalban Caubikea* ka nda <<be Lamsan mala amə Yahudi mənana à kə pe mala zəmba aban Bakuli nə gilmūr, ace twalban acaubikea malea. À kə pe a masələata tong-no-nong-inea zongɲo, zongɲo mala kun mbulo, mənana abaləi ka gung-mbulo kə bua kərkər.>>

Ace mani ka, bangula abwana mənana kat aba waru ka, à na ama, kəpəna bə səm lidəmba nə o aba nggeamùr. À tsəkbaləia ama bə nə gandə pa ka, bəà bəriki bəà kya bwal Fonis, ban mənana à nə nggá usələo à nə mal kundwal kam ngga. Fonis ka ban kpasha mala awaru na a luran Kəreti, banì kə sən rəarəia andə b́a nggeamùr arə anjar bari; nə njar-kúnmur a bui mala njar-nzali andə njar-nza a bui mala takuli, səama gbarî ban mənana gung məcandəe kə yiu nəi ka.

Gung məcandəe aba nggeamùr

¹³ Lang gung mə bukbukni tita bua bəti-bəti nə njar-kunmur ka, aburana man kə sənì kəla, à nə gandə lidəmba aban o a waru. Pələa à eamsə tali mənana tamsə waru ka aba waru, à loasə shel aban o, à kə samsə tù nə kun gwanyì mala luran Kəreti.

¹⁴ Səama banì sau d̄ang, nggea gung məcandəe kərkér mənana pur nə mur-nza mala luran, à tunəki ama <<Gung Njar'nza-Njar'takuli>> ka, kara lo suləo amur səm.

¹⁵ Gung bua kə mgbàllì mur waru nə nyesəi nə te. Sə acəmənana səm gandə soa gung raka, kara səm dəki waru, kpata gung aban keale.

¹⁶ Waru keal nə səm nə nggá kùtì muna luran mənana à tunəki ama Kauda ka, pələa səm bəriki səm kyang arəi a bui mənana gbar səm arə bua mala gung ngga. Abanì ka səm tanniki kərkér sə səm nun muna-waru səm amsəi, səm yinəi a ban nggea-waru.

¹⁷ Amə samsə waru eamsəna muna-waru aba nggea-waru ka, pələa à marəki nggea-waru nə

anggur-waya sə à kùrki ace mənana bə kùmô bə bwali kàm pepè. Bangciu pakkia wia ama, à ndo à nè nggá gorə a tukio mala Sərtis.† Nda à sulə shel mægule mala abi ace amsə mire mala waru, sə à deki bə keale atà gung.

¹⁸ Lang gung mə'kərkər nì lidəmba nə loasəki nggeamùr aban walke arə waru, yì puro a bə banfa ka, kara amətúró ba-waru tita amsə atwalə mənana a waru ka, à sukkia aba nggeamùr.

¹⁹ A tàruià nongho mala bua mə'kərkər nì mala gung ngga, à pwan abea agir samsə waru à sukkia a nggeamùr.

²⁰ Twal anonggio pas, ko səm sən pwari ko anlero đang, sə gung lidəmba nə bua wak, gandəa səm twali ama pà səm nè au đang.

²¹ Twal anonggio pas kəbwa atà səm a waru li gírlina đang. Nda Buləs lo came a bədəm səm, na ama:

Bə wu onghəna cau mənana ən bangga wun ngga, bə wu nying ma luran Kəreti aban yiu đang. Ləmdə ama bə səm auwuni mənə yì kídikea mala waru andə đwanyi agir ka.

²² Sə ado ka, ən nggə zəmba wun, wu cam kàngkàng! Kə bwa pà abalə wun nè đwanyi yiləmi đang. Kə waru na à nè đwanyi ka.

²³ A bu du mənə kútí ka, məturonjar mala Baku li mem mənana ən nggə peri a baní ka, yiu a banam,

† **27:17 27:17** *tukio mala Sərtis*: Sərtis ka lullə bə ban na a mealmur mala nzali mala amə Libiya. Ban nì ka sala na sə tukio na aba nggeamùr, awaru kə gbāli kam.

²⁴ na ama, <<Bè bangciu bè kəa pakko dāng, Buləs! Duməna púp a nə came a bədəm Kaisar. Sə Bakuli, nə bʷamuru male a bano ka, amsəna yiləmi abwana mənana wu nda wunəia a waru ka.>>

²⁵ Ace mani ka, wu cam kàngkàng, wun aburana! Mim ngga, mə ndanə gūli arə Bakuli ama, nə pǎ anggo kəla mənana à nam ngga.

²⁶ Kat andə mani ka, duməna púp waru nə nggá wal arə kúnmur mala bè luran nə arkyā.

²⁷ A lum-nong-inea du, anzəm mənana gung tinata bua sə nda rə keal nə səm aba nggeamúr Meditaraniya ka, nə bədu, amə samsə waru səni ka səm ndarə gbashi ban kun nza.

²⁸ Pələa à túr nggúr məsauwe mənana à kurri wi gír mədəmbəre ka a mūr, à sən lime mala mūr ka bəkusəu gbəman nə lumi-bari na. Banì sau dāng à nyare à túr nggúr dəm, sə à sən lime male ka bəkusəu lumi-tongno-nong-ine na.

²⁹ Amə samsə waru ka bangciu bwalia acemənana à kə səni kəla waru ndo nə nggá tul amur atali kun-gwanyì a tamúr səm nə limge. Nda à sulə atali tamsə waru, yia ine a mūr, nə tərta waru, waru pələa came sə à zəmba bè ban fa.

³⁰ Pələa amə samsə waru bərikì ama à nə bəngja, à nə nying waru, à nə o. À sulə muna-waru a mūr, à pǎ kəla à ndaban sulə abea atali tamsə nggea-waru a mūr.

³¹ Pələa Buləs ne bʷaməgule soje andə asoje ama, <<Bè amə samsə waru nyare à do aba waru raka, wu pa wu nə au dāng.>>

³² Kara asoje kasəki anggúr mənana à bwal muna-waru ka, sə à nyi kpa aba nggeamùr.

³³ Lang ban malanè fa ka, Buləs zəmbia wia ama bəà li girlina. Na ama, <<Anongɲo lum-nong-ine adyan, wu ndaban kúndəô aba baləkasəkyə, sə abalə anonggio mənə kat ka, wu li kəgìr dāng.

³⁴ Ən nggə zəmba wun, ado, wu li girlina, ace kum rəcandəa mala yiləmi wun. Kə bwa pà atà wun nə dʋwanyi ko nyang bəmúrí mwashat dāng.>>

³⁵ Anzəm mənana Buləs bangɲəna cau anggo ka, pələa twal bəredi, sə pak yàwá aban ʔakuli a bədəmbia kat, bwan bəredi, sə tita she.

³⁶ Pələa yia kat ka à kum rəcandəa, ko yana abaləia gbal ka, twal girlina li.

³⁷ Làkkì ma'səm kat aba waru ka nda, gbəman-bari nə lumi-tongno-nong-bari nə məsəi tongno-nong-mwashat (276).

³⁸ Lang ko yana ka linali karəni ka, pələa à amsə dəmbərya mala waru, à sukki abuku məsəsa a nggeamùr.

Waru arkya a nggeamùr

³⁹ Lang ban fana ka, amətúró ba-waru sən kúnmur sə ko à sùrə banì dāng. Sə a kúnmur nì she ka à sən ban kpashi awaru kam a kún sala, nda à pak dɛnyicau ama, à nə gandə ká, à nə kwak waru arə nza abanì.

⁴⁰ Pələa à kasəkiə ansolo mala atali mənana à tamsəna waru nəia ka, à nyia, à ko a tàmur. Atārəia andə mənə ka, à panzəki anggúr mənana à kùrkina apelapele nəia ka. Pələa à loasə shel mənana à

dəm waru ka, ace mənana bə gung twal waru aban ká, a kún nza ka.

⁴¹ Kara waru yi eauwe amur sala a tàmur, cam kikət; múr waru gorəo binə puro, sə eaki-nkono mala nggeamúr mənana gung məcandəe kə loasəki ka, camarə walki tərta waru, arki mesəki mwashat-mwashat.

⁴² Kàne mala asoje ka nda mənana ama, à nə wal-lú apursəna mənana kat aba waru ka, ace mənana bə kəbwa abaləia bə kəa kpa a mūr, bə oakio, bə eau a nza, bə bwaro a rəia ka dāng.

⁴³ Sə bʷaməgule soje ka, kə earce nə amsə Buləs, ace mənana bəà kəa wal-luí raka, pələa tamsə asoje ama bəà kəa pa anggo dāng. Nda sə tsəa ama, ko yana mənana sələmúr ka bə ta bə zurro a nggeamúr, bə oakio bə eauwe a nza.

⁴⁴ Acili abwana ka, bəà damnggia arə akpamg-bang, ko arə agbəlang waru mənana à sànggì ka, bəà o a rəia aban ká a nza. Anggo sə koyan ngga àwá, eauwe a nza.

28

Kunmur mala amə Malta

¹ Lang səm eauna jam a nza ka, səm yi sələ ama banì ka luran mənana à tunəki ama Malta ka nda.

² Amə'nzali mala mənəo yi luran ka, amə earce abwana na. À ak səm nə bumpwasəa. Acemənana mbulo tita nya sə dʷal nda kam kərkər ka, kara à bwal bəsa sə à tunə səm kat bə səm kya dandə rə səm.

³ Buləs ram məsə'nggun, ndaban cie amur bəsa ka, kara n'yau bənggi pi mala bəsa puro marəki a garabui.

⁴ Lang amə luran ni sən n'yau aban gyare a bui ka, pələa à ne a rəia ama, <<Bwa man ngga duməna mə walki alú na, sə <Pepe mala Məsəcau> pə nə dəki bə apí lú bə dāng, kat andə amani ama apí lú a nggeamür ka.>>

⁵ Sə Buləs ka, kətəri bui, n'yau puro kpa aba bəsa, sə ko kəgír bəti kumi dāng.

⁶ Sə yia ka, à twali ama Buləs nə vwali, ko nə kpa a nzali, mənana nə wu ka. Sə lang à kúndəna zuku sə à sən bə kəgír kumi raka, kara à nggadí denyicau malea, à na ama, <<Mənia yì bwa ka yakəla bə bakuli mala amə Gərik na!>>

⁷ Lullə bəwaməgule amur mənia yì luran ngga nda Pubəliyus. Ndanə abea ababan akanó tù nə ban mənana à bwala səm bəsa kam ngga. Yì ka, ak səm nə bumpwasəa, pə səm ban nongño, səm pakki anonggio tərú a bala male.

⁸ Səm yì ok ama tár Pubəliyus ka nda a kurəm aban nongño nə rəkwana bauwa andə bumbangna. Pələa Buləs kutio a kurəm a baní, pak hiwi, tsək bui amurí, kara twali wi ban rəkwana.

⁹ Lang gír nî pàngñənà anggo ka, kara acili abwana mənana aba luran nə arəkwana gbal ka, à yiu à yì twalia wia ban arəkwana malea.

¹⁰ Abwana mənə ləmdəa səm gusələban arə anjargula dāngdāng. Səm nə lo o ka, à pākia səm agir mənana kat boaro bə səm pangnəia amur gya ka.

Buləs yi bik Roma

¹¹ Anzəm azongño tàrú ka səm lo gya aba nggeamùr a bə waru mənana yi mal kundwal a mənə yì luran ngga. Waru mala amə Alizandəriya na. Ndanə abənzál bari mala agirperi mala amə Gərik, <<Kasto andə Poluks>> mənana à shàrria a kùndəmbi ka.

¹² Səm kya bik bə la ama Sirakiyus, aba luran mala amə Sisili. Səm pak anongño tàrú kam.

¹³ Twal abanì ka səm samsəa səm kya bwal ban kpasha mala awaru a Regiyom aba nzali Italiya. Ban fana ka kara bə gung lo bua nə nzəm səm a njar-kunmur. Ace mənə ka, kə nongño bari nda twal səm sə səm yì bik là mənana à tunəki ama Putiyoli ka.

¹⁴ Akəm ngga, səm yì kum abea amə'eamrəarəu mənana à zəmba səm ama bə səm do a bania limo mwashat ka. Anggo sə səm yiu səm yì bwal Roma.

¹⁵ Aməkwađi mənana a Roma ka, à okce yiu ma'səm, sə à purkio arə aban məsauwe, kəla alá mənana à tunəkia ama Limo mala Apiyus andə Abala Bansuləo Tàrú, à yiu à yì kum səm. Lang Buləs nə sənia ka, kara bəwangsəki Bakuli sə kum rəcandəa.

Buləs a Roma

¹⁶ Lang səm bwaləna Roma ka, à nying Buləs bə do aba bəmùrì a bə bala. À tsəki wi bə soje mwashat bə kə yállì.

¹⁷ Anzəm anongño tàrú ka, Buləs tunə abwana-məgule mala amə Yahudi mənana a ban mənə ka à dapi. Lang à yì rambəna ka, pələa banggia wia ama:

Wun amə'eambəam amə Isərayila, kat andə amani ama ən pak kəgìr məbāne aban abwana mem ko arə acau mala do kpata kúncau mala aká səm raka, à bwalam à kùrram a Urəshalima. Sə à yiu nə mim à yì pē amə Roma.

¹⁸ Anzəm mənana amə'bashì mala amə Roma dīkīnam amur ace ka, à earəna ce ama à nə dekiam, acemənana à kumam nə kə cau mənana à nə wal-luem ace ka dāng.

¹⁹ Səama lang amə Yahudi binəna ama bəa kəa dekiam raka, gìr nī ciem ən zəm nəma bəa tusə bashì mem bəa kyan nə mim a bādəm Kaisar,* kat andə amani ama ən panə bəkə cau arə abwana mem raka.

²⁰ Nda gìr mənana tsəa sə ən na nəma bəa tunə wun mə nə nacau nə wun ngga. Aba məsəcau ka, nda ace gìr mənana amə Isərayila tsəkbaləia arəi ka, sə à kùrram nə ansolo man.

²¹ Pələa abwana-məgule nì banggi wi ama, <<Səm ngga səm kum kə cauterəa mənana puro a nzali Yahudi aban yiu aban səm a muro ka dāng. Sə kəbwa pa abalə amə'eam səm mənana pur kano nə bə kə cau məbāne a muro ka dāng.

²² Səa ma səm ngga səm nggə earce sūrə gir mənana a ndanəi a bumō ka, acemənana səm sələnə ama arə aban kat abwana kə naki acau məbāne amur mənā yì njargula kpata Yesu ka.>>

²³ Pələa à tsək pwari mənana à nə yia dum nēi andəa Buləs ka. Abwana pas yiu a pwari mənō aban mənana Buləs duk kam ngga. Twal a dəmbari yì bwal a pwarikpəra, Buləs bəlia wia

* **28:19 28:19** Kaisar ka nda Murəm Məgule mala amə Roma.

bá cau male amur Domurəm mala Bakuli. Buləs bariki nə cia bəà pabamuria aban Yesu, nə nun denyicau malea arə acau mənana Nggurcau Mala Musa andə agir mənana amə'bangnəa mala Bakuli gilə ka.

²⁴ Pələa abea abwana abaləia earnə cau male, sə abea ka, à earnəi dāng.

²⁵ Pələa à tita nying banì, nə makgìr arəarəia. Buləs ka angha damba banghənia wia mənəia yì cau ka ama:

Bangho Məfele banggi aká-wun məsəcau nə kun Ishaya, məbangnəa mala Bakuli. Nea wia ama:

²⁶ <<Kyane kya nea
abwana man ama,
Wun nə ok cau nə kir wun,
sə ceì pà nə
kpaka wun dāng.

Wun nə sənban,
nyare wun nə sənban,
sə pà wun nə sən
kəgìr dāng,

²⁷ acemənana babum
mənəia yì abwana ka
à candəkina,
sə yia ka à girkina akiria
sə à kùmsəkina aməsəia.

Bə a na raka,
aməsəia nə sən ban,
akiria nə ok ban,
babumia nə kum sələe,
sə à nə nyare a banam,
sə mə nə nyesəia a

bancame məboarne malea.>>†

²⁸⁻²⁹ Pələa Buləs masələ cau ama, <<Ado ka, wu sələ ama, Cau Amsəban mala Bakuli ka, à tàsəni abwana mənanə amə Yahudi na raka. Yia ka à nè kwakikiria à nə ǫ!>>‡

³⁰ Arə apələa bari Buləs bwal bala dukam, abanì sə kə ak abwana mənanə à kə yiu a baní a səne ka.

³¹ Kə hamnə cau mala Domurəm mala Bakuli sə kə kanigir amur Mətaləbangjo Yesu Kərəsti. Kə nacau nə rəcandəa kat, ko bəngciu pà arəi dāng. Kə bwa tamsəi dāng.

† **28:27 28:27** Balli gbal aḅa: Isha 6:9,10. ‡ **28:28-29 28:28-29** Aḅea amaləmce mana dīḅyal à giləia nə bu ka, à tsək məsəi 29 ani: <<Anzəm mənanə Buləs maləna cau ka, kara amə Yahudi bwal njar à kə o, sə à kutio aban makgír arəarəia kərkər:>>

Mbula-Bwazza
Portions of the Holy Bible in the Mbula-Bwazza
language of Nigeria

copyright © 2022 The Seed Company

Language: Mbula (Mbula-Bwazza)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 12 Jul 2025

dc693218-7e0b-5547-ab57-2e0275b90e93